

BÁO CÁO NHÂN QUYỀN TẠI VIỆT NAM 2021-2022

MẠNG LƯỚI NHÂN QUYỀN VIỆT NAM

NỘI DUNG

Dẫn Nhập	4
Tổng Quan Về Việt Nam	6
I. Quyền Sống, Quyền Tự Do và An Ninh Thân Thể	7
1. Án Tử Hình	7
2. Bạo Hành của Công An	9
3. Nạn Buôn Người	12
3.1. Phụ Nữ và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm Nô Lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô	13
3.2. Nạn Môi Giới “Cô Dâu” Cho Đoàn Ông Ở Nước Ngoài	15
3.3. Nạn Bóc Lột Người Công Nhân Xuất Khẩu	17
Khuyến Nghị	19
II. Quyền Được Xét Xử Công Bằng Bởi Toà Án Độc Lập và Vô Tư	20
1. Vi Phạm Những Nguyên Tắc Cơ Bản Của Luật Tố Tụng Hình Sự	20
2. Vai Trò Trang Trí của Luật Sư	23
3. Một Chế Độ Nhà Tù Bất Nhân	25
Khuyến Nghị	26
III. Quyền Được Tham Gia Đời Sống Chính Trị Quốc Gia	27
1. Điều Hành Vệc Nước Là Đặc Quyền của ĐCSVN	27
2. Triệt Hạ Đối Lập	30
3. Vi Phạm Các Quyền Tự Do Dân Sự Cơ Bản	31
3.1. Quyền Tự Do Lập Hội	31
3.2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa	33
3.3. Quyền Tự Do Cư Trú và Đi Lại	34
Khuyến Nghị	36
IV. Quyền Tự Do Ngôn Luận và Thông Tin	37
1. Ngôn Luận Là Độc Quyền của Nhà Nước CSVN	37
2. Chính Quyền Gia tăng Ngăn Chặn Thông Tin Trái Chiều	38
3. Đàn Áp Những Quan Điểm Chính Kiến Khác Với Đường Lối Của ĐCSVN.....	41
3.1. Hình Sự Hóa Sinh Hoạt Công Dân Chính Đáng	41

3.2. Sử Dụng Bạo Lực	43
3.3. Củng Cố Bộ Máy Kiểm Soát	45
4. Quyền Tự Do Ngôn Luận Và Thông Tin Tại Việt Nam Theo Đánh Giá Của Các Tổ Chức Quốc Tế	46
Khuyến Nghị	46
V. Quyền Tự Do Tôn Giáo và Thờ Phụng	47
1. Ngăn Chặn Bằng Pháp Luật	47
2. Kiểm Soát Bằng Tổ Chức	50
2.1. Kiểm Soát Từ Bên Ngoài	51
2.2. Kiểm Soát Từ Bên Trong	53
3. Đàn Áp Bằng Bạo Lực	54
4. Tự Do Tôn Giáo Tại Việt Nam Theo Đánh Giá Của Các Tổ Chức Quốc Tế	57
Khuyến Nghị	57
VI. Quyền Được Làm Việc và Hưởng Thụ Thành Quả Lao Động	58
1. Những Sửa Đổi Luật Lệ về Lao Động Để Hiệp Định Thương Mại Tự Do với Liên Âu (EVFTA) Được Thông Qua	58
1.1. Luật Lao Động Năm 2019	59
1.2. Luật Công Đoàn	60
2. Vi Phạm Quyền của Người Lao Động trong Thực Tế Sinh Hoạt	60
2.1. Đảng Cộng Sản VN Vẫn Gia Tăng Kiểm Soát Hoạt Động Công Đoàn	60
2.2. Người Lao Động Vẫn Kéo Lê Cuộc Sống Chật Vặt	61
2.3. Cường Bức Lao Động và Lao Động Vị Thành Niên Vẫn Tiếp Tục	65
Khuyến Nghị	67
VII. Quyền Được Đối Xử Bình Đẳng Không Kỳ Thị	68
1. Kỳ Thị Đối Với Những Thành Phần Thuộc Chế Độ Việt Nam Cộng Hòa	68
2. Kỳ Thị Đối Với Người Ngoài Đảng	70
3. Kỳ Thị Đối Với Người Có Tôn Giáo	71
3.1. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền và Bình Đẳng Cơ Hội trong Sinh Hoạt Công Quyền	71
3.2. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền và Bình Đẳng Cơ Hội trong Giáo Dục	72

4. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số	72
4. 1. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Kinh Tế	72
4. 2. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Giáo Dục và Y Tế	74
4. 3. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Chính Trị	74
5. Kỳ Thị Đối Với Phụ Nữ	75
5.1. Bạo Hành Đối Với Phụ Nữ	75
5.2. Bất Bình Đẳng Giới Trong Việc Làm	76
5.3. Bất Bình Đẳng Giới Trong Sinh Hoạt Công Quyền	76
Khuyến Nghị	77
VIII. Quyền Được Hưởng Cuộc Sống An Lạc	78
1. An Sinh cho Một Thiểu Số	78
2. An Sinh của Tuổi Thơ.....	80
3. Quyền Được Hưởng Môi Sinh Lành Mạnh	83
3.1. Ô Nhiễm Không Khí	84
3.2. Ô Nhiễm Nước	84
3.3. Ô Nhiễm Đất	85
3.4. Thực Phẩm Độc Hại	86
4. Dân Oan: Đắt Đai Bị Tước Đoạt Bất Công và Quyền Tư Hữu Bị Chà Đạp	87
5. Nạn Tham Nhũng Vi Phạm Quyền An Sinh	89
Khuyến Nghị	90
Phụ lục I: Danh Sách Tù Nhân Lương Tâm Bị Bắt Giam Trong Năm 2021-2022	91
Phụ lục II: Danh Sách Tù Nhân Lương Tâm Còn Bị Giam Cầm	93
Phụ lục III: Giải Thưởng Nhân Quyền Việt Nam 2021	102

HÌNH BÌA

Các thành viên của nhóm Báo Sạch bị giải tới Tòa án Cần Thơ trước giờ tuyên án, ngày 28-10-2021.

LỜI MỞ ĐẦU

Ngày 31-3-2022, Bộ Ngoại giao Việt Nam đã tổ chức buổi công bố Báo cáo tự nguyện giữa kỳ của Cơ chế Rà soát Định kỳ Phổ quát (UPR) Chu kỳ thứ ba và thông báo việc Việt Nam ứng cử vào Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc nhiệm kỳ 2023-2025.¹

Phát biểu trong buổi họp, Ông Đỗ Hùng Việt, Trợ lý Bộ trưởng Bộ Ngoại giao, Vụ trưởng Vụ các Tổ chức quốc tế, khẳng định rằng “báo cáo giữa kỳ cung cấp một hình ảnh tốt về mức độ nghiêm túc thực hiện cam kết của Chính phủ Việt Nam đối với quy trình UPR và cam kết thực hiện các khuyến nghị mà Chính phủ đã chấp nhận. Nó cũng cho thấy một bức tranh tốt đẹp về nhân quyền của tất cả người Việt Nam đã được cải thiện như thế nào và những thách thức vẫn còn nằm ở đâu.”²

Để thực hiện mục tiêu tô hồng cho bức tranh nhân quyền đó, báo cáo của Bộ Ngoại giao Việt Nam liệt kê những mục tiêu, những công tác hứa hẹn sẽ thực hiện, và một số sửa đổi về luật lệ chỉ có giá trị lý thuyết và không hề được áp dụng trong thực tế. Tệ hơn nữa báo cáo khẳng định những điều không có thực. Chẳng hạn khi nói đến quyền tự do báo chí và ngôn luận, báo cáo viết: “Tại Việt Nam, các nhà báo và phóng viên tin tức được bảo vệ khỏi mọi hình thức phân biệt đối xử và bạo lực. Nó được đảm bảo trong các luật và quy định khác nhau...”³

Trong lúc đó thực tế cho thấy tình trạng bắt bớ và cầm tù những người xử dụng quyền tự do ngôn luận để bày tỏ chính kiến lên đến tột đỉnh trong năm 2021-2022. Kể từ đầu năm 2021 đến 31 tháng 5 năm nay, ít nhất có 48 người bị bắt và truy tố và 72 người bị đưa ra xét xử với những bản án nặng nề. Trong số đó, hầu hết bị kết án với các tội danh liên hệ đến việc sử dụng các phương tiện truyền thông để phát biểu những suy nghĩ và khát vọng khác với chủ trương của đảng cầm quyền. Hiện nay, theo ghi nhận của chúng tôi, nhà cầm quyền cộng sản Việt Nam hiện đang giam cầm ít nhất 290 tù nhân chính trị và tôn giáo với những bản án nhiều năm.⁴

¹ VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*. https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-04/VietNam_Implementation_Third_Cycle.pdf

² Vietnam Plus. *Vietnam launches voluntary midterm report on implementation of UPR third cycle recommendations*. <https://en.vietnamplus.vn/vietnam-launches-voluntary-midterm-report-on-implementation-of-upr-third-cycle-recommendations/224387.vnp>

³ VN Foreign Ministry. *Ibid.* (19)

⁴ Đây là những số liệu thu thập được trong những điều kiện bị bung bít thông tin. Một số tù nhân chính trị và tôn giáo bị giam cầm mà không được xét xử công khai, đặc biệt là đồng bào các sắc tộc thiểu số và tín đồ của các tôn giáo không được chính quyền thừa nhận. Chẳng hạn trong tháng 5 năm nay, TAND tỉnh Tuyên Quang xử 15 người dân tộc H'mong trong các phiên tòa kín; danh sách của chúng tôi chỉ ghi nhận có 4 người có tên họ và hình phạt. [VOA. *15 tín đồ H'mong theo đạo Dương Văn Minh bị phạt hơn 38 năm tù*. <https://www.voatiengviet.com/a/muoi-nam-tin-do-hmong-theo-dao-duong-van-minh-bi-phat-hon-38-nam-tu/6592069.html>]

Báo cáo Nhân quyền tại Việt Nam của Mạng lưới Nhân quyền Việt Nam sau đây có mục đích giải trình một cách trung thực tình hình nhân quyền tại Việt Nam trong năm 2021 và những tháng đầu năm 2022.

Báo cáo này được thực hiện với sự cộng tác của một số người hoạt động nhân quyền tại Việt Nam bao gồm những lãnh vực được nêu lên trong Bản Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền và những công ước quốc tế về nhân quyền mà Việt Nam đã tham gia và cam kết tuân giữ:

- Quyền sống, quyền tự do và an ninh thân thể
- Quyền được xét xử công bằng bởi toà án độc lập và vô tư
- Quyền được tham gia đời sống chính trị quốc gia
- Quyền tự do phát biểu và tự do thông tin
- Quyền tự do tôn giáo và thờ phượng
- Quyền được làm việc và hưởng thụ thành quả lao động
- Quyền được đối xử bình đẳng không kỳ thị
- Quyền được hưởng cuộc sống an lạc

Tất cả những tài liệu được sử dụng trong báo cáo này có thể được kiểm chứng qua các nguồn dữ liệu mở. Các địa chỉ truy cập cơ sở dữ liệu (URLs) được dùng trong báo cáo này có giá trị trong ngày báo cáo được công bố.

Với bản báo cáo này, MLNQVN không những muốn báo động dư luận thế giới về tình hình nhân quyền tồi tệ tại Việt Nam hiện nay, mà còn đưa ra những đề nghị cụ thể và khả thi để nhà cầm quyền CSVN chấm dứt những vi phạm đã tồn tại trong nhiều năm qua đồng thời phải bồi thường xứng đáng những thiệt hại gây ra cho nhân dân và các tập thể quần chúng.

MLNQVN cũng ước mong các chính quyền dân chủ và yêu chuộng tự do và các tổ chức nhân quyền quốc tế có thái độ thích đáng đối với Việt Nam vì những thành tích tệ hại về nhân quyền của họ.

Đặc biệt các quốc gia thành viên Đại Hội Đồng Liên Hiệp Quốc cần bảo vệ uy tín và tính chính đáng của Hội đồng Nhân quyền LHQ bằng cách không bỏ phiếu thuận cho Việt Nam gia nhập định chế này. Trước khi muốn ngồi vào ghế của Hội đồng Nhân quyền LHQ, chính quyền Việt Nam phải cải thiện hồ sơ nhân quyền, thực thi nghiêm túc các công ước quốc tế về nhân quyền, góp phần cùng cộng đồng quốc tế xây dựng một thế giới hòa bình và thịnh vượng.

TỔNG QUAN VỀ VIỆT NAM

Địa Lý: Nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam là một quốc gia thuộc khu vực Đông Nam Á, phía bắc giáp Trung Quốc, phía tây giáp Lào và Campuchia, phía tây nam giáp vịnh Thái Lan, phía đông và phía nam giáp Biển Đông và có hơn 2.800 hòn đảo lớn, nhỏ và hai quần đảo lớn là Hoàng Sa và Trường Sa; tổng diện tích là 331.698 km². Dân số hiện nay có khoảng 99 triệu người.

Lịch Sử: Theo Hiệp định Genève 1954 chấm dứt chế độ thực dân Pháp, Việt Nam bị chia làm hai: Phía nam vĩ tuyến 17 thuộc Quốc Gia Việt Nam, phía bắc vĩ tuyến 17 thuộc Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa. Ngay sau Hiệp định Genève 1954, Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa dưới sự thống trị của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) đã phát động chiến tranh xâm chiếm Miền Nam. Tháng 4 năm 1975, Việt Nam Dân Chủ Cộng Hòa đã chiến thắng cuộc chiến xâm lược Miền Nam và thiết lập Nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam bao gồm cả Miền Bắc và Miền Nam.

Chính Trị: Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam là một chế độ độc đảng. Theo Hiến pháp được tu chính năm 2013, ĐCSVN là chính đảng duy nhất được phép hoạt động trên đất nước Việt Nam. Tổng bí thư ĐCSVN là ông Nguyễn Phú Trọng. Chủ tịch nước là ông Nguyễn Xuân Phúc. Chính quyền được chia thành ba ngành: Quốc hội, Chính Phủ, và Tòa án Nhân dân; tuy nhiên, trên thực tế cả ba ngành đều chịu sự thống trị của ĐCSVN, với khoảng 5.3 triệu đảng viên. Quốc hội và Hội đồng Nhân dân các cấp đều được bầu qua phổ thông đầu phiếu; tuy nhiên các ứng viên đều được sàng lọc bởi ĐCSVN, Các tổ chức chính trị khác không lệ thuộc ĐCSVN đều bị cấm.

Kinh Tế: Sau Chính sách Đổi Mới vào thập niên 80, Việt Nam đã theo đuổi một sách lược kinh tế thực tế hơn, gọi là “kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa.” Hoạt động kinh tế Việt Nam đã có nhiều thay đổi với số vốn viện trợ và đầu tư từ nước ngoài. Nhiều cơ sở sản xuất và thương mại được thiết lập. Tuy nhiên sự can thiệp của nhà nước vào nền kinh tế vẫn còn ở mức độ rất cao. Tổ chức Thương mại Thế giới công nhận Việt Nam là nền kinh tế đang phát triển ở trình độ thấp và đang chuyển đổi. Trình độ công nghệ của Việt Nam lạc hậu 2-3 thế hệ so với thế giới và mấy chục năm so với khu vực. Theo báo cáo của Tổng cục Thống kê VN, thu nhập bình quân đầu người hàng tháng ước tính đạt 4.190.000 đồng, tương đương 181,55 USD vào năm 2021. Tỷ lệ nợ công trên GDP năm 2021 là 43.7%, và tăng mạnh qua từng năm.

Xã Hội: Việt Nam có 54 sắc dân, trong đó người Kinh chiếm 85.3%. Ngôn ngữ chính là tiếng Việt. Tuyệt đại đa số người dân có niềm tin tôn giáo, nhiều nhất là thờ cúng tổ tiên, đạo Phật, đạo Thiên Chúa, Đạo Hồi, Đạo Bà Hai, và một số tôn giáo mang màu sắc địa phương như Phật Giáo Hòa Hảo và Cao Đài Giáo... Một số nhỏ mà hầu hết là đảng viên Đảng Cộng sản tự cho mình là vô thần. Mặc dù tỷ lệ dân số đô thị tăng trưởng trong thập niên vừa qua, xã hội Việt Nam vẫn mang tính chất nông nghiệp với 63% dân cư ở nông thôn. Dân chúng sống ở thôn quê, đặc biệt là những vùng hẻo lánh chịu thiệt thòi nhiều mặt như thu nhập, giáo dục, và y tế. Trong vòng 30 năm qua, sinh suất tại Việt Nam đã giảm gần một nửa. Dân số đang bị già hóa nhanh và việc mất cân bằng giới tính khi sinh ở mức rất cao.

I QUYỀN SỐNG, QUYỀN TỰ DO VÀ AN NINH THÂN THỂ

1. ÁN TỬ HÌNH

Tuy đã bỏ bớt một số tội danh có thể đưa đến án tử hình, Bộ luật Hình Sự Việt Nam được sửa đổi vào tháng 11 năm 2015 và tháng 6 năm 2017 vẫn duy trì án tử hình cho 18 tội danh, trong đó nhiều nhất là những tội liên hệ đến ma túy, và đặc biệt là tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân (Điều 109), một tội danh được nhà nước Việt Nam sử dụng tùy tiện để kết án những người bất đồng chính kiến trong những năm vừa qua. Tính cách mơ hồ của điều luật này cho phép chính quyền giải thích những phát biểu hoặc những hành vi chính trị bất bạo động là những “hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” và có thể bị tuyên án tử hình.

Cũng như những năm trước, chính quyền không chính thức công bố về số lượng người bị tuyên án tử cũng như số án tử được thi hành. Chính quyền xem đó là bí mật quốc gia, và ai vô tình hoặc cố ý vi phạm có thể bị phạt đến 15 năm tù (Điều 337, 338 BHL). Tuy nhiên theo Báo cáo của Chính phủ về công tác thi hành án năm 2021 thì số người bị tuyên phạt tử hình và tù chung thân gộp chung là 971.¹ Như vậy trung bình mỗi tuần có 19 người bị tuyên án tử hình hoặc chung thân.

Tài liệu của chính quyền cũng cho biết số người bị kết án tử hình tăng nhanh (gần 30%) trong khi điều kiện phục vụ quản lý giam giữ chưa đáp ứng yêu cầu, dẫn đến quá tải ở một số trại tạm giam.² Hiện 57/69 trại tạm giam đã xây dựng khu giam riêng người bị kết án tử hình với tổng số là 700 buồng giam (hơn 1.200 chỗ giam giữ).³

Một điểm đáng quan ngại khác là những phiên tòa tuyên án tử hình nhiều người vẫn thường xảy ra. Chẳng hạn:

- Tháng 3 năm 2021, Tòa án nhân dân thành phố Hà Nội đã y tuyên 2 án tử hình đối với ông Lê Đình Công và Lê Đình Chức, 2 dân oan của xã Đồng Tâm, dựa trên Điều 123 của Luật Hình sự “tội giết người.”⁴
- Ngày 31-12-2021, TAND tỉnh Quảng Trị tuyên án tử hình 3 người về tội “Vận chuyển trái

¹ Tòa Án Nhân Dân Tối Cao. *Tổng kết công tác năm 2021...* <https://travinh.toaan.gov.vn/webcenter/portal/tatc/chi-tiet-chi-dao-dieu-hanh?dDocName=TAND199131>

² Tiếng Chuông. *Nhiều khó khăn trong thi hành án tử hình.* <https://tiengchuong.chinhphu.vn/nhieu-kho-khan-trong-thi-hanh-an-tu-hinh-11335972.htm>

³ VietnamNet. *ibid.*

⁴ RFA. *Tòa Hà Nội tuyên 2 án tử hình và 1 án chung thân đối với người dân Đồng Tâm.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/dong-tam-trial-announces-2-death-sentences-09142020070519.html>

Ngày 19-4-2022 TAND tỉnh Bắc Giang Tuyên án tử hình 5 bị cáo về tội mua bán -vận chuyển trái phép chất ma túy. Hình Báo Bắc Giang

phép chất ma túy”.⁵

- Ngày 16-12-2021, TAND thành phố Hà Nội tuyên án tử hình 4 người về tội “Mua bán trái phép chất ma túy” và “Tàng trữ trái phép vũ khí quân dụng”.⁶
- Ngày 24-11-2021, TAND tỉnh Nghệ An tuyên án tử hình 5 người về tội “Mua bán trái phép chất ma túy”.⁷
- Ngày 5-10-2021, TAND tỉnh Thanh Hóa tuyên án tử hình 4 người về tội “Mua bán trái phép chất ma túy”.⁸
- Ngày 19-4-2022, TAND tỉnh Bắc Giang tuyên án tử hình 5 bị cáo về tội “Vận chuyển trái phép chất ma túy”.⁹

⁵ Pháp Luật. *Tuyên án tử hình 3 đối tượng vận chuyển 60.000 viên ma túy*. <https://baophapluat.vn/tuyen-an-tu-hinh-3-doi-tuong-van-chuyen-60-000-vien-ma-tuy-post428797.html>

⁶ Tuyên Quang Online. *Bốn án tử hình, tù chung thân cho đường dây buôn bán ma túy, tàng trữ súng*. <https://bao-tuyenquang.com.vn/phap-luat/hinh-su/bon-an-tu-hinh-tu-chung-than-cho-duong-day-buon-ban-ma-tuy-tang-tru-sung-152820.html>

⁷ Nghệ An. *Tòa Nghệ An tuyên tử hình 5 bị cáo mua bán lượng ma túy ‘khủng’*. <https://baonghean.vn/toa-nghe-an-tuyen-tu-hinh-5-bi-cau-mua-ban-luong-ma-tuy-khung-298075.html>

⁸ Dân Sinh. *Thanh Hóa tuyên phạt 4 án tử hình các đối tượng buôn bán ma túy*. <https://baodansinh.vn/thanh-hoa-tuyen-phat-4-an-tu-hinh-cac-doi-tuong-buon-ban-ma-tuy-20211006163926.htm>

⁹ Báo Bắc Giang. *Tuyên án tử hình 5 bị cáo về tội mua bán, vận chuyển trái phép chất ma túy*. <http://baobacgiang.com.vn/bg/phap-luat/382003/bac-giang-tuyen-an-tu-hinh-5-bi-cau-ve-toi-mua-ban-van-chuyen-trai-phep-chat-ma-tuy.html>

Việt Nam đã thay thế việc thi hành án tử hình từ xử bắn qua chích thuốc độc từ cuối năm 2013 bằng thuốc độc do chính Việt Nam sản xuất. Cho đến nay trên phương diện khoa học, chưa hề có một báo cáo nào cho thấy mức độ hữu hiệu của các thuốc độc do Việt Nam chế tạo để thi hành án tử hình. Việc giảm đau đớn cho người bị xử tử bằng thuốc độc, vì thế, không có gì bảo đảm. Đầu năm 2022, chính quyền CSVN đưa đề nghị sử dụng robot để thi hành án tử hình.¹⁰

Vấn đề đáng quan ngại không những chỉ ở việc gia tăng số lượng án tử hình và các vụ hành quyết, nhưng còn do những khiếm khuyết của quá trình thủ tục tố tụng hình sự đưa đến việc kết án tử hình một cách oan sai. Các phương tiện truyền thông xã hội trong những năm gần đây đã nêu lên nhiều vụ án oan sai, đặc biệt là các bản án tử hình của Hồ Duy Hải, Nguyễn Văn Chưởng, Lê Văn Mạnh, Đặng Văn Hiến, và 2 dân oan xã Đồng Tâm Lê Đình Công và Lê Đình Chức mà giới luật sư và ngay cả nhiều quan chức trong bộ máy cầm quyền cũng cho rằng không đủ cơ sở chứng cứ buộc tội, mà hoàn toàn dựa vào lời tự thú của bị cáo vì bị công an ép cung, và đã phản cung sau đó.

Trong kỳ Kiểm Điểm Định Kỳ chu kỳ 3 năm 2019, nhiều quốc gia tham dự đã đưa ra khuyến nghị Việt Nam hoãn thi hành và từ đó bỏ án tử hình, nhưng Việt Nam đã bác bỏ các khuyến nghị này.¹¹

Một điểm tiến bộ nhỏ được ghi nhận là trong dịp Tết Nguyên đán Nhâm Dần 2022, ngày 28-1, Chủ tịch nước Nguyễn Xuân Phúc ký quyết định về việc ân giảm án tử hình xuống tù chung thân cho 4 phạm nhân, trong đó có 2 người mang quốc tịch Lào.¹²

2. BẠO HÀNH CỦA CÔNG AN

Ngày 28 tháng 11 năm 2014, Quốc hội Việt Nam đã phê chuẩn Công ước của Liên hiệp quốc về chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người. Thế nhưng việc lực lượng an ninh nhà nước đã thương người dân nơi công cộng hay dùng nhục hình tra tấn trong khi giam giữ đôi khi đến chết vẫn tiếp tục mà không bị luật pháp chế tài thực sự. Điều đáng chú ý là trong giai đoạn giãn cách xã hội vì dịch COVID-19, việc sử dụng bạo lực của các lực lượng an ninh đã gia tăng một cách đáng quan tâm.

Trong tháng 11 năm 2018 Việt Nam đã tham dự phiên họp lần thứ 65 của Ủy ban chống tra tấn của LHQ và trình bày Báo cáo Quốc gia lần thứ nhất của Việt Nam về thực thi Công ước về chống tra tấn. Đại diện của Việt Nam cam kết ngăn ngừa và trừng trị mọi vi phạm liên quan đến tra tấn. Tuy nhiên thực tế cho thấy tình trạng bạo hành của công an không có dấu hiệu giảm bớt. Trong năm 2021 và năm 2022 (cho đến 31-5-2022), ít nhất có đến 8 trường hợp chết trong lúc bị công an tạm giữ để điều tra được tiết lộ qua mạng truyền thông như sau:

- Ngày 28-12-2021, ông Nguyễn Văn Khá (55 tuổi), sau khi bị đưa đi lên đồn làm việc vì cãi nhau với công an đi tuần, không lâu sau thì công an báo ông đã tử vong do “đột quỵ”. Sau đó công an lại không dám đưa xác ông Khá về nhà mà cho xe chở xác đến trạm y tế xã, bỏ

¹⁰ HỒLLTU. *Đổi mới, nâng cao hiệu quả công tác thi hành án hình sự, đáp ứng yêu cầu xây dựng, hoàn thiện nhà nước pháp quyền XHCN Việt Nam*. <http://hdl.vn/vi/nguyen-cuu---trao-doi/doi-moi-nang-cao-hieu-qua-cong-tac-thi-hanh-an-hinh-su-dap-ung-yeu-cau-xay-dung-hoan-thien-nha-nuoc-phap-quyen-xhcn-viet-nam.html>

¹¹ Human Rights Council Forty-first session. *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review - Viet Nam*. <https://undocs.org/en/A/HRC/41/7>

¹² Quân Đội Nhân Dân. *Chủ tịch nước Nguyễn Xuân Phúc: Ân giảm án tử hình cho 4 phạm nhân*. <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/chu-tich-nuoc-nguyen-xuan-phuc-an-giam-an-tu-hinh-cho-4-pham-nhan-684897>

đó rồi trốn mất. Bà Thủy, vợ của nạn nhân nói, “Con trai tôi nói chồng tôi và nó bị đánh lúc 21h, có sáu người vây đánh. Lúc đánh chết ông ấy, họ tưởng chồng tôi ngất xỉu nên chờ qua trạm y tế xã mà không cho con tôi chờ. Lúc này, con tôi đã van xin mấy anh công an đừng đánh cha nó nữa nhưng không được”.¹³

- Ngày 17-11-2021, ông Cụt Văn Phong (53 tuổi, người dân tộc Khơ Mú, trú Bản Còi, Xã Lượng, huyện Tương Dương, Nghệ An), đang trong quá trình tạm giam để chờ thi hành án về tội buôn (bán) người, thì đã tử vong. Theo trình bày của con trai nạn nhân, khi chứng kiến mổ tử thi, anh thấy phần xương lồng ngực và xương sườn của cha mình bị dập gãy.¹⁴
- Ngày 5-10-2021, ông Y-Công HĐơk, 19 tuổi, tử vong khi đang chấp hành án tù về tội “cố ý gây thương tích” do TAND tỉnh Đắk Lắk tuyên xử 4 tháng trước đó. Công an cho gia đình hay ông bị bệnh, và được đưa cấp cứu đến Bệnh viện Tây Nguyên, tỉnh Đắk Lắk. Gia đình cho biết nạn nhân đã chết bất thường tại vì trên ngực có các vết bầm tím.¹⁵
- Ngày 24-9-2021, ông Phan Văn Lan (49 tuổi) ở thôn 3, Xã Hà Lâm, Huyện Đạ Huoai, Tỉnh Lâm Đồng, tử vong tại trụ sở công an xã khi bị tạm giam giữ về cáo buộc vi phạm quy định phòng chống dịch COVID-19. Công an cho gia đình hay ông Lan chết trên đường đưa đến bệnh viện cấp cứu. Người thân của gia đình ông Lan cho biết, ông Lan đã bị công an xã đánh đến hộc máu mồm ngay tại nhà riêng của ông trước khi ông bị đưa lên đồn.¹⁶
- Ngày 01-9-2021, ông Trần Văn Trí (36 tuổi), ở thành phố Phan Thiết, qua đời tại nhà sau khi bị 5 dân quân tự vệ đánh gây thương tích tại trụ sở phường Phú Thủy vì bị cáo buộc vi phạm quy định phòng chống dịch COVID-19. Ông Trí được cho về nhà vào tối cùng ngày nhưng đến rạng sáng hôm sau đã tử vong tại nhà vì các vết thương.¹⁷
- Ngày 18-1-2021, Ông Võ Văn Xếp, 51 tuổi, cư dân thị trấn Thanh Phú, huyện Thanh Phú, tỉnh Bến Tre, được báo cáo tử vong bằng cách nhảy từ lầu 2 khi đang bị công an điều tra về tội trộm.¹⁸
- Ngày 13-1-2021, Ông Trâm, 31 tuổi, trú thôn 12, xã Đắk Ruồng, được phát hiện chết trong tư thế treo cổ phía sau nhà. Trước đó ông bị công an mời lên làm việc nhiều lần liên quan đến vụ khai thác gỗ trái phép.¹⁹
- Ngày 6-1-2021, Ông Dương Quốc Minh, 23 tuổi, chết khi bị giam tại trại giam Chí Hòa, TP

¹³ Sai Gòn Nhỏ. Một người dân An Giang chết vì bị công an đánh hội đồng.

<https://saigonnhonews.com/thoi-su/viet-nam/mot-nguoi-dan-an-giang-chet-vi-bi-cong-an-danh-hoi-dong/>

¹⁴ 24h. Điều tra vụ phạm nhân tử vong trong trại tạm giam Công an Nghệ An. <https://www.24h.com.vn/an-ninh-hinh-su/dieu-tra-vu-pham-nhan-tu-vong-trong-trai-tam-giam-cong-an-nghe-an-c51a1308041.html>

¹⁵ RFA. Người sắc tộc Tây Nguyên chết bất minh trong tù do bị ‘phân biệt đối xử’? https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/did-a-central-highlands-ethnic-youth-die-unjustly-in-prison-due-to-discrimination-11012021125210.html

¹⁶ RFA. Lâm Đồng: Dân tố cáo công an xã đánh dân đến chết. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/lam-dong-village-police-accused-of-torturing-person-to-death-09262021095455.html>

¹⁷ Tuổi Trẻ. Bình Thuận: Khởi tố 5 nguyên dân quân bắt giữ người trái phép, cố ý gây thương tích. <https://tuoitre.vn/binh-thuan-khoi-to-5-nguyen-dan-quan-bat-giu-nguoi-trai-phep-co-y-gay-thuong-tich-20220214124012953.htm>

¹⁸ Người Việt. Người thứ ba chết ở đồn công an CSVN trong Tháng Giêng. <https://www.nguoi-viet.com/viet-nam/nguoi-thu-ba-chet-boi-cong-an-csvn-trong-thang-gieng-2021/>

¹⁹ Thanh Niên. Chết trong tư thế treo cổ tại nhà riêng sau khi làm việc với cơ quan công an. <https://thanhnien.vn/thoi-su/chet-trong-tu-the-treo-co-tai-nha-rieng-sau-khi-lam-viec-voi-co-quan-cong-an-1329651.html>

Hồ Chí Minh. Công an nói ông Minh tự sát. Gia đình nhìn thấy nhiều vết bầm tím trên thi thể của ông Minh khi đến nhận xác tại Trung tâm pháp y Sài Gòn.²⁰

Ngoài ra, tình trạng bạo hành của công an đối với người dân trong thời gian giãn cách xã hội vì dịch bệnh COVID-19 cũng rất đáng quan ngại. Chẳng hạn:

- Ngày 26-11-2021, bà Trịnh Thị Xem (38 tuổi) và em trai bị công an phường Xuân An, thành phố Long Khánh, tỉnh Đồng Nai đánh đập tàn nhẫn một cách vô cớ khi đến trình báo một vụ trộm cắp nơi cư trú.²¹
- Ngày 8-10-2021, công an xã Tân Lập 1, huyện Tân Phước, tỉnh Tiền Giang dùng vũ lực để giải tán một số người dân tụ tập đòi tiền hỗ trợ khó khăn do ảnh hưởng của dịch COVID-19, gây thương tích cho người dân.²²
- Ngày 1-10-2021, dân quân tự vệ tỉnh Bình Dương dùng gậy đánh chặn khoảng 500 người yêu cầu giải tỏa đường để họ có thể về quê lánh nạn COVID-19.²³
- Ngày 30-9-2021, hai công dân bị công an hành hung khi dùng phone quay lại cảnh người dân chen chúc để được chích ngừa COVID-19 tại thị xã Tân Uyên, tỉnh Bình Dương.²⁴
- Ngày 12-8-2021, nhà báo Mai Quốc Ấn, Chủ tịch Doanh nghiệp xã hội SafeLife Vietnam-nơi sản xuất khẩu trang N96+ bị công an quận 3, TP HCM hành hung khi không chịu khai báo theo ý họ về số hàng khẩu trang ông sản xuất.²⁵

Trong kỳ Kiểm Điểm Định Kỳ chu kỳ 3 năm 2019, Việt Nam đã phủ nhận bạo hành của công an là nguyên nhân gây tử vong cho những nạn nhân trong thời gian tạm giam tại đồn công an. Đại diện của Việt Nam cho rằng các nạn nhân đã tử vong vì đã mang trọng bệnh trước khi bị bắt, hoặc có thể là do “phạm nhân day dứt, dẫn vật về hành vi phạm tội của mình dẫn đến bị quan mà tự tử.”²⁶

Một tài liệu của Cục Pháp chế và cải cách hành chính, tư pháp – Bộ Công an cho biết Việt Nam đang xây dựng Báo cáo quốc gia lần thứ hai về thực hiện Công ước CAT. Tài liệu này cho rằng tình trạng người bị tạm giữ, tạm giam, phạm nhân chết vẫn xảy ra, nhưng nguyên nhân là do bệnh lý và tự sát, và quan điểm của CAT là không chính xác.²⁷

²⁰ Tuổi trẻ. *Kiểm tra thông tin một bị can đang bị giam tại Chí Hòa tử vong*. <https://tuoitre.vn/kiem-tra-thong-tin-mot-bi-can-dang-bi-giam-tai-chi-hoa-tu-vong-20210116122819254.htm>

²¹ RFA. *Đồng Nai: Dân tố bị công an đánh đập dã man sau khi báo án*. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/the-woman-was-brutally-beaten-by-police-after-reporting-the-crime-11302021041704.html>

²² Nhân Dân. *Xử lý các đối tượng kích động người dân, vu khống công an*. <https://nhandan.vn/thoi-su-phap-luat/xu-ly-cac-doi-tuong-kich-dong-nguoi-dan-vu-khong-cong-an-668797/>

²³ BBC. *Bình Dương: Muốn về quê, xô xát giữa dân và cảnh sát*. <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-58775235>

²⁴ VOV. *Đình chỉ cán bộ công an xô xát với dân tại điểm tiêm chủng ở Bình Dương*. <https://vov.vn/xa-hoi/tin-24h/dinh-chi-can-bo-cong-an-xo-xat-voi-dan-tai-diem-tiem-chung-o-binh-duong-895000.vov>

²⁵ Saigon Nhỏ. *Nhân danh Chi thị 16, công an đánh dân dã man ngày càng nhiều*. <https://saigonnhonews.com/thoi-su/van-de-hom-nay/nhan-danh-chi-thi-16-cong-an-danh-dan-da-man-ngay-cang-nhieu/>

²⁶ RFA. *Bác bỏ giải trình của Bộ Công an về vấn nạn ‘tự tử’ nơi giam giữ*. https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/denouncing-ministry-of-public-security-s-explanation-to-the-un-on-death-in-custody-dt-03132019130320.html

²⁷ Nhân Quyền. *Việt Nam xây dựng Báo cáo quốc gia lần thứ hai về thực hiện Công ước CAT*. <https://nhanquyenvn.org/viet-nam-xay-dung-bao-cao-quoc-gia-lan-thu-hai-ve-thuc-hien-cong-uoc-cat.html>

3. NẠN BUÔN NGƯỜI

Biến cố cảnh sát Anh khám phá thi thể của 39 người trong một chiếc xe vận tải đông lạnh không có người lái tại khu công nghiệp Waterglade thuộc thành phố Grays nước Anh vào ngày 23-10-2019 đã gây xúc động lớn cho toàn thế giới về nạn buôn người trên thế giới nói chung và tại Việt Nam nói riêng.

Tuy nhiên thảm cảnh đó chỉ là phần nổi của một tảng băng mà phần chìm bao gồm những hoạt động buôn bán người phức tạp. Chính cơ quan ngôn luận của chính quyền cũng thừa nhận, “Trong những năm gần đây, tình hình tội phạm mua bán người ở nước ta diễn biến rất phức tạp và có chiều hướng gia tăng.”²⁸

Khi nói đến nạn buôn người, các cơ quan chức năng Việt Nam chỉ đề cập đến tình trạng buôn bán người xuyên quốc gia mà không chú trọng đến tình trạng buôn bán người ngay trong nước. Hoàn cảnh các thiếu niên nhà nghèo đi ở đợ để trừ nợ hay các thiếu nữ buộc lòng phải hy sinh trong các nhà chứa để cứu nguy gia đình là một thực tế của nhiều gia đình Việt Nam ngày nay.

Đối với việc buôn bán người xuyên quốc gia, thống kê chính thức cũng rất hiếm hoi và tản mát. Theo những số liệu mới nhất của nhà nước thì từ năm 2010 đến tháng 6/2021, cả nước phát hiện gần 3.500 vụ buôn bán người, với 5.000 đối tượng, lừa bán gần 7.500 nạn nhân.²⁹

Cần lưu ý rằng những số liệu thống kê trên đây chỉ phản ánh một phần nhỏ những vụ buôn bán người trong thực tế, bởi vì phần lớn nạn nhân buôn người đều xuất phát từ những địa phương miền núi giáp biên giới Trung Cộng, nơi mà việc kiểm tra và phát hiện rất khó khăn. Nhiều trường hợp không được khai báo hoặc cơ quan công lực không khám phá được, và nhất là không được coi là buôn người, mặc dù thực chất là buôn người.

Nạn nhân của tội phạm mua bán người tại Việt Nam không chỉ là phụ nữ, trẻ em mà đã xuất hiện tình trạng mua bán nam giới, trẻ sơ sinh, bào thai, mua bán nội tạng, để thuê...³⁰

Trong bối cảnh đại dịch COVID-19, hoạt động mua bán người không thuyên giảm mà còn có chiều hướng gia tăng, với nhiều phương thức, thủ đoạn hoạt động mới.³¹

Với thực trạng buôn người không được cải thiện, Bộ Ngoại Giao Hoa Kỳ, trong Báo cáo tình hình buôn người trên thế giới năm 2021 đã duy trì Việt Nam trong nhóm quốc gia có vấn đề buôn người ở bậc 2 cần theo dõi (Tier 2 Watch List). Việt Nam bị đưa trở lại nhóm Tier 2 Watch List từ năm 2019, sau 10 năm liên tục ở nhóm Bậc 2 không còn bị theo dõi. (Tier 2 No more Watch List).

Trong hoàn cảnh cụ thể của Việt Nam ngày nay, nạn buôn người xuất hiện dưới ba loại đối tượng nạn nhân chính:

²⁸ Baoquocte.vn. *Để nạn mua bán người không còn ‘đất’ ở Việt Nam*. <https://baoquocte.vn/de-nan-mua-ban-nguoi-khong-con-dat-o-viet-nam-153194.html>

²⁹ Lao động & Xã hội. *Tiếp tục triển khai đồng bộ các biện pháp để đẩy lùi nạn buôn bán người*. <http://laodongxahoi.net/tiep-tuc-trien-khai-dong-bo-cac-bien-phap-de-day-lui-nan-buon-ban-nguoi-1319776.html>

³⁰ An Ninh Thế Giới. *Báo cáo TIP 2020 chưa nhìn nhận khách quan công tác phòng, chống mua bán người ở Việt Nam*. <http://cand.com.vn/Chong-dien-bien-hoa-binh/Bao-cao-TIP-2020-chua-nhin-nhan-khach-quan-cong-tac-phong-chong-mua-ban-nguoi-o-Viet-Nam-604222/>

³¹ Baoquocte.vn. *Để nạn mua bán người không còn ‘đất’ ở Việt Nam*. <https://baoquocte.vn/de-nan-mua-ban-nguoi-khong-con-dat-o-viet-nam-153194.html>

- Phụ nữ và trẻ em bị đưa đi làm “nô lệ tình dục” hoặc lao nô ở trong nước cũng như ở nước ngoài.
- Các cô gái “đi làm cô dâu ở nước ngoài”, và
- Công nhân được xuất khẩu làm việc ở nước ngoài.

3.1. Phụ Nữ Và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm Nô Lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô

Buôn bán phụ nữ để sử dụng vào các hoạt động mại dâm là hình thức buôn người phổ biến ở nội địa cũng như xuyên quốc gia.

Cũng như những năm trước, trong năm 2021-2022 hướng phát triển của nạn buôn bán phụ nữ và trẻ em xuyên quốc gia vẫn có chiều hướng tập trung chủ yếu qua các tuyến biên giới giữa Việt Nam với Campuchia, Lào và Trung Quốc, trong đó sang Trung Quốc chiếm 75%.³²

Nạn nhân của nạn buôn người qua Trung Quốc phần lớn liên hệ đến các sắc tộc thiểu số sống trong các buôn làng hẻo lánh tại các tỉnh giáp biên giới Việt Nam-Trung Quốc. Vì hoàn cảnh nghèo túng, các nạn nhân bị các kẻ buôn người dụ dỗ qua Trung Quốc kiếm được việc làm; nhưng khi đến nơi các nạn nhân bị bán cho các gia đình nông dân để trở thành lao nô, hoặc ép lấy những đàn ông lớn tuổi, và một số bị ép hành nghề mại dâm.

Theo ước tính của giới chức Việt Nam, phụ nữ nước ngoài chiếm 1/2 tổng số nạn nhân buôn bán người tại Trung quốc, trong đó, đa phần nạn nhân là người Việt Nam.³³

Theo nghiên cứu của tổ chức Blue Dragon trong năm 2021, có hơn 60% nạn nhân và kẻ buôn người ở Việt Nam là người dân tộc thiểu số. Trong các nhóm dân tộc thiểu số, người H’mong là đối tượng dễ bị buôn bán người nhất. Họ chiếm hơn 32% tổng số nạn nhân và 33% tổng số kẻ buôn người (trong bộ số liệu này) trong khi chỉ chiếm 1,4% dân số cả nước.³⁴

Các nạn nhân bị bán qua Campuchia, Lào, và các nước khác trong vùng và bắt ép hành nghề mại dâm thường xuất phát từ các tỉnh Miền Nam.

Những trường hợp buôn bán người từ VN vào Âu Châu, đặc biệt là Anh Quốc, cũng được dư luận tiếp tục quan tâm trong năm 2021-2022 sau thảm cảnh 39 nạn nhân người Việt chết ngạt được phát hiện trong thùng xe tải đông lạnh lại Anh Quốc hồi tháng 10 năm 2019.

Theo báo cáo của Cơ quan Hình sự Quốc gia Vương quốc Anh năm 2021, trong số những nạn nhân buôn người từ nước ngoài vào Anh, số người mang quốc tịch Việt Nam đứng thứ nhì trong bảng xếp hạng, chỉ sau Albania, với tổng số 991 người (tăng từ 653 người theo thống kê năm 2020); trong số đó có 635 người lớn (64%) và 269 thiếu nhi (27%). Đa số bị sử dụng trong các hoạt

³² Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội. *Mối nguy về nạn mua bán người ở ASEAN trong mùa dịch COVID-19*. http://pctn.xh.molisa.gov.vn/default.aspx?page=news&do=detail&category_id=22&id=3265

³³ Tiếng Chuông. *Bi kịch của những phụ nữ bị bán ở Trung Quốc*. <https://tiengchuong.chinhphu.vn/bi-kich-cua-nhung-phu-nu-bi-ban-o-trung-quoc-113220305083007514.htm>

³⁴ Blue Dragon. *Human Trafficking and Traffickers in Vietnam*. <https://www.bluedragon.org/wp-content/uploads/2022/02/Blue-Dragon-Profile-of-trafficking-in-Vietnam.pdf>

*Các nạn nhân bị mua bán được Công an Trung Quốc bàn giao cho Bộ đội biên phòng Lào Cai.
Hình báo Thanh Niên.*

động tội phạm, lao nô, và bán dâm.³⁵

Đầu tháng Giêng 2021, nhà chức trách Đức Quốc xác định một mạng lưới khổng lồ buôn người Việt đang hoạt động khắp châu Âu, mà điểm tập kết là Quận Lichtenberg ở Berlin, nơi có Trung tâm thương mại Đồng Xuân của người Việt. Mạng lưới buôn người này đem về lợi nhuận khổng lồ cho nhóm tổ chức.³⁶

Ngày 19-5-2021, lực lượng cứu hộ của Bỉ đã cứu được một thuyền gặp nạn chở người nhập cư lậu tìm cách đến bờ biển nước Anh từ Pháp. Trên thuyền có 49 người, trong đó 44 người là người Việt. Nhà chức trách địa phương đang điều tra đường dây buôn bán người này.³⁷

Trong tháng 5-2021, một cuộc điều tra với sự tham gia của cảnh sát Đức, cảnh sát Slovakia và Europol đã phát hiện 250 người Việt Nam được đưa lậu vào Đức và Slovakia. Những nạn nhân đã phải trả cho nhóm buôn người những số tiền lớn, và bắt phục vụ trong các tiệm đấm bóp hay các

³⁵ GOV.UK Home Office. *Modern Slavery: National Referral Mechanism and Duty to Notify statistics UK, end of year summary, 2021*. <https://www.gov.uk/government/statistics/modern-slavery-national-referral-mechanism-and-duty-to-notify-statistics-uk-end-of-year-summary-2021>

³⁶ Tạp chí Nước Đức. *Đức phát hiện 'mạng lưới khổng lồ' buôn người Việt hoạt động khắp châu Âu*. <https://www.tapchinuocduc.com/tin-tuc/cong-dong/27516-duc-phat-hien-mang-luoi-khong-lo-buon-nguoi-viet-hoat-dong-khaph-chau-au.html>

³⁷ News in 24. *Belgium – 49 migrants, mostly Vietnamese, rescued at sea*. <https://news.in-24.com/world/8766.html>

động mãi mãi.³⁸

Buôn người nội địa cho mục đích khai thác tình dục cũng phát triển trong năm 2021-2022, mặc dù sự cách ly xã hội do tình trạng dịch bệnh COVID-19. Nhiều cô gái gia đình nghèo ở miền quê bị dụ dỗ với lời hứa hẹn làm giúp việc cho các quán giải khát, nhưng thực tế là tiếp khách, và sau đó là bán dâm. Các cô gái này muốn bỏ nghề nhưng không thể, vì có thể sẽ bị nhốt, bị giam lỏng.³⁹

Trẻ em không chỉ là đối tượng cho tệ nạn buôn người ra nước ngoài; thật sự tuyệt đại đa số việc mua bán trẻ em xảy ra ngay trong nước. Trong một cuộc nghiên cứu trong năm 2019 thực hiện bởi tổ chức Coram Quốc tế, khoảng chừng 5.6% số trẻ em ở Việt Nam có thể đã trải qua những hoàn cảnh có dấu hiệu buôn bán người, hoặc chính xác là đã từng bị buôn bán, và tuyệt đại đa số, 92.3%, trong số này thuộc về nhóm buôn bán người trong nội địa.⁴⁰

Ngoài tệ nạn buôn bán thiếu nữ và trẻ em, hiện tượng buôn bán trẻ sơ sinh, bào thai (đưa phụ nữ có thai sang Trung Quốc sinh con rồi bán), và nội tạng cũng gia tăng trong những năm vừa qua.⁴¹ Chẳng hạn theo hồ sơ của phiên tòa ngày 19-1-2021 tại TP Hồ Chí Minh, một đường dây buôn bán nội tạng đã tìm kiếm được 100 người bán thận và trót lọt đưa sang Campuchia 37 người cắt ghép thận.⁴²

Nguồn gốc chính và trực tiếp đưa đến nạn trẻ em và những cô gái trẻ bị lừa gạt làm gái mại dâm trong nước cũng như ngoài nước là sự nghèo túng gây nên bởi chính sách bất công xã hội. Tệ nạn buôn bán người phát triển mạnh từ ngày VN mở cửa thị trường kinh doanh theo lối chụp giựt, tạo điều kiện dễ dàng cho nạn tham nhũng trong hàng ngũ cán bộ nhà nước và bọn bất lương chạy theo những lối làm ăn bất chính. Việc đô thị hóa không có kế hoạch, việc cướp đất của nông dân, và sự bất lực không tạo được công ăn việc làm của nhà nước đã đưa đến những khó khăn về mặt kinh tế và xã hội cho rất nhiều gia đình bị lôi cuốn vào việc tìm kiếm miếng ăn ở thành thị hay nước ngoài.

3.2. Nạn Môi Giới “Cô Dâu” Cho Đàn Ông Ở Nước Ngoài

Theo Bộ Công An Việt Nam, từ năm 2008 đến 2019, trung bình mỗi năm Việt Nam có khoảng 18.000 công dân kết hôn với người nước ngoài, chủ yếu kết hôn với người Đài Loan, Trung Quốc, Mỹ, Đại Hàn...Đại đa số (78%) số phụ nữ kết hôn với người nước ngoài là có hoàn cảnh gia đình nghèo khó, trình độ học vấn thấp và thất nghiệp.⁴³

Trên đây là những cuộc hôn nhân có đăng ký với chính quyền. Trên thực tế số lượng “cô dâu” Việt

³⁸ TrendsWide. *Human smuggling ring busted in Germany and Slovakia*. <https://trendswide.com/human-smuggling-ring-busted-in-germany-and-slovakia/>

³⁹ VOV. “*Gái hát*” hay nạn nhân của tội phạm buôn người? <https://vov.vn/phap-luat/gai-hat-hay-nan-nhan-cua-toi-pham-buon-nguoi-823560.vov>

⁴⁰ Kara Aplan and Elizabeth Yarrow. *Casting Light in the Shadows: Child and youth migration, exploitation and trafficking in Vietnam*. <https://coraminternational.org/wp-content/uploads/CTPF-report-.pdf>

⁴¹ Pháp Luật. *Phá đường dây buôn bán nội tạng xuyên quốc gia lớn nhất Việt Nam*. <https://baophapluat.vn/ho-so/pha-duong-day-buon-ban-noi-tang-xuyen-quoc-gia-lon-nhat-viet-nam-437408.html>

⁴² Bảo vệ pháp luật. *Xét xử đường dây dụ dỗ 100 người bán thận xuyên quốc gia*. <https://baovephapluat.vn/phap-dinh/cau-chuyen-phap-luat/xet-xu-duong-day-du-do-100-nguoi-ban-than-xuyen-quoc-gia-100462.html>

⁴³ Cổng Thông tin điện tử Chính phủ. *70.000 phụ nữ ĐBSCL lấy chồng nước ngoài*. <http://tphcm.chinhphu.vn/70-000-phu-nu-dbscl-lay-chong-nuoc-ngoai>

Nam được đưa ra khỏi nước không đăng ký và qua các dịch vụ môi giới hôn nhân cao hơn nhiều. Theo một cuộc nghiên cứu gần đây, ở một số tỉnh sát biên giới phía bắc tỷ lệ có đăng ký kết hôn chỉ dưới 10% trong số mẫu khảo sát.⁴⁴

Việc sử dụng các phương tiện truyền thông hiện đại, đặc biệt là Internet, trong việc rao bán các cô dâu Việt Nam được phát triển để thay thế những show trình diễn trong những năm trước đây. Trong các video giới thiệu môi giới phổ biến trên Internet, các cô dâu được trình diện như là những món hàng trao đổi.⁴⁵

Để giải quyết tình trạng nam công dân không tìm được vợ trong nước, một số chính quyền địa phương tại Đại Hàn lại đóng vai trung gian môi giới này. Trong tháng 5 năm 2021, một nhóm nữ sinh viên Việt Nam du học tại Đại Hàn cùng với các nhóm hoạt động nhân quyền đã gửi đơn kiến nghị đến Ủy ban Nhân quyền Quốc gia Đại Hàn để phản đối chương trình mai mối của chính quyền thành phố Mungyeong dành cho những người đàn ông Đại Hàn ở nông thôn với sinh viên Việt Nam đang học tập tại quốc gia này.⁴⁶

Ngay ở Việt Nam, hiện có nhiều trung tâm dịch vụ môi giới hôn nhân với người nước ngoài mà mục đích duy nhất là dụ dỗ càng nhiều phụ nữ càng tốt. Chẳng hạn hồi tháng 9-2019 Truyền hình Công An Nhân Dân (ANTV), có phát đi một phóng sự truyền hình điều tra về mách lới của những cò môi giới hôn nhân với người Đại Hàn tại thành phố Hải Phòng. Phóng sự đó cho thấy cả trăm cô gái ngồi chờ để được 3 ông Đại Hàn lớn tuổi xem mặt. Mỗi cô được gặp mặt chú rể tương lai trong khoảng chưa đầy 2 phút. Nếu được chọn, người con gái phải trả cho dịch vụ cò môi từ 10 đến 20 triệu đồng VN, và người đàn ông Đại Hàn cũng phải chi cho dịch vụ môi giới vài trăm triệu đồng.⁴⁷

Điều cần ghi nhận là những cuộc hôn nhân được môi giới như vậy thường dẫn đến những kết cục đau lòng. Riêng tại tỉnh Hậu Giang thôi, từ tháng Giêng 2018 đến nay đã có 2.247 phụ nữ kết hôn với người nước ngoài (959 phụ nữ kết hôn với người Hàn Quốc). Trong số (này) đó có 541 phụ nữ đã ly hôn, mang theo 260 trẻ con hồi hương.⁴⁸

Rất nhiều cô dâu Việt bị hành hạ, ngược đãi, trao tay cho những người đàn ông khác cuối cùng phải bỏ trốn, sống bơ vơ nơi xứ lạ quê người, bị đưa vào nhà thổ, bị sát hại hay tự tìm cái chết.⁴⁹

Cũng như đối với tình cảnh các cô gái trẻ bị lừa gạt và bán làm gái mại dâm, nguồn gốc chính và trực tiếp đưa đến nạn “cô dâu” gả cho đàn ông nước ngoài là sự nghèo túng gây nên bởi chính sách bất công xã hội của nhà nước. Các cô gái trẻ phần đông xuất thân từ thôn quê nghèo được

⁴⁴ Đặng Thị Hoa. *Một số vấn đề về hôn nhân xuyên biên giới với phát triển xã hội ở Việt Nam hiện nay*. https://vass.gov.vn/noidung/tintuc/lists/khoahoccongnghie/View_Detail.aspx?ItemID=30

⁴⁵ ZingNews. *Kênh môi giới hôn nhân ở Hàn xếp phụ nữ Việt theo cơ thể, trình tiết*. <https://zingnews.vn/kenh-moi-gioi-hon-nhan-o-han-xep-phu-nu-viet-theo-co-the-trinh-tiet-post1147975.html>

⁴⁶ Korea JoongAng Daily. *Activists and Vietnamese students blast archaic matchmaking program*. <https://koreajoongangdaily.joins.com/2021/06/03/national/socialAffairs/a-city-government-in-korea-asks-a-legal-office-to-match-make-international-students/20210603174500832.html>

⁴⁷ ANTV. *Một buổi dự tuyển lấy chồng Hàn Quốc*. <http://www.antv.gov.vn/tin-tuc/xa-hoi/mot-buoi-du-tuyen-lay-chong-han-quoc-297899.html>

⁴⁸ Nông Nghiệp. *Hôn nhân nước ngoài đổ vỡ, hàng trăm phụ nữ ôm con về quê*. <https://nongnghiep.vn/hon-nhan-nuoc-ngoai-do-vo-hang-tram-phu-nu-om-con-ve-que-d267286.html>

⁴⁹ Viet Báo.vn. *Thăm cảnh cô dâu Việt ở nước ngoài*. <http://vietbao.vn/tp/Tham-canhh-co-dau-Viet-o-nuoc-ngoai/2363246/>

những văn phòng môi giới dụ dỗ “làm hôn thú” với người đàn ông nào đó từ Đài Loan, Đại Hàn hay Trung Quốc và đi theo chồng ra nước ngoài, không cần phải quen biết và yêu thương.

Từ Năm 2002, chính phủ đã ban hành Nghị định 68/2002/NĐ-CP nghiêm cấm hoạt động môi giới kết hôn nhằm mục đích kiếm lời dưới mọi hình thức. Đến năm 2014, chính phủ lại ban hành Nghị định số 126/2014/NĐ-CP chi tiết hóa Luật Gia đình mới, nghiêm cấm lợi dụng việc tư vấn, hỗ trợ hôn nhân và gia đình có yếu tố nước ngoài nhằm mục đích trục lợi, và trao nhiệm vụ tư vấn và hỗ trợ đó cho các Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam. Tuy nhiên, theo nhận xét của nhiều người, hoạt động tư vấn các cô dâu xuất ngoại lấy chồng nước ngoài của Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam đã thất bại, không cạnh tranh nổi với các vụ môi giới bất hợp pháp đang hoành hành trên cả nước.⁵⁰

3. 3. Nạn Bóc Lột Người Công Nhân Xuất Khẩu

Hoạt động xuất khẩu lao động tại Việt Nam được bắt đầu từ năm 1980 dưới hình thức hợp tác lao động với các nước trong khối xã hội chủ nghĩa. Sau khi các nước cộng sản ở Đông Âu và Liên Xô sụp đổ, chính quyền CSVN chuyển hướng xuất khẩu lao động qua các quốc gia tư bản có nhu cầu cần lao động như Đài Loan, Nhật Bản, Mã Lai, Đại Hàn, v.v.

Theo số liệu ước tính không chính thức, hiện có khoảng 580 nghìn người Việt Nam làm việc ở nước ngoài, cụ thể: Đài Loan có 230.000 người; Nhật Bản gần 250.000 người; Hàn Quốc gần 50.000 người; còn lại ở các thị trường khác như Trung Đông, Châu Phi, Đông Nam Á và Châu Âu.⁵¹

Vì tình hình dịch bệnh COVID-19, số công nhân xuất khẩu đã giảm rõ rệt trong hai năm 2020-2021. Trong năm 2021, tổng số lao động Việt Nam đi làm việc ở nước ngoài là khoảng 45 nghìn người, chỉ đạt 50% kế hoạch được nhà nước dự trù. Đầu năm 2022 chính quyền lại đưa kế hoạch gửi 90 ngàn lao động xuất khẩu.⁵²

Ngoài số lượng lao động xuất khẩu qua các công ty môi giới được chính quyền cấp giấy phép, trong những năm gần đây khuynh hướng xuất khẩu lao động “chui” có chiều hướng gia tăng bởi nhiều lý do. Nhiều ứng viên lao động xuất khẩu không có đủ tiền để hoàn thành các thủ tục giấy tờ hợp pháp; đặc biệt, để thực hiện các khoản thanh toán bắt buộc cho nhà nước trước khi ra đi. Chẳng hạn các ứng viên đi lao động ở Nhật năm 2021 phải đóng ít nhất 8 khoản chi phí khác nhau từ tiền khám sức khỏe, tiền dịch vụ, đào tạo tiếng Nhật, tiền môi giới..., và ngay cả tiền để bảo đảm chống trốn.⁵³ Do đó, họ tìm đến các cơ quan trung gian bất hợp pháp hơn là các kênh chính thức. Một số công nhân xuất khẩu hợp pháp hết hợp đồng tìm mọi cách ở lại làm việc chui.

Hiện không có con số chính xác số xuất khẩu lao động “chui” này, nhưng ngay cả cán bộ nhà nước cũng thừa nhận số lượng đi lao động bất hợp pháp các năm qua tương đối lớn. Chẳng hạn, kết quả kiểm tra trong năm 2021 cho thấy, trong giai đoạn 2018-2020, tỉnh Thái Nguyên có 7.149 người xuất cảnh bất hợp pháp; trong đó có 796 trường hợp bị cơ quan chức năng Trung Quốc bắt,

⁵⁰ Báo Phụ nữ. *Môi giới kết hôn với người nước ngoài: hoạt động hợp pháp tự thua trên sân nhà?*. <https://www.phunuonline.com.vn/moi-gioi-ket-hon-voi-nguoi-nuoc-ngoai-hoat-dong-hop-phap-tu-thua-tren-san-nha-a90769.html>

⁵¹ Dân Sinh. *Khoảng 580 nghìn người lao động Việt Nam làm việc ở nước ngoài*. <https://baodansinh.vn/khoang-580-nghin-nguoi-lao-dong-viet-nam-lam-viec-o-nuoc-ngoai-20220105232945.htm>

⁵² Nhân Dân. *Đặt mục tiêu đưa 90 nghìn lao động đi làm việc ở nước ngoài*. <https://nhandan.vn/tin-tuc-xa-hoi/dat-muc-tieu-dua-90-nghin-lao-dong-di-lam-viec-o-nuoc-ngoai--681843/>

⁵³ Nhân lực Nhật Bản. *Chi phí đi XKLD Nhật Bản 2021 Thực tế là bao nhiêu?* <https://nhanlucnhatban.com/chi-phi-xuat-khau-lao-dong-nhat-ban/>

Những người phụ nữ Việt lao động tại Ả Rập Xê Út kêu cứu – Hình BPSOS CAMSA International.

trao trả. Tính đến tháng 10-2021, toàn tỉnh có gần 4.000 công dân vắng mặt ở địa phương, nghi là ở lại nước ngoài bất hợp pháp.⁵⁴

Phần đông những người đi lao động tại nước ngoài bị các cơ quan môi giới bóc lột, bỏ rơi, và bị chủ nhân đối xử rất tàn tệ với công việc nặng nhọc vất vả, được trả lương rất thấp, và nhiều khi lại còn bị tịch thu hộ chiếu, nên phải sống như người tù, bị giam hãm trong phạm vi chật hẹp do giới chủ nhân xí nghiệp kiểm soát rất ngặt nghèo.

Trong năm 2021-2022, dư luận đặc biệt quan tâm đến 2 trường hợp ngược đãi người Việt lao động tại Saudi Arabia và tại Serbia. Đối với trường hợp những lao động người Việt giúp việc nhà ở Saudi Arabia, ngày 25-10-2021, một số Báo cáo viên Đặc biệt của Liên Hiệp Quốc đã gửi cho chính quyền VN một giác thư đề cập đến một số trường hợp nữ công nhân Việt Nam giúp việc nhà bị ngược đãi tại đây. Các báo cáo viên yêu cầu chính quyền VN làm rõ các trường hợp này và những biện pháp VN áp dụng để bảo vệ những nạn nhân. Một trong những nạn nhân được nhắc đến trong bức thư đã được dư luận đặc biệt quan tâm. Đó là trường hợp cô Siu H Xuan, một cô gái sắc tộc thiểu số, bị chủ hành hạ đến tử vong. Cô Siu H Xuan đã bị cơ quan môi giới đưa qua Saudi Arabia lao động khi mới 15 tuổi.⁵⁵

Trường hợp thứ hai liên hệ đến số phận của 500 công nhân xuất khẩu Việt Nam tại Serbia được một số tổ chức nhân quyền và môi sinh ở Serbia đưa ra ánh sáng vào trung tuần tháng 11 năm 2021. Những công nhân này bị hai cơ quan môi giới Việt Nam lừa qua Serbia làm việc cho hãng thầu China Energy Engineering Group Tianjin Electric Power Construction Co. LTD, trong dự án xây dựng nhà máy lớp xe Linglong của Trung Quốc tại Serbia. Khi đến nơi họ bị tịch thu hộ chiếu, bắt phải làm việc và cư ngụ trong những điều kiện cực kỳ khắc nghiệt.⁵⁶ Ngày 18-1-2022, một số Báo

⁵⁴ Báo Thái Nguyên. *Ngăn chặn tình trạng xuất cảnh trái phép*. <https://baothainguyen.vn/trang-in-293005.html>

⁵⁵ UN. *Mandates of the Special Rapporteurs* <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublic-CommunicationFile?gId=26748>

⁵⁶ Detektor. *Documents Reveal Extent of Exploitation at Chinese Tire Site in Serbia*. <https://detektor.ba/2021/11/29/documents-reveal-extent-of-exploitation-at-chinese-tire-site-in-serbia/?lang=en>

cáo viên Đặc biệt của Liên Hiệp Quốc đã gửi cho chính quyền VN một giác thư đề cập đến những người được cho là nạn nhân của buôn người tại công trường xây dựng Linglong. Bức thư nhắc nhở chính quyền Việt Nam nghĩa vụ tôn trọng những cam kết trong lãnh vực lao động, đặc biệt là lao động xuyên biên giới, và làm rõ trường hợp này và những biện pháp VN áp dụng để bảo vệ những nạn nhân.⁵⁷

Đi lao động tay chân ở xứ lạ không bao giờ là một ước mơ của người Việt, đặc biệt là những người nông dân vốn gắn bó với gia đình và làng mạc. Tuy nhiên, khi nhà nước không đủ khả năng cung ứng việc làm và ruộng đồng bị tịch thu thì rời bỏ quê hương và gia đình đi kiếm thực phượng xa là một lựa chọn chẳng đáng dừng. Nhà nước, trái lại rất háo hức với số kiều hối do xuất khẩu lao động mang lại (khoảng chừng 3-4 tỷ Mỹ kim mỗi năm), không những khuyến khích mà còn làm ngơ trước những hành vi phi pháp của các công ty môi giới.

Điều đáng quan tâm là cho dù việc xuất cảng lao động bất hợp pháp đã gây nên nhiều hậu quả trầm trọng, nhà nước vẫn không chịu coi đó là một hành vi buôn người. Ngay cả Luật Phòng, Chống Mua Bán Người được ban hành vào tháng 3 năm 2011 cũng chỉ dừng lại ở khái niệm tổng quát “Cưỡng bức lao động,” mà không thừa nhận việc những người bị lừa gạt ra nước ngoài và bị bóc lột là một hình thái của tệ nạn buôn người. Trong lúc đó kết quả một cuộc khảo sát 350 lao động xuất khẩu hợp pháp được công bố vào tháng 10-2012 cho thấy có đến 55 người tự nhận họ là nạn nhân của hành vi buôn bán người.⁵⁸

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Giảm thiểu tối đa án tử hình để đi đến việc xóa bỏ vĩnh viễn;
- Chấm dứt các hình thức tra tấn và giam giữ tùy tiện;
- Thực thi những biện pháp cụ thể chấm dứt tệ nạn buôn người dưới mọi hình thức, và hỗ trợ thỏa đáng những nạn nhân của tệ trạng buôn người.

⁵⁷ UN. *Mandates of the Special Rapporteurs*.

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=26950>

⁵⁸ Tin Mới. *Khó “chỉ mặt đặt tên” nạn buôn người*. <http://www.tinmoi.vn/kho-chi-mat-dat-ten-nan-buon-nguoi-011095838.html>

II QUYỀN ĐƯỢC XÉT XỬ CÔNG BẰNG BỞI TÒA ÁN ĐỘC LẬP VÀ VÔ TƯ

Trong những năm gần đây Việt Nam đã sửa đổi nhiều luật lệ liên quan đến lãnh vực tư pháp: Bộ luật Hình Sự (2015 & 2017), Bộ luật Tố Tụng Hình Sự (2015), Luật Thi Hành Tạm Giữ, Tạm Giam (2015), và Luật Tổ Chức Cơ Quan Điều Tra Hình Sự (2015). Ngoài ra Chính phủ cũng đã ban hành nhiều nghị định triển khai các luật này.

Nhiều nhà quan sát, và ngay cả nhiều đại biểu Quốc Hội đã phản ánh sự vội vàng và cẩu thả trong việc thảo luận và thông qua những đạo luật đó. Sau khi ban hành những bộ luật trên vào năm 2015, QH lại ra quyết định hoãn thi hành vì quá nhiều sai sót, và chờ Quốc Hội khóa sau sửa đổi và bổ túc.¹ Điều này cho thấy rõ việc sửa đổi luật lệ trước đây không phát xuất từ thực tâm cải cách của nhà cầm quyền mà chỉ nhằm đáp ứng nhu cầu làm đẹp để được thuận lợi trong giao dịch quốc tế.

Vì thế, trong phạm vi thực hành, tình trạng vi phạm nhân quyền trong lãnh vực tư pháp vẫn tiếp tục biểu lộ qua một số nét đặc trưng sau:

- Vi phạm trầm trọng các thủ tục tố tụng hình sự,
- Quyền bào chữa của luật sư bị triệt tiêu, và
- Một hệ thống lao tù bất nhân.

1. VI PHẠM NHỮNG NGUYÊN TẮC CƠ BẢN CỦA LUẬT TỐ TỤNG HÌNH SỰ

Báo cáo Quốc gia về thực hiện quyền con người ở Việt Nam theo cơ chế Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát (UPR) năm 2019 đã không đề cập gì đến thực tế tình trạng quyền con người trong lãnh vực tư pháp, ngoài việc trích dẫn dài dòng những điều khoản trong Hiến Pháp, Bộ Luật Hình Sự, và Bộ Luật Tố Tụng Hình Sự.

Tuy nhiên, trong báo cáo giữa kỳ về việc thực thi những khuyến nghị của cơ chế Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát (UPR) trình lên Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc vào cuối tháng 3 năm 2022, Chính phủ Việt Nam nêu rõ: “Việt Nam cũng đang tiếp tục nỗ lực thực hiện các khuyến nghị nhằm đảm bảo nền độc lập của Tòa án và quyền được xét xử công bằng và đúng thủ tục, phù hợp với

¹ Tuổi trẻ Online. *Bộ luật hình sự sai sót nghiêm trọng, ai chịu trách nhiệm?* <http://tuoitre.vn/tin/chinh-tri-xa-hoi/20160628/bo-luat-hinh-su-sai-sot-nghiem-trong-ai-chiu-trach-nhiem/1126033.html>

các tiêu chuẩn quốc tế.”²

Trong thực tế, việc vi phạm những nguyên tắc tố tụng là một thông lệ của nền tư pháp Việt Nam, và được thể hiện trong suốt quá trình tố tụng hình sự từ việc bắt người tùy tiện, ngụy tạo bằng chứng, tra tấn ép cung, ngăn cản luật sư, xử án qua loa vì bản án đã có sẵn, v.v. Các nghi can thường bị tra tấn trong khi lấy cung, bị cách ly khỏi gia đình và luật sư. Phần lớn các vụ xử án được diễn ra không quá một ngày, có khi chỉ vài giờ. Sự hiện diện của luật sư nếu có chỉ là để trang trí cho phiên tòa. Thông thường thì thời gian nghị án nhanh hơn thời gian tuyên án, điều đó có nghĩa là bản án đã có sẵn trước khi xử án.

Vụ án giám đốc thẩm Hồ Duy Hải là một bằng chứng hiển nhiên của việc vi phạm tố tụng hình sự ở cấp cao nhất trong hệ thống tư pháp hiện nay khi Hội đồng Thẩm phán Tòa án Nhân dân Tối cao quyết định không chấp nhận kháng nghị của Viện kiểm sát Nhân dân Tối cao và giữ nguyên bản án sơ thẩm mặc dù nhận rõ có sai sót trong hoạt động điều tra.³

Vụ án Đồng Tâm là một bằng chứng hiển nhiên khác về các vi phạm tố tụng hình sự nghiêm trọng đưa đến 2 án tử hình oan. Trong thời gian điều tra, 19 trong số 29 bị can cho biết họ đã bị tra tấn.⁴ Ông Lê Đình Công, một trong 2 người bị án tử hình, đã khai rằng trong giai đoạn điều tra ông bị đánh hàng ngày bằng dùi cui cao su. Tòa án đã ngăn cản quyền bào chữa và tự bào chữa, lờ đi cáo buộc tra tấn ép cung của 19 dân oan bị cáo. Đặc biệt, tòa án bác bỏ yêu cầu triệu tập nhiều nhân chứng quan trọng và người có liên quan chặt chẽ đến vụ án cũng như bác bỏ đề nghị thực nghiệm hiện trường vụ án. Trong ngày đầu tiên của phiên xử phúc thẩm, thẩm phán đã tịch thu phần ghi chép cá nhân của luật sư bị cáo. Khi luật sư bị cáo yêu cầu bạch hóa Kế hoạch 419A, là bản kế hoạch tấn công thôn Hoàn thuộc xã Đồng Tâm do Công an Hà Nội soạn thảo và Bộ Công An duyệt, tòa không cho phép vì cho rằng đó là tài liệu tối mật, không thể công bố công khai.

Đặc biệt đối với các vụ án chính trị, việc vi phạm các thủ tục tố tụng hình sự càng trầm trọng hơn. Chẳng hạn, trong vụ án Phạm Đoan Trang, những người tham gia vụ án đều vắng mặt, công tố không dựa vào một cơ sở pháp lý nào để buộc tội, không có bằng chứng xác thực mà chỉ dựa vào những bằng chứng ngụy tạo...⁵

Trong năm 2021 và 2022 (cho đến 31 tháng 5 năm 2022), chính quyền Việt Nam đã dùng các điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự năm 2015 để giam cầm ít nhất 48 người không đồng chính kiến và xét xử 72 người với những bản án nặng nề [Xem chi tiết ở Phụ lục I và II]. Trong tất cả các vụ án chính trị bị hình sự hóa, các nguyên tắc tố tụng hình sự cơ bản đã bị vi phạm trong mọi giai đoạn: tạm giam quá thời hạn luật định mà không có cáo trạng; không trưng dẫn được vật chứng và nhân chứng; ngăn cản việc tiếp xúc với luật sư và gia đình; nhiều phiên tòa không có luật sư hoặc giới hạn việc biện hộ của luật sư; không cho thân nhân tham dự phiên tòa.

Trong năm 2021 các Báo cáo viên Đặc biệt của LHQ đã gửi đến chính quyền VN đòi hỏi làm sáng tỏ

² VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*. https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-04/VietNam_Implementation_Third_Cycle.pdf

³ Công Lý. *Vụ án Hồ Duy Hải: Có sai sót nhưng không làm thay đổi bản chất vụ án*. <https://congly.vn/vu-an-ho-duy-hai-co-sai-sot-nhung-khong-lam-thay-doi-ban-chat-vu-an-129472.html>

⁴ RFA. *Luật sư: 19 trong 29 bị cáo Đồng Tâm nói bị tra tấn trong giai đoạn điều tra*. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/dong-tam-trial-19-out-of-29-defendants-admits-to-be-tortured-during-investigation-09092020081012.html>

⁵ Luật sư Lê Văn Luân. *Lời biện hộ cho bà Phạm Đoan Trang*. (Luật Khoa Tập chí) <https://www.luatkhoa.org/2021/12/live-phiên-toà-so-tham-vu-an-phạm-doan-trang/>

những trường hợp giam giữ tùy tiện và kết án đối với những tù nhân lương tâm sau: Các nhà báo Phạm Chí Dũng, Nguyễn Tường Thụy và Lê Hữu Minh Tuấn của Hội Nhà Báo Độc Lập,⁶ thầy giáo Nguyễn Năng Tĩnh,⁷ nhà báo Phạm Đoan Trang,⁸ những nhà hoạt động Chung Hoàng Chương, Nguyễn Văn Nghiêm, Lê Văn Dũng, Đinh Thị Thu Thủy, Đỗ Nam Trung, Đinh Văn Hải, Lê Trọng Hùng, Lê Chí Thành và Trần Quốc Khánh.⁹

Ngày 17-12-2021, các chuyên gia của Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên hợp quốc (OHCHR) ra tuyên bố về việc Nhà nước Việt Nam giam giữ và bỏ tù tùy tiện 4 nhà hoạt động nhân quyền là Phạm Đoan Trang, Trịnh Bá Phương, Nguyễn Thị Tâm, và Đỗ Nam Trung.¹⁰

Trong tất cả các tài liệu trên, các Báo cáo viên Đặc biệt và các chuyên gia nhân quyền của LHQ cho rằng chính quyền Việt Nam đã vi phạm những nguyên tắc căn bản về xét xử công bằng, áp dụng những điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự, vi phạm những quy tắc chung về nhân quyền, đặc biệt là các Điều 9, 14, 19 và 25 của Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị.

Những vụ kết án oan sai thường là kết quả của việc ép cung, bức cung, và dùng nhục hình. Tòa án kết tội chỉ bằng lời tự thú của bị can trong tình trạng bị tra tấn bằng nhục hình, bắt chấp những vật chứng và nhân chứng phản bác có tính thuyết phục, cũng như lời phản cung trước tòa và kêu oan của bị cáo.

Trong lúc đó việc ghi âm và ghi hình khi hỏi cung bị can đã được chính quyền dự trù bắt đầu từ 2018 như là một biện pháp ngăn ngừa việc ép cung, bức cung và dùng nhục hình thì lại bị trì hoãn vì chưa chuẩn bị được trang thiết bị, và huấn luyện cán bộ.¹¹

Một tệ nạn khác không kém phần nhức nhối là nạn “chạy án” trong tiến hành tố tụng. Đây là một hiện tượng rất phổ biến tại Việt Nam, đặc biệt trong những năm gần đây khi mà chính sách đổi mới kinh tế của nhà nước tạo điều kiện cho tham nhũng.¹² Việc chạy án thường được thực hiện qua các trung gian cấp thấp và rất khó tìm ra thủ phạm gốc. Vì thế trong trường hợp bị bại lộ thì cũng chỉ bị xử như là tội “lừa đảo, chiếm đoạt tài sản” trong lúc thực chất đây là những trường hợp hối lộ trong lãnh vực tư pháp. Tình trạng này rất phổ biến, và được Ủy Ban Tư Pháp Quốc Hội, trong phúc trình 2020, thừa nhận như là một “thực tế đáng buồn.”¹³ Và tệ hại hơn nữa, thủ phạm

⁶ UN High Commissioner for Human Rights. *Press briefing notes on Viet-Nam*.

<https://www.ohchr.org/SP/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26644&LangID=E>

⁷ HRC. *Opinions adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its ninety-first session*.

https://www.ohchr.org/sites/default/files/2021-11/A_HRC_WGAD_2021_36_AdvanceEditedVersion.pdf

⁸ HRC. *Opinions adopted by the Working Group on Arbitrary Detention at its ninety-first session*.

https://www.ohchr.org/sites/default/files/2021-11/A_HRC_WGAD_2021_40_AdvanceEditedVersion.pdf

⁹ UN - *Mandates of the Special Rapporteur...*

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=26688>

¹⁰ UN. *Viet Nam: UN experts appalled by the conviction of four human rights defenders*.

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/12/viet-nam-un-experts-appalled-conviction-four-human-rights-defenders>

¹¹ Viện Kiểm Sát Nhân Dân Tỉnh Nghệ An. *Một số kinh nghiệm, giải pháp thực hiện việc ghi âm, ghi hình có âm thanh đối với hoạt động hỏi cung bị can trong các vụ án hình sự*. <http://vienkiemsat.nghean.gov.vn/nghep-vu-kiem-sat/mot-so-kinh-nghiem-giai-phap-thuc-hien-viec-ghi-am-ghi-hinh-co-am-thanh-doi-voi-hoat-dong-hoi-cu-361903>

¹² Người Đưa Tin. *Chạy án*. <https://www.nguoiduatin.vn/tag/chay-an-1>

¹³ Báo điện tử Đại Biểu Nhân Dân. *Vẫn còn tham nhũng trong cơ quan chống tham nhũng*.

<https://www.daibieunhandan.vn/van-con-tham-nhung-trong-co-quan-chong-tham-nhung-oqfkxvn3g0-47294>

thường là các cán bộ ngành tư pháp.¹⁴

Hiến pháp Việt Nam quy định “Toà án nhân dân xét xử công khai” (Điều 103). Tuy nhiên, hầu hết các phiên tòa xử các nhà hoạt động nhân quyền trong năm 2021-2022 được tiến hành một cách vội vàng, trong vòng một ngày, có khi chỉ vài giờ với lực lượng an ninh canh gác có khi lên đến hàng trăm người. Thân nhân không được tham dự, và nhiều người bị ngăn cản ngay tại nhà của họ. Chẳng hạn, ngày 19-4-2022, Tòa án đưa nhà báo công dân Lê Trọng Hùng ra xử phúc thẩm, người nhà không hề hay biết trong lúc đó công an lại đến canh cửa nhà gia đình ông.¹⁵ Gần đây hơn, trong tháng 5-2022, một toà án ở tỉnh Tuyên Quang tuyên phạt 15 người theo đạo Dương Văn Minh từ 2 đến 4 năm tù giam trong các phiên tòa kín, và báo chí của chính quyền không loan tin này.¹⁶

Một hình ảnh trái ngược với các phiên tòa chính trị nói trên là những phiên tòa lưu động ngoài trời theo tinh thần của những vụ đấu tố kinh hoàng thời Cải Cách Ruộng Đất vẫn được tổ chức mặc dù chưa bao giờ có một văn bản pháp lý nào quy định. Mỗi năm trung bình ngành tòa án tổ chức xét xử khoảng 3.000 vụ án lưu động trên toàn quốc.¹⁷

Trong những năm gần đây đã có nhiều ý kiến đề nghị bãi bỏ việc tổ chức các phiên tòa lưu động vì không những nó xâm phạm đến nhân phẩm của bị cáo mà còn gây áp lực nặng nề cho gia đình của họ, và nhất là vi phạm một cách trắng trợn nguyên tắc được suy diễn vô tội. Trong những phiên tòa lưu động đó bị cáo không có cơ hội được bào chữa và quan tòa thì lại bị thêm áp lực của đám đông. Thông thường sau ít giờ xét xử một bản án rất nặng nề, không tương xứng với tội phạm - có thể là tử hình - được tuyên đọc. Trước khi được xét xử, bị cáo đã là nạn nhân của hệ thống tư pháp bất cập của Việt Nam.

2. VAI TRÒ TRANG TRÍ CỦA LUẬT SƯ

Luật Hình Sự Tố Tụng của VN được tu chính tháng 11 năm 2015 quy định việc bảo đảm quyền bào chữa của bị cáo và đại diện. (Điều 16 và điều 73). Tuy nhiên, trên thực tế việc thực hiện quyền tự biện hộ hoặc nhờ luật sư biện hộ thường xuyên bị vi phạm nặng nề.

Theo số liệu của Liên Đoàn Luật Sư Việt Nam thì cho đến cuối năm 2021, toàn quốc có khoảng 16 ngàn luật sư.¹⁸ Hoạt động chủ yếu của luật sư là tham gia tố tụng; tuy nhiên chỉ có khoảng 20% các vụ án hình sự là có luật sư đại diện bị cáo.¹⁹

¹⁴ Ngày Mới online. *Kiên quyết đấu tranh với hành vi xâm phạm hoạt động tư pháp.*

<https://ngaymoionline.com.vn/kien-quyet-dau-tranh-voi-hanh-vi-xam-pham-hoat-dong-tu-phap-30483.html>

¹⁵ RFA. Tòa án đưa nhà báo công dân Lê Trọng Hùng ra xử phúc thẩm, người nhà không hề hay biết. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/appellate-court-upholds-citizen-journalist-le-trong-hungs-conviction-04222022043023.html>

¹⁶ VOA. *15 tín đồ H'mong theo đạo Dương Văn Minh bị phạt hơn 38 năm tù.*

<https://www.voatiengviet.com/a/muoi-nam-tin-do-hmong-theo-dao-duong-van-minh-bi-phat-hon-38-nam-tu/6592069.html>

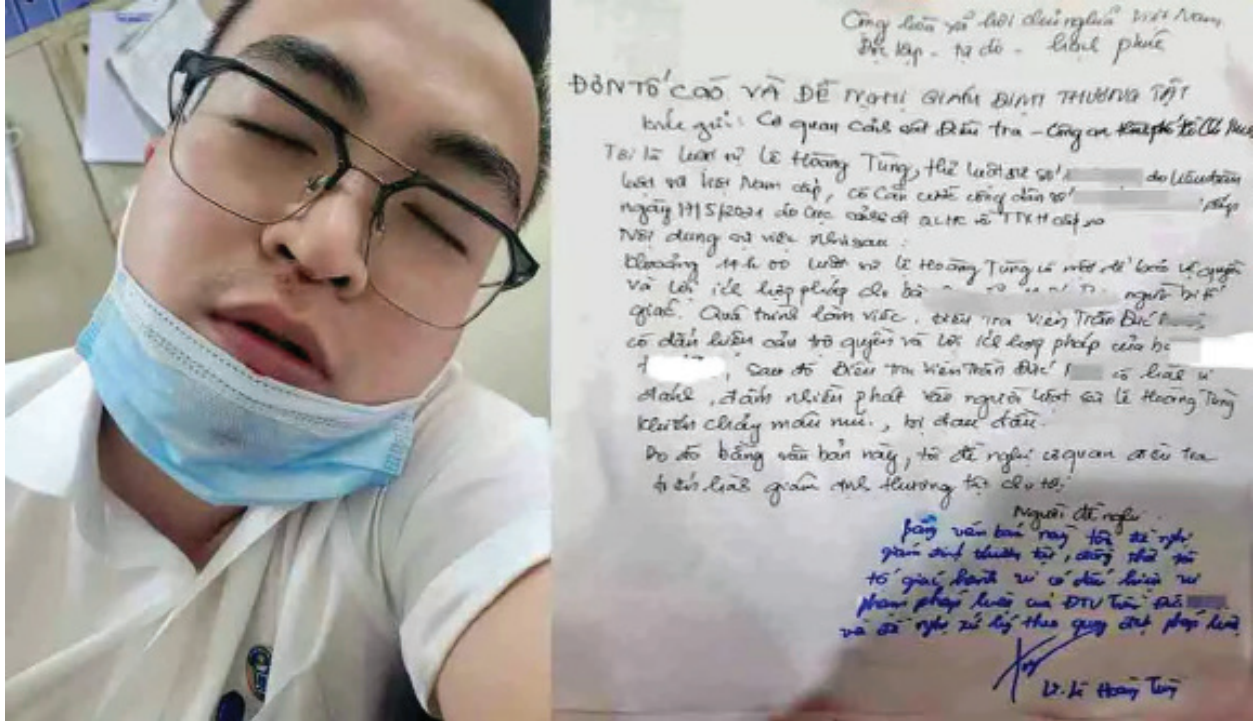
¹⁷ Luật sư Việt Nam. *Một góc nhìn về xét xử lưu động vụ án hình sự.*

<https://lsvn.vn/mot-goc-nhin-ve-xet-xu-luu-dong-vu-an-hinh-su.html>

¹⁸ Lao Động. *Cả nước có hơn 16.000 luật sư, 4.000 tổ chức hành nghề luật sư.*

<https://laodong.vn/phap-luat/ca-nuoc-co-hon-16000-luat-su-4000-to-chuc-hanh-nghe-luat-su-987234.lao>

¹⁹ Tạp chí Dân chủ và Pháp luật. *Vướng mắc cản tháo gỡ để nâng cao hoạt động tranh tụng của luật sư tại phiên tòa hình sự.* <http://tcdclp.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/dien-dan-cong-tac-tu-phap.aspx?ItemID=5>

Ngày 17-5-2022, Luật sư Lê Hoàng Tùng tố cáo điều tra viên đã hành hung mình tại trụ sở Phòng Cảnh sát hình sự, Công an TPHCM - Hình Facebook.

Nền tư pháp VN què quặt không những ở số lượng luật sư ít ỏi, trình độ nhận thức nghề nghiệp và kỹ năng chuyên môn của đa số luật sư còn thấp, mà nhất là vì sự lệ thuộc của tổ chức những người hành nghề luật sư vào Đảng CSVN. Lời mở đầu Điều lệ của Hội Luật Gia Việt Nam đã ghi rõ “Hội Luật Gia Việt Nam là thành viên của Mặt Trận Tổ Quốc Việt Nam dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam, sự quản lý của nhà nước Cộng Hoà Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam.”

Những luật sư bào chữa cho dân oan hay các người bất đồng chính kiến thường phải đối diện với án tù như trường hợp LS Lê Thị Công Nhân, LS Nguyễn Văn Đài, LS Lê Quốc Quân; hoặc bị tước mất giấy phép hành nghề, như trường hợp LS Võ An Đôn và LS Nguyễn Đăng Trùng; hoặc bị hành hung như trường hợp LS Trần Thu Nam và LS Lê Văn Luân. Trường hợp luật sư bị chính công an điều tra hành hung mới nhất là vụ luật sư Lê Hoàng Tùng bị điều tra viên Trần Đức Minh, thuộc Phòng Cảnh sát Hình sự, Công an TPHCM tấn công gây thương tích ngày 17-5-2022.²⁰ Cuối tháng 5-2021, LS Lê Văn Hoà, nguyên Vụ trưởng Vụ 4 Ban Nội chính Trung ương, tuyên bố ‘hết niềm tin vào tư pháp’, và tuyên bố bỏ nghề luật sư.²¹

Trong tác nghiệp hàng ngày, bản thân người luật sư tại Việt Nam ngày nay luôn đối đầu với những ngăn trở từ phía công an điều tra, Viện Kiểm Sát, và ngay cả Hội Đồng Xét Xử. Bước đầu tiên để được đại diện cho thân chủ, người luật sư cần phải xin giấy chứng nhận bào chữa từ cơ quan điều tra. Thủ tục này không những rất phiền toái mà còn tạo nên mối tương quan xin-cho giữa luật sư và cơ quan điều tra. Luật Hình Sự Tố Tụng 2015 dự trù thay thế thủ tục giấy chứng nhận bào chữa bằng thủ tục đăng ký bào chữa. Tuy nhiên thực chất, theo nhiều luật gia, chỉ là “ ‘bình mới rượu cũ!’ ”

Những quyền căn bản thông thường của một luật sư như quyền được tiếp xúc và tư vấn thân chủ, quyền thu thập chứng cứ, và quyền được tham dự khi thân chủ bị hỏi cung luôn tùy thuộc

²⁰ RFA. TPHCM: Luật sư tố bị công an hành hung ngay tại trụ sở phòng cảnh sát hình sự.

<https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/attorney-denounced-of-being-assaulted-by-the-police-at-the-police-department-05182022051712.html>

²¹ RFA. Luật sư bỏ nghề do mất hết niềm tin vào tư pháp Việt Nam. https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/lawyer-quit-job-because-losing-all-faith-in-the-vn-judiciary-dt-05282021133629.html

sự đồng ý hay không của cơ quan tiến hành tố tụng. Trong phiên tòa, hội đồng xét xử ít khi để ý đến lời biện hộ của luật sư; trái lại luật sư thường không dám phản bác công tố viên. Nhiệm vụ của luật sư trong hầu hết các vụ án chỉ là xin khoan hồng cho thân chủ.²²

3. MỘT CHẾ ĐỘ NHÀ TÙ BẤT NHÂN

Đối với những người đã có án tù hình sự, việc áp dụng nhục hình là một chính sách nhằm khuất phục tù nhân và tiết kiệm ngân quỹ. Trước hết, mọi tù nhân đều bắt buộc phải làm việc vất vả suốt ngày mà không được quyền hưởng thành quả do công việc họ làm. Những công việc mà các tù nhân bắt buộc làm thường rất nặng nề và nguy hiểm, như đập đá, phá rừng đốn gỗ, làm rẫy, đúc gạch... Thứ đến, mặc dù làm việc vất vả, các tù nhân phải sống trong những điều kiện rất tồi tệ về mọi mặt từ nơi ở, thực phẩm đến vệ sinh, y tế... Nhưng tệ hại hơn hết là sự đối xử khắc nghiệt của cán bộ cai tù. Họ có thể dùng bất cứ nhục hình nào, tâm lý hay thể lý, mà họ có thể tưởng tượng ra. Mục đích của các nhục hình này là để trấn áp tinh thần các tù nhân để bắt buộc họ thuần phục các cai tù, thứ đến là để trả thù những tù nhân dám đòi hỏi được đối xử đúng luật.²³

Đặc biệt đối với các tù nhân chính trị, việc đối xử bất nhân lại càng được thi hành có hệ thống hơn. Ngoài việc bắt phải lao động, họ thường phải chịu thêm những biện pháp trừng phạt như bị di chuyển đến những vùng xa xôi, cấm thân nhân thăm nuôi, biệt giam kỷ luật, không được chữa bệnh, bị đánh đập bởi chính công an trại giam, hoặc bởi tù nhân hình sự do công an sai khiến, v.v.

Trong năm 2021-2022, nhiều vụ hành hung và ngược đãi các tù nhân lương tâm được tiết lộ ra ngoài, trong đó có những vụ được dư luận quan tâm:

- Tù nhân lương tâm Trịnh Bá Tư bị đánh đập đến mức phải nhập viện để điều trị lúc mới bị bắt giữ. Tổ chức Ân xá Quốc tế sau đó lên tiếng cáo buộc chính quyền đã tra tấn ông Tư.
- Tù nhân lương tâm Lê Anh Hùng đã bị nhân viên y tế tại Bệnh Viện Tâm thần trung ương đánh đập dã man, trói chân tay vào giường và cưỡng bức tiêm thuốc tâm thần.
- Tù nhân lương tâm Lê Quý Lộc bị 11 cán bộ trại giam An Phước, tỉnh Bình Dương đánh đập.²⁴
- Tù nhân lương tâm cựu đại úy công an Lê Chí Thành bị đánh trong tù đến nỗi khi ra tòa với thân thể tiều tụy và bước đi khó khăn
- Hai tù nhân Nguyễn Chí Hải (19 tuổi) và Nguyễn Hữu Nhân (17 tuổi) bị tra tấn trong quá trình lấy cung khi ra tòa không đi được, cần có người dìu.
- Hai tù nhân lương tâm của vụ án đồng Tâm là Lê Đình Công và Lê Đình Chức sức khỏe suy sụp vì liên tục bị tra tấn dã man.
- Người đấu tranh cho dân oan Cấn Thị Thêu bị giam chung với 10 người trong căn phòng 7 m2, trong đó có người bị nhiễm HIV. Khi họ đánh nhau bà can ngăn và bị chảy máu nên yêu

²² An Ninh Thủ Đô, *Luật sư chỉ định, có cho đủ... thủ tục*, <http://www.anninhthudo.vn/Ky-su-phap-dinh/Luat-su-chi-dinh-co-cho-du-thu-tuc/487759.antd>

²³ RFA, *Tình trạng tù nhân trong các trại giam ở Việt Nam*, <https://www.rfa.org/vietnamese/news/programs/OverseasVietnamese/vdsnv0520-tt-05202016134036.html>

²⁴ Hội Anh Em Dân Chủ, *TNLT Lê Quý Lộc bị hành hung bởi 11 cán bộ an ninh của trại An Phước*, <https://www.anhemdanchu.org/tin-tuc/tnlt-le-quy-loc-bi-hanh-hung-boi-11-can-bo-an-ninh-cua-trai-an-phuoc/>

Bên trái: hình cựu đại úy công an Lê Chí Thành trước ngày bị bắt.

Bên phải: ngày 14-1-2022, tù nhân lương tâm cựu đại úy công an Lê Chí Thành bị đánh trong tù đến nỗi khi ra tòa với thân thể tiều tụy và bước đi khó khăn. Hình RFA

cầu được đi xét nghiệm phơi nhiễm, nhưng trại giam không cho.²⁵

- Tám tù nhân lương tâm tại trại giam Xuân Lộc biểu tình vì bị nhốt trong buồng giam liên tục 6 tháng và bị ngược đãi.

Một hình thức đối xử bất nhân khác là đưa vào trại tâm thần. Đó là trường hợp nhà văn Phạm Chí Thành, Trịnh Bá Phương, Lê Anh Hùng. Mới đây, cuối tháng 4-2022, nhà hoạt động Nguyễn Thúy Hạnh cũng bị đưa vào trại tâm thần khi bà đang bị tạm giam.²⁶

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Chấm dứt ngay việc hình sự hóa các hành vi chính trị chính đáng của người dân bằng cách bãi bỏ tất cả những luật lệ mơ hồ của Bộ Hình Luật.
- Tôn trọng thủ tục tố tụng hình sự theo tiêu chuẩn quốc tế.
- Tuân thủ đầy đủ ‘*Những Nguyên tắc Căn bản về Vai trò của Luật sư*’ của LHQ;
- Cải thiện chế độ lao tù hiện hữu; và trả tự do ngay tức khắc và vô điều kiện cho những tù nhân chính trị và tù nhân tôn giáo.

²⁵ RFA. Nhà hoạt động Cán Thị Thêu và con trai bị tuyên án tổng cộng 16 năm tù. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/activists-can-thi-theu-and-trinh-ba-tu-get-jail-sentences-05052021083256.html>

²⁶ RFA. Nhà hoạt động Nguyễn Thúy Hạnh bị chuyển từ trại tạm giam tới bệnh viện tâm thần. <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/activist-nguyen-thuy-hanh-was-transferred-from-a-detention-center-to-mental-hospital-05062022030608.html>

III

QUYỀN ĐƯỢC THAM GIA ĐỜI SỐNG CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Hiến Pháp Việt Nam năm 2013 qui định rằng người dân có quyền tham gia quản lý Nhà nước qua bầu cử và ứng cử (điều 27 và 28),¹ tự do ngôn luận, hội họp, lập hội và biểu tình (điều 25). Tuy nhiên, cũng chính điều 4 của bản Hiến Pháp này lại khẳng định vai trò lãnh đạo tuyệt đối của Đảng Cộng Sản Việt Nam (ĐCSVN) trong mọi sinh hoạt của đất nước.² Tổng Bí Thư Đảng CSVN Nguyễn Phú Trọng đã khẳng định rằng Hiến Pháp là “văn kiện chính trị pháp lý quan trọng vào bậc nhất sau Cương lĩnh của Đảng.”³ Chính ở sự mâu thuẫn này và ý đồ duy trì độc quyền chính trị bằng mọi giá mà tất cả những quy định về quyền chính trị được công nhận nơi điều 20, 21 trong Bản Tuyên Ngôn Quốc Tế Nhân Quyền và điều 21, 22 và 25 trong Công Ước Quốc Tế về Những Quyền Dân Sự và Chính Trị mà VN cam kết tôn trọng đã bị triệt tiêu. Người dân bị tước đoạt tất cả quyền chọn lựa thể chế chính trị và người đại diện. Người dân không có quyền có quan điểm, chính kiến khác với đường lối của ĐCSVN. Tất cả các nhóm đối lập bị đàn áp và đặt ra ngoài vòng pháp luật.

1. ĐIỀU HÀNH VIỆC NƯỚC LÀ ĐẶC QUYỀN CỦA ĐCSVN

Cũng như hầu hết các quốc gia trên thế giới, VN thường xuyên tổ chức những cuộc bầu cử các cấp chính quyền. Điều 69 Hiến Pháp qui định rằng Quốc Hội là cơ quan quyền lực Nhà nước cao nhất, đại diện cho toàn dân, có quyền làm luật và quyền bổ nhiệm và kiểm soát chính phủ. Tuy nhiên việc tổ chức bầu cử và sinh hoạt nghị trường hiện nay chứng tỏ Quốc Hội chỉ là công cụ của ĐCSVN.

Để tiến hành cuộc bầu cử Quốc Hội khóa 15 và bầu cử đại biểu Hội Đồng Nhân Dân các cấp nhiệm kỳ 2021 – 2026 vào tháng 5 năm 2021, Bộ Chính Trị của ĐCS VN đã ra chỉ thị số 45-CT/TW xác

¹ Điều 27: Công dân đủ mười tám tuổi trở lên có quyền bầu cử và đủ hai mươi một tuổi trở lên có quyền ứng cử vào Quốc hội, Hội đồng nhân dân. Việc thực hiện các quyền này do luật định.

Điều 28: 1) Công dân có quyền tham gia quản lý nhà nước và xã hội, tham gia thảo luận và kiến nghị với cơ quan nhà nước về các vấn đề của cơ sở, địa phương và cả nước. 2) Nhà nước tạo điều kiện để công dân tham gia quản lý nhà nước và xã hội; công khai, minh bạch trong việc tiếp nhận, phản hồi ý kiến, kiến nghị của công dân

² “Đảng Cộng sản Việt Nam - Đội tiên phong của giai cấp công nhân, đồng thời là đội tiên phong của Nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam, đại biểu trung thành lợi ích của giai cấp công nhân, Nhân dân lao động và của cả dân tộc, lấy chủ nghĩa Mác – Lê nin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội.” (Điều 4 HP Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam 2013)

³ VNExpress. *Tổng bí thư: ‘Đề phòng thế lực muốn xóa bỏ điều 4 Hiến pháp’.*

<https://vnexpress.net/tong-bi-thu-de-phong-the-luc-muon-xoa-bo-dieu-4-hien-phap-2886937.html>

Ngày 20-4-2022, TAND Hà Nội xử phúc thẩm tù nhân lương tâm Lê Trọng Hùng, người tự ứng cử Quốc hội khóa 15, về tội “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam”. Hình cắt từ video clip của Viện Kiểm Sát.

định vai trò lãnh đạo của các cấp uỷ trong việc tổ chức các cuộc bầu cử.⁴

Khác với các cuộc bầu cử dân chủ, trong đó kết quả tùy thuộc vào sự chọn lựa của cử tri, kết quả cuộc bầu cử vào tháng 5 năm 2021 đã được sắp xếp trước. Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của Quốc Hội khóa XIV ấn định Quốc Hội khóa XV sẽ có 95 đồng chí Ủy viên Ban Chấp Hành Trung Ương Đảng, khoảng 50 đại biểu dưới 40 tuổi, đại biểu tái cử khoảng 160 người, đại biểu tôn giáo 6 người v.v. Ngay cả việc cho phép số người ngoài Đảng được ứng cử cũng được quy định trước với số lượng từ 25-50 đại biểu, tương đương từ 5 - 10% tổng số đại biểu.⁵

Trong các cuộc bầu cử Quốc Hội mọi ứng viên đều bị gạn lọc bởi Mặt Trận Tổ Quốc – một cơ quan ngoại vi của ĐCSVN - qua “Hội Nghị Hiệp Thương” và “Hội Nghị Cử Tri” ở cấp trung ương và cấp địa phương.

Đối với cuộc bầu cử Quốc Hội năm 2021, theo danh sách chính thức cuối cùng sau các kỳ Hội Nghị Hiệp Thương lần thứ ba thì toàn quốc có 866 ứng cử viên, trong đó có 9 người tự ứng cử.⁶ Tám trong số 9 ứng viên tự ứng cử là đảng viên cao cấp, trong đó có 4 người là đại biểu quốc hội hiện hành. Một người duy nhất được cho là không phải là đảng viên là ông Lương Thế Huy. Và chính quyền đã rầm rộ quảng cáo ông là người đồng tính, như thể chính quyền muốn cho thế giới hay

⁴ Thư viện Pháp luật. *Chi thị của Bộ Chính Trị*. <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Chi-thi-45-CT-TW-2020-lanh-dao-cuoc-bau-cu-dai-bieu-Quoc-hoi-khoa-XV-nhiem-ky-2021-2026-445540.aspx>

⁵ Chinhphu.vn. *Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của ỦY BAN THƯỜNG VỤ QUỐC HỘI: Dự kiến số lượng, cơ cấu, thành phần đại biểu Quốc hội khóa XV*. <https://vanban.chinhphu.vn/default.aspx?pageid=27160&docid=202644>

⁶ Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam. *9 người tự ứng cử đại biểu Quốc hội khóa XV*. <https://daihoi13.dangcongsan.vn/bau-cu-dai-bieu-quoc-hoi-khoa-xv-va-dai-bieu-hdnd-cac-cap/tin-tuc/9-nguoi-tu-ung-cu-dai-bieu-quoc-hoi-khoa-xv-5831>

ở VN, người đồng tính không bị kỳ thị. Trong khi đó chính quyền đã bắt 4 người bất đồng chính kiến có ý định nộp đơn ứng cử: Ông Trần Quốc Khánh⁷ và ông Lê Trọng Hùng⁸ bị giam với cáo buộc “phát tán tài liệu nhằm chống nhà nước;” ông Nguyễn Quốc Huy⁹ và ông Nguyễn Văn Sơn Trung¹⁰ được thả sau ít ngày tra hỏi. Vào ngày 29 tháng 10 năm 2021, ông Trần Quốc Khánh bị kết án sáu năm sáu tháng tù giam và hai năm quản chế. Vào ngày 31 tháng 12 năm 2021, ông Lê Trọng Hùng bị kết án 5 năm tù giam và 5 năm quản chế.

Mặc dù Nghị quyết của Ủy Ban Thường Vụ Quốc Hội Khóa XIV đã dự kiến sẽ có 25-50 đại biểu người ngoài Đảng cho Quốc hội khóa XV, chỉ có 4 người tự ứng cử được đặc cử, và những người này đều là đảng viên ĐCSVN, 3 trong số đó là đại biểu quốc hội đương nhiệm.

So với các khóa Quốc hội trước đây, tỷ lệ số đại biểu không phải đảng viên ĐCSVN càng ngày càng giảm. Quốc hội Khóa 1 (1946-1960) có 333 đại biểu, trong đó đại biểu Việt Minh (tiền thân của ĐCSVN) chiếm 120 ghế (36%), Đảng Dân Chủ Việt Nam 46 ghế, Đảng Xã Hội Việt Nam 24 ghế, và 143 ghế không đảng phái. Quốc hội Việt Nam khóa 13 (2011-2016) có 500 đại biểu, đại biểu không phải là đảng viên ĐCSVN chiếm 42 ghế (8.4%). Quốc hội Việt Nam khóa 14 (2016-2021) có 500 đại biểu, đại biểu không phải là đảng viên ĐCSVN chiếm 21 ghế (4.23%). Quốc hội khóa 15 có 14 đại biểu là người ngoài Đảng (2.8%).

Trong quá trình công tác lập pháp tại VN, việc xây dựng các dự thảo luật cần có chỉ đạo từ Đảng đoàn Quốc hội. Đây là tổ chức Đảng được thành lập để nghiên cứu và trình Bộ Chính trị chương trình xây dựng luật của Quốc hội. Đảng đoàn Quốc hội có nhiệm vụ bảo đảm “sự phù hợp của nội dung dự thảo quyết định với đường lối, chủ trương của Đảng.”¹¹

Hiến Pháp (Điều 70) quy định rằng các chức vụ quan trọng hàng đầu trong guồng máy Nhà nước đều do Quốc Hội bầu; tuy nhiên trên thực tế, chính Trung Ương ĐCSVN chọn trước và Quốc Hội bỏ phiếu chấp thuận theo chỉ thị.

Ở cấp bậc địa phương, để gia tăng sự kiểm soát chính trị của ĐCSVN trên chính quyền tỉnh, huyện và xã, năm 2008 Bộ Chính Trị ban hành Nghị quyết số 22/NQ-TW đề ra “mô hình bí thư cấp ủy đồng thời là chủ tịch Ủy Ban Nhân Dân cấp xã, phường” để tăng cường sự lãnh đạo của đảng ủy địa phương. Với mô hình tổ chức này, không còn biên giới giữa tổ chức đảng và tổ chức chính quyền.

Cho đến nay, mô hình “nhất thể hóa” này đã và đang được khai triển ở tất cả các cấp chính quyền trên toàn quốc. Ở cấp tỉnh, hiện có 22 bí thư tỉnh ủy đồng thời là chủ tịch HĐND tỉnh.¹² Ở cấp huyện và xã, chẳng hạn huyện Đầm Hà, tỉnh Quảng Ninh, đã có 7/9 bí thư đảng ủy đồng thời là

⁷ VOA. *Việt Nam bắt Facebooker Trần Quốc Khánh sau khi ông tuyên bố tự ứng cử ĐBQH.*

<https://www.voatiengviet.com/a/vietnam-bat-fb-tran-quoc-khanh-sau-khi-ong-tuyen-bo-tu-ung-cu-dbqh/5810412.html>

⁸ Người Việt. *Người thứ hai tự ứng cử đại biểu Quốc Hội bị bắt.*

<https://www.nguoi-viet.com/viet-nam/nguoi-thu-hai-tu-ung-cu-dai-bieu-quoc-hoi-bi-bat/>

⁹ RFA. *Công an Bình Thuận thả nhà thơ Đồng Chuông Từ đồng thời câu lưu thêm hai người bạn.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/binh-thuan-police-released-cham-ethnic-poem-detain-two-of-his-friends-04122021074857.html>

¹⁰ RFA. *Công an Bình Thuận thả ông Nguyễn Văn Sơn Trung sau 5 ngày tạm giữ để hỏi chuyện “tự ứng cử”.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/nguyen-van-son-trung-released-after-five-day-detention-working-with-police-on-self-nomination-04142021090400.html>

¹¹ Hội Luật Gia Việt Nam. *Đảng cầm quyền thông qua quyền lập pháp, hành pháp và tư pháp ở Việt Nam.*

<http://hoiluatgia.vn.org.vn:8080/dang-cam-quyen-thong-qua-quyen-lap-phap-hanh-phap-va-tu-phap-o-viet-nam-d2552.html>

¹² VOV. *22 Bí thư Tỉnh ủy kiêm Chủ tịch Hội đồng Nhân dân tỉnh.*

<https://vov.vn/chinh-tri/22-bi-thu-tinh-uy-kiem-chu-tich-hoi-dong-nhan-dan-tinh-post926608.vov>

chủ tịch UBND xã, thị trấn; 76/76 bí thư chi bộ đồng thời là trưởng thôn (bản, khu phố).¹³ Huyện Xuân Lộc, tỉnh Đồng Nai đã có hơn 50% số xã thực hiện mô hình bí thư Đảng ủy đồng thời là chủ tịch UBND xã.¹⁴ Huyện Lai Vung, tỉnh Đồng Tháp có 6/12 xã, thị trấn đã thực hiện mô hình Bí thư Đảng ủy đồng thời là Chủ tịch UBND xã, thị trấn.¹⁵ Huyện Yên Châu, tỉnh Sơn La có 12/15 Bí thư Đảng ủy đồng thời là Chủ tịch HĐND xã.¹⁶

Nói tóm lại, qua quy định pháp lý cũng như thực tế tổ chức và điều hành Quốc Hội cũng như các Hội Đồng Nhân Dân ở các địa phương, người dân không có tiếng nói. Những định chế này không phải là đại diện cho người dân; họ chỉ là công cụ của ĐCSVN để thi hành chính sách và đường lối toàn trị của ĐCSVN.

2. TRIỆT HẠ ĐỐI LẬP

Để bảo vệ an ninh chính trị cho Đảng, chính quyền không dung thứ bất kỳ bất đồng và chỉ trích nào từ bên ngoài. Điệp khúc “không để hình thành tổ chức chính trị đối lập trong nội địa” của các cấp lãnh đạo ĐCSVN đã được đưa vào Nghị quyết của Chính phủ “Về nhiệm vụ, Giải pháp chủ yếu thực hiện kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội và dự toán ngân sách nhà nước năm 2022” ngày 8-1-2022.¹⁷

Vì thế một số tập hợp vận động dân chủ và nhân quyền được nhen nhúm trước đây như Khối 8406, Đảng Nhân Dân Hành Động, Đảng Dân Chủ, đảng Thăng Tiến Việt Nam, Đảng Vì Dân, Cao Trào Nhân Bản, Ủy ban Nhân Quyền, Hiệp hội Đoàn Kết Công Nông, Phong trào Lao Động Việt, Hội Ái Hữu Tù Nhân Chính Trị và Tôn Giáo Việt Nam, Tuổi Trẻ Yêu nước, Phong trào Con Đường Việt Nam, Mạng Lưới Blogger Việt Nam, Hội Anh Em Dân Chủ, Nhóm Hiến Pháp, Hội Phụ nữ Việt Nam vì Nhân quyền, và Hội Nhà Báo Độc Lập Việt Nam vẫn tiếp tục bị ngăn cấm và đàn áp. Nhiều thành viên của các tổ chức này đã bị cô lập hoặc giam giữ.

Chẳng hạn, cho đến tháng 5 năm 2022, Khối 8406 có đến 51 thành viên bị bắt và kết án tù, số đang còn bị giam cầm là 7 người. Hội Anh Em Dân Chủ có 9 người đang bị giam giữ, trong đó có 8 người bị kết án từ 7 đến 13 năm, một người còn đang đợi ra tòa. LS Nguyễn Văn Đài, người sáng lập Hội, đã bị trục xuất ra nước ngoài. Ông Trần Huỳnh Duy Thức, người lãnh đạo tổ chức Con Đường Việt Nam cũng đang chịu án 16 năm tù giam với tội danh “hoạt động nhằm lật đổ chính

¹³ Quảng Ninh. *Phát huy truyền thống, tiếp tục đổi mới, xây dựng huyện Đầm Hà giàu mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh*. <https://baoquangninh.com.vn/phat-huy-truyen-thong-tiep-tuc-doi-moi-xay-dung-huyen-dam-ha-giau-manh-dan-chu-cong-bang-van-minh-3160029.html>

¹⁴ Đồng Nai. *Huyện Xuân Lộc: Hơn 50% số xã, thị trấn thực hiện mô hình bí thư Đảng ủy đồng thời là chủ tịch UBND xã*. <http://www.baodongnai.com.vn/chinhtri/202112/huyen-xuan-loc-hon-50-so-xa-thi-tran-thuc-hien-mo-hinh-bi-thu-dang-uy-dong-thoi-la-chu-tich-ubnd-xa-3092573/>

¹⁵ Đồng Tháp. *Hiệu quả bước đầu từ mô hình Bí thư Đảng ủy đồng thời là Chủ tịch UBND xã*. <https://www.baodongthap.vn/dua-nghi-quyet-vao-cuoc-song/hieu-qua-buoc-dau-tu-mo-hinh-bi-thu-dang-uy-dong-thoi-la-chu-tich-ubnd-xa-101047.aspx>

¹⁶ Sơn La Online. *Nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của tổ chức cơ sở Đảng*. <http://baosonla.org.vn/vi/bai-viet/nang-cao-nang-luc-lanh-dao-va-suc-chien-dau-cua-to-chuc-co-so-dang-45462>

¹⁷ Chính Phủ. *Nghị quyết về nhiệm vụ. Giải pháp chủ yếu thực hiện kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội và dự toán ngân sách nhà nước năm 2022*. <https://luatvietnam.vn/chinh-sach/nghi-quyet-01-nq-cp-215482-d1.html>

quyền nhân dân” theo điều 79 của Bộ Luật Hình Sự 1999. Bác sĩ Nguyễn Đan Quế, người sáng lập Cao Trào Nhân Bản và linh mục Nguyễn Văn Lý, một thành viên sáng lập Khối 8406 cũng đang bị quản thúc tại gia. Các thành viên Nhóm Hiến Pháp còn đang chịu những án tù nhiều năm. Ba thành viên chủ chốt của Hội Nhà Báo Độc Lập đang chịu những bản án nặng nề từ 11 đến 15 năm tù giam. Bà Huỳnh Thục Vy, người sáng lập tổ chức Phụ Nữ Nhân Quyền Việt Nam bị kết án 2 năm 9 tháng tù vào cuối năm 2018, và được hưởng án treo vì có con dưới 3 tuổi. Tuy nhiên bà đã bị bắt vào tù vào đầu tháng 12-2021, mặc dù con của bà chưa được 3 tuổi.

Trong năm 2020 và những tháng đầu năm 2021, để chuẩn bị cho Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 13 và bầu cử Quốc Hội khóa 15, chính quyền đã tăng cường đàn áp, sử dụng các điều khoản mơ hồ của bộ luật Hình Sự và luật An Ninh Mạng để tùy tiện bắt và giam giữ những người không đồng chính kiến với họ. Sau Đại hội 13 của ĐCSVN, Việc bắt bớ không giảm bớt mà lại gia tăng nhiều hơn. Ít nhất 48 nhà bất đồng chính kiến đã bị bắt tùy tiện và 72 người bị đưa ra tòa với các bản án nặng nề vào năm 2021 và những tháng đầu năm 2022 theo các điều khoản mơ hồ của Luật Hình sự (đến ngày 31 tháng 5 năm 2022) [xem chi tiết các trường hợp trong danh sách tù nhân lương tâm ở Phụ lục I và II]

3. VI PHẠM CÁC QUYỀN TỰ DO DÂN SỰ CƠ BẢN

Điều 25 Hiến Pháp VN ấn định: “Công dân có quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình. Việc thực hiện các quyền này do pháp luật quy định.” Vì tính cách quan yếu của quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, và quyền được thông tin trong hoàn cảnh cụ thể của VN hôm nay, bản báo cáo này đã có một mục riêng cho các vấn đề này [Chương IV. Quyền Tự Do Phát Biểu và Tự Do Thông Tin]

3. 1. Quyền Tự Do Lập Hội

Cho đến nay, khung cảnh pháp lý của các hội đoàn là Sắc lệnh số 102/SL/L004 ngày 20 tháng 5 năm 1957, Nghị định số 45/2010/NĐ-CP của Chính phủ năm 2010, được sửa đổi và bổ sung bởi nghị định số 33/2012/NĐ-CP của Chính phủ năm 2012.

Trong khung cảnh pháp lý này, tự do sinh hoạt hội đoàn không phải là một quyền như Công Ước Quốc Tế về các Quyền Dân Sự và Chính Trị quy định. Việc lập hội, với những thủ tục đăng ký – cho phép, chỉ là một đặc ân của chính quyền.

Trước áp lực của việc hội nhập quốc tế và khuyến cáo của Hội Đồng Nhân Quyền LHQ, từ năm 2005 chính phủ đã công bố Dự luật về Hội. Năm 2014, sau 11 lần sửa đổi dự luật vẫn chưa được đưa ra Quốc Hội thảo luận và biểu quyết. Đến cuối năm 2015, Chủ tịch Quốc Hội Nguyễn Sinh Hùng tuyên bố Quốc Hội sẽ chuyển giao việc biểu quyết Luật về Hội cho Quốc Hội khóa 14.¹⁸

Sau nhiều lần đệ nạp và rút lui, Quốc Hội Khóa 14 vẫn chưa biểu quyết Dự luật về Hội. Mãi đến thời điểm này, dự luật về hội cũng không được đề cập đến trong chương trình xây dựng luật của các kỳ họp của Quốc hội Khóa 15.

¹⁸ BBC. *Luật về Hội - phép thử bị trì hoãn?*

http://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2015/09/150925_vn_draft_association_law_views

Ngày 12-6-2021, nhiều người dân dựng trại trước nhà máy thép Hòa Phát tại Khu kinh tế Dung Quất, tỉnh Quảng Ngãi phản đối nhà máy gây ô nhiễm môi trường sống. Ảnh: Trần Mai, Tuổi Trẻ Online.

Để khóa lấp thiếu sót này, ngày 16-1-2022, Bộ trưởng Bộ Nội vụ ban hành Thông tư số 01/2022/TT-BNV sửa đổi, bổ sung một số điều của các văn kiện lập quy phát sinh từ Sắc lệnh số 102/SL/L004 ngày 20 tháng 5 năm 1957. Đây cũng chỉ là những bổ túc vá vú có tính kỹ thuật mà thôi.¹⁹

Sự chậm trễ bất thường của việc xây dựng Luật về hội cho thấy Nhà nước vẫn còn lo sợ người dân sẽ sử dụng luật này như là một phương tiện pháp lý qua mặt sự kiểm soát của Nhà nước trong việc xây dựng những tổ chức độc lập.

Trong thực tế hiện nay, ngoài ĐCSVN và các tổ chức ngoại vi của ĐCSVN được gọi là các “tổ chức chính trị - xã hội” như Mặt trận tổ quốc Việt Nam, Công đoàn, Đoàn thanh niên cộng sản Hồ Chí Minh, Hội liên hiệp phụ nữ Việt Nam, và Hội nông dân Việt Nam, không một tổ chức nào không cùng lập trường chính trị của ĐCSVN được phép hoạt động. Ngay cả các tổ chức xã hội dân sự có tính chuyên biệt như các tổ chức tương trợ, các tổ chức nghề nghiệp, các tổ chức bảo vệ môi trường, v.v. cũng phải được sự chấp thuận và chịu sự kiểm soát của ĐCSVN.

Trong những năm gần đây, nhiều tổ chức xã hội dân sự tranh đấu cho quyền con người đã được hình thành và hoạt động “một cách bất hợp pháp,” như Khối 8406, Diễn đàn Xã Hội Dân Sự, Hội Cựu Tù Nhân Lương Tâm, Mạng lưới Blogger Việt Nam, Hội Anh Em Dân Chủ, Hội Bầu Bí Tương Thân, Hiệp Hội Dân Oan, Phong trào Liên Đới Dân Oan, Hội Ái Hữu Tù Nhân Chính Trị và Tôn Giáo, Con Đường Việt Nam, Bạch Đằng Giang Foundation, Hội Phụ Nữ Nhân Quyền, Truyền thông Dòng Chúa Cứu Thế, Nhóm Hiến Pháp, Văn Đàn Độc Lập Việt Nam, Hội Nhà Báo Độc Lập Việt Nam, Lao Động Việt, Green Trees, và Hội Hỗ Trợ Nạn Nhân Bạo Hành.

Mặc dù hoạt động còn rất giới hạn, hầu hết qua phương tiện mạng xã hội, và luôn bị đàn áp, những hội đoàn này đã tạo được một sinh khí mới cho quyền tự do lập hội, một quyền có ghi trong Hiến Pháp Việt Nam.

¹⁹ Chinhphu.vn. Thông tư số 01/2022/TT-BNV của Bộ Nội vụ.
<https://vanban.chinhphu.vn/?pageid=27160&docid=205219>

3. 2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa

Hiện nay việc tụ tập để bày tỏ quan điểm và nguyện vọng của người dân vẫn còn bị quy định bởi Nghị định 38/2005 của Chính phủ và Thông tư số 09/2005/TT-BCA của Bộ Công An. Theo hai văn bản này, muốn tập hợp từ 5 người trở lên, người dân phải đăng ký trước và có sự cho phép của Ủy Ban Nhân Dân có thẩm quyền, và phải khai trình tên tuổi người tham dự, nội dung, ngày giờ của buổi tập hợp. Những cuộc tập hợp không đáp ứng những điều kiện trên bị coi là bất hợp pháp.

Chính quyền rất ái ngại những đám đông ngoài sự kiểm soát của họ; tuy nhiên trước áp lực của nhu cầu hội nhập quốc tế, Dự luật Biểu Tình do Thủ Tướng Nguyễn Tấn Dũng đề nghị vào tháng 11 năm 2011 đã được đệ nạp, nhưng đến cuối năm 2015 vẫn chưa được Quốc Hội khóa 13 thảo luận. Đầu năm 2016, Bộ trưởng Tư Pháp VN, Hà Hùng Cường cho hay vì “ý kiến của các thành viên của Chính phủ còn rất khác nhau về nội dung dự luật” cho nên Chính phủ đề nghị Quốc hội cho phép chuyển Dự án Luật Biểu Tình qua kỳ họp thứ 2 của Quốc Hội khóa 14 (cuối năm 2016).²⁰ Tuy nhiên, cũng như Dự án Luật về Hội, Dự án Luật Biểu Tình vẫn chưa được đưa vào nghị trình lập pháp của Quốc Hội Khóa 15. Lý do là vì chính phủ cần có ý kiến của Bộ Chính Trị để “tránh các thể lực thù địch lợi dụng biểu tình để gây rối mất trật tự, chống phá Đảng, Nhà nước ta.”²¹

Cho dù tình trạng đi lại bị giới hạn do dịch bệnh COVID-19, trong năm 2021-2022 cũng đã có nhiều cuộc biểu tình của quần chúng ở nhiều nơi nhằm những mục tiêu khác nhau, đặc biệt là các cuộc tập hợp của dân oan bị cướp đất đòi công lý và công nhân bị bóc lột đòi cải thiện tiền lương và điều kiện làm việc.

Theo báo cáo của Tổng Liên Đoàn Lao Động VN, trong năm 2021 có 105 cuộc ngừng việc tập thể, giảm 20 cuộc so với năm 2020.²² Sự giảm sút này cũng dễ hiểu bởi vì theo thống kê của nhà nước, cũng trong thời gian này có đến 119.828 doanh nghiệp đã tạm ngừng hoạt động hoặc giải thể vì tình hình dịch COVID-19.²³

Cũng trong thời gian này đã xảy ra các cuộc tụ họp của dân oan nhiều nơi trên toàn lãnh thổ, chẳng hạn:

- Vào trung tuần tháng 3-2022, hàng trăm nông dân ở huyện Cư M'Gar, tỉnh Đắk Lắk tập trung giương khẩu hiệu để đòi quyền sử dụng đất đai.²⁴
- Ngày 25-2-2022, hàng trăm nông dân biểu tình ở công trường xây dựng trang trại điện gió Đắk N'Drung, tỉnh Đắk Lắk phản đối việc bồi thường đất không thỏa đáng.²⁵
- Ngày 17-12-2021, hàng trăm người dân ở xã Bình Thuận, huyện Bình Sơn, tỉnh Quảng Ngãi

²⁰ Tuổi Trẻ Online. *Chính phủ lại xin lùi dự án Luật biểu tình.*

<http://tuoitre.vn/tin/chinh-tri-xa-hoi/20160217/chinh-phu-lai-xin-lui-du-an-luat-bieu-tinh/1052683.html>

²¹ Báo Thanh Tra. *Chưa bàn Luật Biểu tình, Luật Đặc khu tới hết năm 2021.*

<https://thanhtra.com.vn/chinh-tri/doi-noi/chua-ban-luat-bieu-tinh-luat-dac-khu-toi-het-nam-2021-163721.html>

²² Thanh Niên. *Cả nước xảy ra 105 cuộc ngừng việc tập thể, chủ yếu liên quan đến lương thưởng.*

<https://thanhnien.vn/ca-nuoc-xay-ra-105-cuoc-ngung-viec-tap-the-chu-yeu-lien-quan-den-luong-thuong-post1420206.html>

²³ Doanh Nghiệp & Thương Mãi. *“Bức tranh” doanh nghiệp năm 2021 và những tác động của dịch COVID-19.*

<https://doanhnghiepvathuongmai.vn/bai-viet/buc-tranh-doanh-nghiep-nam-2021-va-nhung-tac-dong-cua-dich-covid-19.phtml>

²⁴ RFA. *Đắk Lắk: Nông dân biểu tình phản đối công ty lâm trường vì không chịu “cảnh nô lệ”.*

<https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/dak-lak-farmer-protests-land-appropriation-03172022080321.html>

²⁵ WindPower. *Vietnamese police arrest 24 people after confrontation between protesters and security.*

<https://www.windpowermonthly.com/article/1748210/vietnamese-police-arrest-24-people-confrontation-protesters-security>

chặn ngang Quốc lộ 1A, yêu cầu thả những ngư dân bị cảnh sát cơ động bắt giữ trong ngày vì đứng ra phản đối dự án Bến cảng tổng hợp – container Hòa Phát Dung Quất của Công ty Cổ phần Cảng tổng hợp Hòa Phát.²⁶

- Ngày 5-12-2021, nhiều người dân mua đất tại Dự án xây nhà ở Khu dân cư thị trấn Núi Thành do Công ty TNHH MTV An An Hòa làm chủ đầu tư đã đến khu vực đất dự án để treo băng rôn, yêu cầu phía môi giới đất, chủ đầu tư giao giấy chứng nhận quyền sử dụng đất cho họ.²⁷
- Trong tháng 10-2021, nông dân Xã Thuận Hà, huyện Đắk Song, tỉnh Đắk Nông, liên tục tụ tập cản trở việc thi công dự án điện gió và đòi hỏi bồi thường đất bị trưng thu.²⁸

Trong thời gian dịch COVID-19, nhiều cuộc biểu tình của người dân đòi hỏi tiền hỗ trợ theo như thông báo của chính quyền, chẳng hạn:

- Ngày 8-9-2021, khoảng 500 người dân tập trung và cho rằng chính quyền phải phát số tiền hỗ trợ 1,5 triệu đồng theo phát biểu của lãnh đạo TP.Hồ Chí Minh.²⁹
- Ngày 8-10-2021, nhiều người dân tụ tập ở UBND xã Tân Lập 1, huyện Tân Phước, tỉnh Tiền Giang, căng băng rôn ngang đường đòi hỏi tiền hỗ trợ khó khăn do ảnh hưởng bởi dịch COVID-19.³⁰

Tất cả những cuộc tụ tập trên, theo pháp luật hiện hành của Việt Nam, là bất hợp pháp, mặc dù động lực và mục đích là chính đáng.

3.3. Quyền Tự Do Cư Trú và Đi Lại

Hiện nay, mặc dù Hiến pháp Việt Nam thừa nhận quyền tự do cư trú và tự do đi lại (Điều 23 Hiến pháp năm 2013), thực tế quyền cư trú và quyền đi lại của người dân bị cản trở bằng nhiều luật lệ và biện pháp hành chính.

Đối với quyền tự do cư trú, biện pháp thông thường nhất là chế độ đăng ký hộ khẩu, một hình thức kiểm soát dân cư chỉ còn được áp dụng tại Trung Cộng, Bắc Triều Tiên, và Việt Nam. Chế độ đăng ký hộ khẩu đã được chính quyền Việt Nam sử dụng từ thập niên 50, và được luật hóa bởi Luật Cư Trú năm 2006.

Năm 2020, Quốc Hội VN đã thông qua Luật Cư Trú 2020 số: 68/2020/QH14, sửa đổi Luật Cư Trú

²⁶ RFA. *Quảng Ngãi: Dân chặn quốc lộ đòi người bị bắt vì phản đối dự án bến cảng Hòa Phát.*

<https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/hundreds-people-block-the-national-route-to-demand-the-release-of-fishermen-12232021064244.html>

²⁷ Quảng Nam Online. *Nhiều người dân giăng băng rôn đòi số đo ở dự án Khu dân cư thị trấn Núi Thành.*

<https://baoquangnam.vn/toa-soan-ban-doc/nhieu-nguoi-dan-giang-bang-ron-doi-so-do-o-du-an-khu-dan-cu-thi-tran-nui-thanh-120812.html>

²⁸ Thanh Tra. *Nếu không quyết liệt thì sẽ tạo tiền lệ xấu.* <https://thanhtra.com.vn/kinh-te/dau-tu/neu-khong-quyet-liet-thi-se-tao-tien-le-xau-190218.html>

²⁹ Tin Tức. *500 người dân tập trung đòi 1,5 triệu đồng tiền hỗ trợ ở TP.HCM: Phường 7, quận 8 lên tiếng.* <https://tintuonline.com.vn/thoi-su/500-nguoi-dan-tap-trung-doi-15-trieu-dong-tien-ho-tro-o-tphcm-n-492633.html>

³⁰ Tin24vn.com. *Tụ tập gây rối, vu khống lực lượng làm nhiệm vụ ở Tiền Giang.* <https://tin24vn.com/tu-tap-gay-roi-vu-khong-luc-luong-lam-nhiem-vu-o-tien-giang-n118596.html>

Sau nhiều tháng bị phong tỏa vì dịch COVID-19, ngày 1-10-2021 hàng ngàn công nhân ở TP HCM tìm đường về quê, nhưng đến cửa ngõ giáp ranh Long An thì bị lực lượng an ninh chặn lại và yêu cầu quay lui. Hình BBC tiếng Việt.

2006; luật này có hiệu lực từ ngày 1-7-2021. Điểm thay đổi đáng kể của luật mới là thay thế Sổ Hộ Khẩu bằng Cơ Sở Dữ Liệu về Cư Trú. Việc thay thế này sẽ được chính thức thi hành vào cuối năm 2022. Luật Cư Trú (sửa đổi) chỉ thay thế phương thức kiểm soát cư trú bằng sổ hộ khẩu và giấy tạm trú bằng dữ liệu điện tử do ứng dụng công nghệ thông tin mang lại. Với kỹ thuật số, các dữ liệu về việc cư trú và đi lại của người dân sẽ tập trung hơn, và chính quyền sẽ dễ dàng kiểm soát hơn. Quyền tự do cư trú và đi lại của người dân vì thế sẽ giới hạn hơn, đặc biệt với quy định mơ hồ của Điều 7: “Các hành vi bị nghiêm cấm về cư trú bao gồm: ...8. Lợi dụng việc thực hiện quyền tự do cư trú để xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.”

Mặc dù chế độ đăng ký hộ khẩu đã gây ra nhiều hậu quả tiêu cực trong mọi lĩnh vực từ kinh tế đến xã hội, chính quyền vẫn không chịu từ bỏ bởi vì đây là một trong những phương tiện kiểm soát an ninh chính trị hữu hiệu nhất.

Một hình thức kiểm soát khác là biện pháp “quản chế hành chánh” được quy định bởi Nghị định 31/CP do Ông Võ Văn Kiệt ban hành năm 1997. Với quyết định quản chế hành chánh, Chủ tịch Ủy Ban Nhân Dân cấp tỉnh có toàn quyền chỉ định nơi cư trú bất cứ công dân nào, cấm họ không được hành nghề, không được di chuyển, không được tiếp xúc với quần chúng, không được trả lời phỏng vấn và không được tham gia chính quyền khi xét thấy họ có hành vi xâm phạm đến an ninh quốc gia được quy định trong Bộ Luật Hình Sự nhưng chưa đến mức phải truy tố. Hầu hết những nhà bất đồng chính kiến tại Việt Nam đều đã chịu qua hình phạt này.

Năm 2006, Việt Nam đã ra Nghị quyết số 22/NQ-CP hủy bỏ Nghị định 31/CP. Tuy nhiên thực tế đây là một xảo thuật pháp lý của chính quyền bởi vì nội dung chính của Nghị định 31/CP đã được đưa vào Pháp lệnh xử lý vi phạm hành chính 2002 44/2002/PL-UBTVQH10 vốn có giá trị hiệu lực

pháp lý cao hơn.³¹

Về quyền tự do đi lại, ngoài các biện pháp hành chính trên, chính quyền vẫn tiếp tục dùng an ninh ngăn cản, chặn bắt, và tịch thu sổ thông hành với lý do rất mơ hồ “bảo vệ an ninh quốc gia và trật tự an toàn xã hội” chiếu theo Nghị định 136/2007/NĐ-CP về xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam.³²

Việc rình rập theo dõi những người bất đồng chính kiến được gia tăng vào những dịp đặc biệt như các cuộc thăm viếng của các phái đoàn ngoại quốc, Đại hội Đảng, bầu cử Quốc Hội, các phiên tòa xử những người bất đồng chính kiến, như trường hợp phiên tòa Trịnh Bá Phương và Nguyễn Thị Tâm ngày 15-12-2021, và phiên tòa Lê Trọng Hùng ngày 13-12-2021. Trong những trường hợp này, chính quyền đã đưa an ninh chìm canh gác nơi cư trú của những người bất đồng chính kiến và ngăn cản họ rời khỏi nhà.³³ Trong thời gian dịch bệnh COVID bùng phát, lấy cơ sở bảo đảm an toàn phòng chống dịch, chính quyền đã đặt các chốt chặn trên các tỉnh thành để ngăn cản hàng triệu người từ các thành phố muốn về vùng quê tránh dịch.³⁴

Tháng 2-2022, Tổ chức Human Rights Watch xuất bản một báo cáo về quyền tự do đi lại bị hạn chế đối với những người hoạt động nhân quyền tại Việt Nam. Báo cáo ghi lại trường hợp Bà Nguyễn Thúy Hạnh trong năm 2021 và nhiều trường hợp khác trong những năm trước.³⁵

Nói tóm lại, từ trung ương đến địa phương, chỉ có khoảng 5.3 triệu đảng viên ĐCSVN, trong số gần 99 triệu công dân VN, là những người được quyền sinh hoạt chính trị. Số còn lại đã bị tước đoạt mất quyền và cơ hội tham gia vào sinh hoạt chính trị của đất nước và các quyền cơ bản khác, bao gồm quyền tự do ngôn luận, tự do hiệp hội, tự do biểu tình và tự do đi lại.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Bãi bỏ điều 4 Hiến pháp vốn cho phép ĐCSVN độc quyền lãnh đạo đất nước;
- Bảo đảm quyền tự do ngôn luận và tiếp cận thông tin, quyền lập hội, quyền biểu tình ôn hòa, và quyền tự do đi lại, không phải chỉ bằng luật lệ, mà trước hết bằng những biện pháp cụ thể để tuân giữ Công Ước Quốc Tế về những Quyền Dân Sự và Chính Trị mà chính phủ Việt Nam đã ký kết.

³¹ Ls Lê Thị Công Nhân. *Sự Thật Về Việc Bãi Bỏ Nghị Định 31/CP Ngày 14.4.1997*. http://www.vietnamhumanrights.net/Forum/LTCN_111106.htm

³² Chínhphuvn *Nghị định về xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam*. <https://vanban.chinhphu.vn/default.aspx?pageid=27160&docid=36315>

³³ RFA. *An ninh canh cửa nhà dân từ trước Đại hội 13: Phi pháp và vô pháp!* https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/security-to-guard-people-s-homes-illegal-and-illegal-dt-01252021144649.html

³⁴ Báo điện tử ĐCSVN. *Người dân từ vùng dịch không tự ý di chuyển về quê*. <https://dangcongsan.vn/cung-ban-luan/nguoi-dan-tu-vung-dich-khong-tu-y-di-chuyen-ve-que-592619.html>

³⁵ Human Rights Watch. *“Nhốt chúng tôi ở trong nhà” - Hạn chế tự do đi lại của các nhà hoạt động nhân quyền ở Việt Nam*. https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2022/02/vietnam022vn_web.pdf

IV

QUYỀN TỰ DO NGÔN LUẬN VÀ TỰ DO THÔNG TIN

Hiến pháp VN được tu chính năm 2013 quy định “Công dân có quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình. Việc thực hiện các quyền này do pháp luật quy định.” (Điều 25) Hiện nay quyền tự do ngôn luận và tự do thông tin được quy định bởi Bộ luật Hình sự 2015, Luật Tiếp cận thông tin 2016, Luật An ninh mạng 2018, Luật Bảo vệ Bí mật Nhà nước 2018, và một số văn bản lập quy liên hệ.

Việc luật hóa quyền tự do ngôn luận và tự do thông tin trong những năm vừa qua đã không cải thiện, mà trái lại càng củng cố thêm sự kiểm soát của ĐCSVN. Chính quyền tiếp tục

- Chiếm giữ độc quyền thông tin,
- Ngăn chặn thông tin bất lợi cho chế độ, và
- Đàn áp những người có chính kiến trái ngược hoặc dám trình bày sự thật.

1. NGÔN LUẬN LÀ ĐỘC QUYỀN CỦA NHÀ NƯỚC CSVN

Trong Hội nghị Báo chí toàn quốc tháng 12 năm 2020, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng Ban Tuyên giáo trung ương Võ Văn Thưởng, một lần nữa nhấn mạnh: “Việt Nam không có báo chí tư nhân, đây là vấn đề có tính nguyên tắc.”¹

Theo Thông tấn xã Việt Nam, tính tới ngày 30-11-2021, cả nước có 816 cơ quan báo chí (in và điện tử), 72 cơ quan có giấy phép hoạt động phát thanh, truyền hình. Số cán bộ hoạt động trong ngành báo chí là 40.000 người, ký giả có giấy phép hành nghề là 17.161 người. Hội Nhà báo Việt Nam có 27.000 hội viên.² Không một tờ báo hoặc cơ quan truyền thông điện tử tư nhân nào được phép hoạt động hợp pháp.

Điều 4 của Luật Báo Chí 2016 lặp lại điều 6 của Luật Báo Chí 1999 khi xác định nhiệm vụ của báo chí chỉ là: “Tuyên truyền, phổ biến, góp phần xây dựng và bảo vệ đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước...” Báo chí tiếp tục giữ vai trò là tiếng nói của Đảng và chính quyền để định hướng dư luận.

Vì thế những số liệu thống kê về số người sử dụng Internet, số trang mạng điện tử, số báo giấy

¹ Tuổi Trẻ. *Đảng và nhân dân rất kỳ vọng vào báo chí*. <https://tuoitre.vn/dang-va-nhan-dan-rat-ki-vong-vao-bao-chi-2020123112385858.htm>

² Thông tấn xã Việt Nam. *Số liệu về các cơ quan báo chí Việt Nam năm 2021*. <https://dhtn.ttxvn.org.vn/tintuc/so-lieu-ve-cac-co-quan-bao-chi-viet-nam-nam-2021-9153>

Ngày 24-3-2021, TAND tỉnh Nghệ An xét xử phúc thẩm nhà thơ bất đồng chính kiến Trần Đức Thạch và giữ nguyên bản án sơ thẩm gồm 12 năm tù giam và 3 năm quản chế với cáo buộc “hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân.” Hình báo Nghệ An.

phát hành, số đài truyền hình, và số phóng viên được cấp thẻ hành nghề mà chính quyền thường trưng ra như là những bằng chứng tôn trọng quyền tự do ngôn luận chỉ cho thấy chính quyền đang gia tăng bộ máy tuyên truyền mà thôi.

Trong năm 2021-2022, Ban Tuyên giáo Trung ương phối hợp với Bộ Thông tin và Truyền thông (TT&TT), và Hội Nhà báo VN đã tổ chức nhiều hội nghị ở cấp trung ương, địa phương và các cơ quan, ban ngành để siết chặt kỷ cương trong hoạt động báo chí và răn đe những khuynh hướng “báo hóa” và “tư nhân hóa” báo chí.³

2. CHÍNH QUYỀN GIA TĂNG NGĂN CHẶN THÔNG TIN TRÁI CHIỀU

Đồng thời với việc ban hành Luật Báo Chí 2016, ngày 6-4-2016, Quốc hội Việt Nam biểu quyết thông qua Luật Tiếp Cận Thông Tin. Khác với luật Báo Chí 2016, vốn là một bộ luật cũ được tu chính, Luật Tiếp Cận Thông Tin là một bộ luật mới mà theo cơ quan đề xuất dự án luật là để “mở rộng dân chủ, bảo đảm quyền công dân, quyền con người”, “tạo cơ chế nhân dân thực hiện đầy đủ quyền làm chủ, nhất là dân chủ trực tiếp”, “bảo đảm quyền được thông tin của công dân.”⁴

Trong hầu hết các quốc gia trên thế giới, mục đích của các bộ luật về tự do tiếp cận thông tin là để bảo vệ quyền của người dân được biết những thông tin nhà nước dùng để đưa ra những chính

³ Pháp luật Việt Nam. *Tăng cường xử lý nghiêm vi phạm trong hoạt động báo chí*. <https://baophapluat.vn/tang-cuong-xu-ly-nghiem-vi-pham-trong-hoat-dong-bao-chi-post437841.html>

⁴ Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. *Tờ trình về dự án Luật tiếp cận thông tin của Chính phủ gửi Quốc hội khóa XIII*, 10/2015

sách và quyết định có ảnh hưởng đến họ. Luật Tiếp Cận Thông Tin 2016 của Việt Nam, trái lại, chỉ cho phép người dân được biết những tin tức chính quyền muốn truyền đạt, và luật hóa việc cấm đoán những thông tin không thuận lợi cho đảng cầm quyền với những khái niệm mơ hồ được sao chép lại từ Bộ Luật Hình Sự như lợi ích của Nhà nước, an ninh quốc gia, phá hoại chính sách đoàn kết (Điều 6 & 11 Luật Tiếp Cận Thông Tin 2016.)

Luật An Ninh Mạng, có hiệu lực thi hành từ đầu năm 2019, được Bộ Công An soạn thảo và có nội dung được sao chép từ Luật An Ninh Mạng của Trung Cộng. Trên thế giới đã có 138 quốc gia ban hành luật an ninh mạng (72% tổng số quốc gia).⁵ Tuy nhiên trong lúc mục đích chính của các văn bản pháp lý của các quốc gia này là để bảo vệ sự an ninh và lợi ích của người sử dụng Internet trong khi đó Luật An Ninh Mạng 2018 của Việt Nam nhằm hợp pháp hóa việc chính quyền kiểm soát Internet để bảo vệ sự độc tôn lãnh đạo của Đảng CSVN.

Những khái niệm mơ hồ trong Bộ Luật Hình Sự như ‘vi phạm pháp luật về an ninh quốc gia, tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, xâm phạm lợi ích nhà nước, phủ nhận thành tựu cách mạng, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân tộc v. v.’ được lặp lại trong Luật An Ninh Mạng như là những vũ khí để khống chế quyền tự do ngôn luận của người dân. Ngoài ra Luật An Ninh Mạng còn vi phạm quyền bảo mật thông tin cá nhân khi ép buộc các công ty dịch vụ Internet phải cung cấp thông tin về người sử dụng Internet cho chính quyền mà không cần lệnh của tòa án. Các công ty này phải đặt chi nhánh hoặc văn phòng đại diện tại Việt Nam, và phải gỡ bỏ các nội dung có vấn đề trong vòng 24 tiếng từ khi nhận được yêu cầu từ Bộ Thông tin và Truyền thông hoặc Bộ Công an.

Ngày 01 tháng 7 năm 2020, Luật Bảo Vệ Bí Mật Nhà Nước số: 29/2018/QH14 có hiệu lực thi hành. Cho đến ngày 20-5-2021 chính phủ đã ban hành 32 quyết định liệt kê các thông tin được xếp trong danh mục bí mật nhà nước thuộc nhiều lĩnh vực sinh hoạt xã hội, từ chính trị, giáo dục, kinh tế, và ngay cả tôn giáo.⁶ Đây là một biện pháp pháp lý ngăn cản thông tin không có lợi cho độc quyền chính trị của đảng CSVN. Điều 337 của Bộ Luật Hình sự 2015 quy định khung hình phạt cho tội cố ý làm lộ bí mật nhà nước là từ 2 đến 10 năm tù giam tùy loại bí mật bị tiết lộ.

Nhiều cơ quan Nhà nước còn đặt ra các quy định hạn chế quyền tiếp cận thông tin của báo chí bằng rất nhiều “rào cản kỹ thuật”. Theo kết quả của một cuộc khảo sát thực hiện bởi Nhóm Nghiên cứu Sài Gòn về mức độ các cơ quan nhà nước từ chối cung cấp thông tin, thì có đến 47,07% ý kiến cho rằng việc các cơ quan từ chối cung cấp thông tin là phổ biến, 23,53% cho rằng rất phổ biến, và chỉ có 2,94% người cho là không phổ biến.⁷ Nghiên cứu của Trung tâm Truyền thông và phát triển (RED) và Hội đồng Khoa học (MEC) cho thấy chỉ có 25% các kiến nghị, phê bình, khiếu nại, tố cáo của công dân thông qua báo chí được cơ quan nhà nước trả lời đúng hạn. Trong số được trả lời cũng chỉ có ¼ là thông tin có kết quả giải quyết và ¾ là thông tin mang tính hứa hẹn chung chung.⁸

Ngoài việc đặt ra luật lệ để ngăn chặn quyền tự do thông tin và diễn đạt của công dân, chính

⁵ United Nations Conference on Trade and Development. “Cybercrime Legislation Worldwide” https://unctad.org/en/Pages/DTL/STI_and_ICTs/ICT4D-Legislation/eCom-Cybercrime-Laws.aspx

⁶ Cục Quản lý mật mã dân sự và Kiểm định sản phẩm mật mã. *Tổng hợp Danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực do Thủ tướng Chính phủ ban hành*. <https://nacs.gov.vn/tin-tong-hop/-/view-content/257100/thdmnn>

⁷ Tạp chí Trí Thức Xanh. *Báo chí Việt Nam với quyền tiếp cận thông tin*. <https://trithucxanh.vn/post/bao-chi-viet-nam-voi-quyen-tiep-can-thong-tin>

⁸ Trí Thức Xanh. *Báo chí Việt Nam với quyền tiếp cận thông tin*. <https://trithucxanh.vn/post/bao-chi-viet-nam-voi-quyen-tiep-can-thong-tin>

quyền CSVN còn tiếp tục sử dụng nhiều phương tiện để ngăn chặn người dân tiếp cận với các nguồn thông tin từ bên ngoài như: kiểm duyệt văn hóa phẩm “độc hại” tại các cửa khẩu hoặc dịch vụ bưu chính, phá sóng các đài phát thanh Việt ngữ từ hải ngoại, xây dựng tường lửa, đánh sập các trang mạng và facebook của những người bất đồng chính kiến, và dùng hacker xâm nhập máy tính hay cài mã độc vào máy của những đối tượng cần theo dõi.

Cuối tháng 2-2021 tổ chức Amnesty Tech cho biết nhóm Ocean Lotus hay còn gọi là APT32, bị nghi ngờ có liên hệ với chính phủ VN, từ nhiều năm đã tiến hành một chiến dịch tấn công bằng phần mềm gián điệp nhằm vào giới hoạt động nhân quyền Việt Nam trong nước và ở hải ngoại.⁹ Cuối tháng 10-2021, Các trang Facebooks của chương trình Việt ngữ các đài phát thanh VOA và RFA ở Hoa Kỳ, BBC ở Anh, và tờ Thời Báo ở Đức đồng loạt bị tấn công. Ngay sau đó báo Quân đội Nhân dân của Việt Nam lập tức lên tiếng phủ nhận các hacker “yêu nước” hay các cơ quan chức năng của Việt Nam đứng sau vụ việc này.¹⁰

Ngoài ra, trong năm 2021-2022, nhiều tập đoàn quản lý mạng xã hội, đặc biệt là Facebook,¹¹ đã tiếp tay cho chính quyền Việt Nam kiểm duyệt những người bất đồng chính kiến. Theo nguồn tin chính thức của chính quyền Việt Nam, “chỉ trong 4 tháng cuối năm 2020, Facebook đã gỡ bỏ gần 4.500 bài viết, 290 tài khoản giả mạo đăng thông tin sai sự thật, tuyên truyền chống phá Đảng, Nhà nước. Trong khi đó, Google đã gỡ bỏ hơn 30.000 video vi phạm và 24 kênh phản động trên Youtube. Đồng thời, hơn 1.700 website, blog xấu độc vi phạm pháp luật Việt Nam, với hàng chục ngàn bài viết đã bị ngăn chặn. Trước khi vào Đại hội XIII của Đảng, 80-85% thông tin xấu độc, xuyên tạc đường lối, chủ trương của Đảng, pháp luật của Nhà nước đã bị gỡ bỏ.”¹²

Trước sự phản đối của các tổ chức nhân quyền quốc tế và Việt Nam, đầu tháng 12-2021, Facebook, cho biết họ đã dẹp bỏ một số tài khoản dùng để đánh phá những người bất đồng chính kiến tại Việt Nam. Những tài khoản này thuộc nhóm E47 được xác nhận có liên hệ đến Lực lượng an ninh mạng của quân đội thường được gọi là Trung đoàn 47. Những người trong nhóm này tạo nên hàng ngàn tài khoản ma được gán cho là của những người bất đồng chính kiến, và lợi dụng thủ tục báo cáo của Facebook để quy kết những tài khoản thực của những nhà bất đồng chính kiến là những tài khoản mạo danh.¹³

Trong tháng 4 – 2022, Việt Nam đang chuẩn bị các quy định mới yêu cầu các công ty truyền thông xã hội gỡ bỏ nội dung mà họ cho là bất hợp pháp trong vòng 24 giờ. Nếu các công ty không đáp ứng thời hạn do Chính phủ đặt ra thì nền tảng của công ty đó có thể bị cấm.¹⁴

⁹ Cyberscoop. *Vietnamese hackers spent years harassing human rights activists with spyware.*
<https://www.cyberscoop.com/vietnam-hackers-apt32-oceanlotus-amnesty-spyware-activists/>

¹⁰ VOA. *Báo Việt Nam phủ nhận hacker ‘yêu nước’ tấn công VOA và các báo đài ở Mỹ, châu Âu.*
<https://www.voatiengviet.com/a/bao-viet-nam-phu-nhan-hacker-yeu-nuoc-tan-cong-voa-bbc-rfa-thoi-bao/6296730.html>

¹¹ BBC. *Facebook: Mark Zuckerberg ‘đích thân ký với VN để chặn bài “chống nhà nước”’.*
<https://www.bbc.com/vietnamese/world-59047127>

¹² VTV. *Ngăn chặn hàng loạt thông tin xấu độc, xuyên tạc nhân sự trong khi diễn ra Đại hội XIII.*
<https://vtv.vn/chinh-tri/ngan-chan-hang-loat-thong-tin-xau-doc-xuyen-tac-nhan-su-trong-khi-dien-ra-dai-hoi-xiii-20210128181227233.htm>

¹³ CNA. *Facebook says it removes accounts which targeted Vietnamese activists.*
<https://www.channelnewsasia.com/asia/facebook-says-it-removes-accounts-which-targeted-vietnamese-activists-2352051>

¹⁴ Reuters. *Vietnam plans 24-hour take-down law for “illegal” social media content -sources.*
<https://www.reuters.com/business/media-telecom/exclusive-vietnam-plans-24-hour-take-down-law-illegal-social-media-content-2022-04-20/>

3. ĐÀN ÁP NHỮNG NGƯỜI DÁM BÀY TỎ QUAN ĐIỂM CHÍNH KIẾN KHÁC VỚI ĐƯỜNG LỐI CỦA ĐCSVN

Việc đàn áp tiếng nói đối lập đã gia tăng cường độ không những trong thời gian Đại hội lần thứ 13 của ĐCSVN và kỳ bầu cử Quốc hội Khóa 15, mà ngay cả suốt những tháng sau đó. Cũng như những năm trước, chính quyền đã tận dụng 3 phương tiện đàn áp chính: hình sự hóa sinh hoạt công dân chính đáng, bạo lực, và phát triển cơ chế kiểm soát.

3.1. Hình Sự Hóa Sinh Hoạt Công Dân Chính Đáng

Trong năm 2021 và 2022 (tính đến ngày 31-5-2022) có đến ít nhất 36 người sử dụng các phương tiện truyền thông mạng xã hội để bày tỏ chính kiến đã bị bắt giữ và truy tố với cáo buộc vi phạm Bộ Luật Hình sự 2015; [Xem chi tiết ở phụ lục I] trong đó có những trường hợp được nói đến nhiều:

- Ngày 5-4-2022, nhà báo Nguyễn Hoài Nam, từng là phóng viên của một số cơ quan báo chí nhà nước, bị TAND TP Hồ Chí Minh xử 3 năm 6 tháng tù với cáo buộc “Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.” (Điều 331 Luật Hình sự)
- Ngày 23-3-2022, Ông Lê Văn Dũng (còn gọi là Lê Dũng Vova), một người nổi tiếng với các chương trình phát trực tiếp trên YouTube về các vấn đề thời sự, bị Tòa án Nhân dân TP Hà Nội tuyên phạt 5 năm tù về “Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.” Điều 117 Luật Hình sự)
- Ngày 13-1-2022, nhà báo độc lập Lê Mạnh Hà, chủ một kênh YouTube chuyên lên tiếng cho những người dân oan, bị bắt với cáo buộc vi phạm Điều 331 Bộ luật Hình sự.
- Ngày 5-1-2022, chủ kênh youtube Nguyễn Thái Hưng và vợ là bà Vũ Thị Kim Hoàng bị chính quyền tỉnh Đồng Nai bắt giam với cáo buộc vi phạm Điều 331 Luật Hình sự.
- Ngày 31-12-2021, ông Lê Trọng Hùng, chủ kênh youtube về các vấn đề tranh chấp đất đai và xã hội, bị Toà án ND Hà Nội tuyên phạt 5 năm tù với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự.
- Ngày 16-12-2021, nhà hoạt động chống “BOT bẩn” Đỗ Nam Trung bị kêu án 10 năm tù giam và 4 năm quản chế với cáo buộc “Phát tán tài liệu chống nhà nước” theo Điều 117 của Bộ Luật Hình sự.
- Ngày 29-10-2021, Facebooker Trần Quốc Khánh bị án sáu năm sáu tháng tù với cáo buộc vi phạm Điều 117 Luật Hình sự.
- Ngày 28-10-2021, tòa án nhân dân huyện Thới Lai, Cần Thơ tuyên phạt 5 nhà báo trong nhóm “Báo Sạch”, gồm Trương Châu Hữu Danh 4 năm 6 tháng tù; Nguyễn Phước Trung Bảo 2 năm tù; Đoàn Kiên Giang 3 năm tù; Nguyễn Thanh Nhã 2 năm tù và Lê Thế Thắng 3 năm tù; cùng tội danh vi phạm Điều 117 Luật Hình sự. Cả 5 nhà báo còn bị cấm hoạt động trong lĩnh vực báo chí thời hạn 3 năm.

Trong thời gian dịch bệnh COVID-19, đối tượng của chính sách đàn áp tự do ngôn luận không chỉ

Ngày 16-12-2021, TAND tỉnh Nam Định xử cựu tù nhân lương tâm Đỗ Nam Trung 10 năm tù giam và 4 năm quản chế với cáo buộc “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” theo Luật hình sự năm 2015. Hình VTV.

là những người hoạt động nhân quyền và những người bất đồng chính kiến mà còn những người dân bình thường sử dụng các nền tảng mạng Internet để chuyển tải tin tức về dịch bệnh và phê phán những bất cập của chính quyền trong việc đối phó với dịch bệnh.¹⁵ Trừ một số trường hợp bị truy tố dựa trên Luật Hình sự, đa số các trường hợp bị bắt đã phải chịu phạt tiền dựa trên Nghị định số 72/2013/NĐ-CP ngày 15/7/2013 của Chính phủ quản lý, cung cấp, sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng.

Nạn nhân của các vi phạm quyền tự do ngôn luận không chỉ là những người bất đồng chính kiến bên ngoài các tổ chức nhà nước mà còn bao gồm nhiều nhà báo chuyên nghiệp được nhà nước cấp giấy phép hành nghề. Trong năm 2021-2022 (cho đến ngày 31 tháng 5 năm 2022), các nhà báo chuyên nghiệp sau đây đã bị bắt, truy tố, và lãnh án tù vì không chịu bẻ cong ngòi bút viết theo ý Đảng:

- Ngày 7-4-2022, nhà báo Phan Bùi Bảo Thy, Trưởng văn phòng đại diện báo Giáo dục và Thời đại tại Đà Nẵng, bị TAND tỉnh Quảng Trị tuyên xử ông 12 tháng cải tạo không giam giữ. Với cáo buộc “lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân.” (Điều 331 Luật Hình sự)

¹⁵ VietnamPlus. *Vietnam intensifies handling of fake news.*

<https://en.vietnamplus.vn/vietnam-intensifies-handling-of-fake-news/206284.vnp>

Ngày 1-7-2021, Phóng viên Nhật Hào của Tạp chí Kinh tế và Đồ uống bị 2 người hành hung đến trọng thương khi điều tra tình trạng khai thác đất trái phép ở xã Tân Hương và xã An Dũng, huyện Đức Thọ, tỉnh Hà Tĩnh. Hình báo Pháp Luật.

- Ngày 5-4-2022, nhà báo Nguyễn Hoài Nam, từng là phóng viên của một số cơ quan báo chí nhà nước, bị TAND TP Hồ Chí Minh xử 3 năm 6 tháng tù với cáo buộc của Điều 331 Luật Hình sự.

- Ngày 11-1-2022, nhà báo Mai Phan Lợi bị tuyên án 4 năm tù giam với cáo buộc 'trốn thuế'. Ông Lợi bị khởi tố, bắt tạm giam từ hồi tháng 2021. Ông Lợi là một nhà báo và truyền thông xã hội được nhiều người biết đến. Ông từng đảm nhiệm nhiều chức vụ trong ngành

truyền thông chính thống. Dư luận cho rằng việc bắt nhà báo Mai Phan Lợi có mục đích ngăn chặn ông thành lập Nhóm Tư vấn Trong nước đã được qui định bởi Hiệp ước Mậu dịch Tự Do Liên Âu - Việt Nam (EVFTA).

- Ngày 28-10-2021, nhà báo Trương Châu Hữu Danh bị tuyên 4 năm 6 tháng tù giam, nhà báo Lê Thế Thắng và Đoàn Kiên Giang mỗi người 3 năm tù giam, nhà báo Nguyễn Phước Trung Bảo và Nguyễn Thanh Nhã mỗi người 2 năm tù giam với cáo buộc "Lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích, Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân" theo điều 331 Bộ luật Hình sự. Cả 5 người đều không được hành nghề báo chí trong 3 năm sau khi chấp hành xong hình phạt tù. Năm nhà báo này thuộc nhóm Báo Sạch.
- Ngày 23-4-2021, nhà báo Trần Thị Tuyết Diệu, nguyên là phóng viên Báo Phú Yên, bị TAND tỉnh Phú Yên tuyên phạt 8 năm tù giam với cáo buộc "Làm, tàng trữ, phát tán, tuyên truyền thông tin, tài liệu nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam."

3.2. Sử Dụng Bạo Lực

Trong báo cáo giữa kỳ của Việt Nam về việc thực thi những khuyến nghị của UPR trình lên Hội đồng Nhân quyền Liên hợp quốc tháng 3 năm 2022, chính phủ Việt Nam nêu rõ rằng "Tại Việt Nam, các nhà báo và phóng viên tin tức được bảo vệ khỏi mọi hình thức phân biệt đối xử và bạo lực".¹⁶ Tuy nhiên, thực tế số người trong giới truyền thông bị bạo hành gia tăng về mức độ và số lượng:

- Ngày 22-3-2022, nhà báo Hàn Ni bị 2 người tấn công trong một quán ăn. Nhà báo Hàn Ni là người đang tố cáo một số hành vi vi phạm pháp luật của bà Nguyễn Phương Hằng, một

¹⁶ VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*. tr. 11.

https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-04/VietNam_Implementation_Third_Cycle.pdf

doanh gia lớn tại Việt Nam.¹⁷

- Ngày 20-2-2022, phóng viên Nguyễn Văn Tuấn đến xã Trung Hòa, huyện Trảng Bom, tỉnh Đồng Nai ghi nhận ý kiến người dân về việc nhà thầu xây dựng dải phân cách trước trạm thu phí BOT Trảng Bom thì bị 2 người đàn ông hành hung và dùng gậy gỗ truy đuổi.¹⁸
- Ngày 29-12-2021, ít nhất có ba phóng viên đã bị tấn công, đe dọa và cản trở tác nghiệp khi đến Tòa án nhân dân thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương để tham dự phiên tòa của bà Nguyễn Phương Hằng.¹⁹
- Ngày 2.12-2021, ông B.H.T, phóng viên của một tờ báo phía nam có văn phòng đại diện tại Hà Nội, trong lúc điều tra về việc xây dựng bất hợp pháp một biệt thự ở Phường Yên Hòa, Hà Nội thì bị một nhóm người đe dọa không cho chụp hình và bắt xóa các hình đã chụp được.²⁰
- Ngày 17-11-2021, ông Phan Bá Hoài, phóng viên báo Tri thức và Cuộc sống làm phóng sự về tình trạng khai thác khoáng sản trái phép tại một khu đồi ven Quốc lộ 29, thuộc địa bàn Buôn Chung, xã Ea-bar thì bị 1 người tấn công chấn thương.²¹
- Ngày 8-7-2021, bốn phóng viên ở Gia Lai gồm: Phạm Văn Hoàng (báo Dân Trí), Hà Vương Đức Phương (báo Gia Lai), Phạm Trọng Nghị (tạp chí Giao Thông - Vận tải) và Mai Thế Chiến (nguyên phóng viên một tạp chí về môi trường) bị ba người lạ tấn công trong lúc đi tác nghiệp tại thị xã An Khê. Phóng viên Phạm Trọng Nghị bị thương tích và phải nhập viện.²²
- Ngày 1-7-2021, Phóng viên Nhật Hào của Tạp chí Kinh tế và Đô thị bị 2 người hành hung đến trọng thương khi điều tra tình trạng khai thác đất trái phép ở xã Tân Hương và xã An Dũng, huyện Đức Thọ, tỉnh Hà Tĩnh.²³
- Ngày 1-6-2021, phóng viên Báo Lâm Đồng đang làm phóng sự về việc vi phạm trong công tác phòng, chống COVID-19 tại thẩm mỹ viện Minh Châu Asian Luxury thì bị hành hung.²⁴
- Ngày 5-4-2021, nhóm phóng viên truyền hình Người đưa tin Pháp luật bị một nhóm người cản trở tác nghiệp và dọa giết khi đến xã Ninh Phúc, tỉnh Ninh Bình để tìm hiểu việc chấp

¹⁷ Tuổi Trẻ. *Nhà báo Hàn Ni và một nhóm người xảy ra xô xát ở quận 7, TP.HCM.*

<https://tuoitre.vn/nha-bao-han-ni-va-mot-nhom-nguoi-xay-ra-xo-xat-o-quan-7-tp-hcm-20220322151210447.htm>

¹⁸ Sài Gòn Giải Phóng. *Phóng viên Báo Người lao động bị hành hung khi tác nghiệp.*

<https://www.sggp.org.vn/phong-vien-bao-nguoi-lao-dong-bi-hanh-hung-khi-tac-nghiep-795177.html>

¹⁹ Tuổi Trẻ. *Yêu cầu làm rõ vụ hành hung người và cản trở báo chí trước cổng tòa Thủ Dầu Một.*

<https://tuoitre.vn/yeu-cau-lam-ro-vu-hanh-hung-nguoi-va-can-tro-bao-chi-truoc-cong-toa-thu-dau-mot-20211230151347135.htm>

²⁰ Thanh Niên. *Phóng viên bị hàng chục người bao vây, đe dọa giữa thủ đô trong lúc tác nghiệp.*

<https://thanhnien.vn/phong-vien-bi-hang-chuc-nguoi-bao-vay-de-doa-giua-thu-do-trong-luc-tac-nghiep-post1407666.html>

²¹ VTV News. *Phú Yên: Điều tra vụ một phóng viên bị hành hung khi đang tác nghiệp.*

<https://vtv.vn/phap-luat/phu-yen-dieu-tra-vu-mot-phong-vien-bi-hanh-hung-khi-dang-tac-nghiep-20211120121052283.htm>

²² Tiền Phong. *Công an Gia Lai điều tra vụ bốn phóng viên bị nhóm côn đồ quây đánh.*

<https://tienphong.vn/cong-an-gia-lai-dieu-tra-vu-bon-phong-vien-bi-nhom-con-do-quay-danh-post1353502.tpo>

²³ Pháp Luật. *Công an xác minh vụ phóng viên bị hành hung.*

<https://baophapluat.vn/cong-an-xac-minh-vu-phong-vien-bi-hanh-hung-post401974.html>

²⁴ Công An Nhân Dân. *Thực nghiệm hiện trường vụ phóng viên bị hành hung khi tác nghiệp chống dịch.*

<https://cand.com.vn/Ban-tin-113/Kham-nghiem-hien-truong-vu-phong-vien-bi-hanh-hung-xuc-pham-i616535/>

hành bản án về tranh tụng đất đai.²⁵

- Ngày 13-3-2021, phóng viên Nguyễn Quốc Khánh (báo Sức Khỏe và Môi Trường) bị hành hung, dọa giết, phải nhập viện. Sự việc xảy ra khi nhóm phóng viên báo Sức Khỏe và Môi Trường đang thực hiện phóng sự điều tra về tình trạng khai thác đất trái phép tại Hương Sơn, TP Hà Tĩnh.²⁶

3.3. Củng Cố Bộ Máy Kiểm Soát

Trên phương diện tổ chức, chính quyền cũng tiếp tục gia tăng quyền hạn và nhân sự cho bộ máy kiểm soát và tuyên truyền như Cục An Ninh Mạng và Bộ Tư Lệnh Tác Chiến Không Gian Mạng.

Cục An Ninh Mạng trực thuộc Bộ Công an được thành lập hồi tháng 8 năm 2014, điều khiển một lực lượng dư luận viên đông đảo được tổ chức từ trung ương đến địa phương với hàng nghìn trường mục và thành viên tham gia.²⁷ Trong năm 2021-2022, Bộ Công an đã tiến hành thành lập các Phòng An ninh mạng tại các tỉnh, thành trên toàn quốc nhằm tăng cường công tác quản lý nhà nước về an ninh mạng. Chẳng hạn tại tỉnh Bắc Giang, theo báo cáo của Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy, đến nay đội ngũ làm công tác dư luận xã hội ở các cấp trong toàn tỉnh là 1.472 người được bồi dưỡng nghiệp vụ.²⁸

Bộ Tư Lệnh Tác Chiến Không Gian Mạng – còn được gọi là Lực lượng 47 Học viện Lục quân, hay Trung đoàn 47 – thuộc Tổng cục Chính trị Quân đội nhân dân Việt Nam được thành lập vào năm 2017, có nhiệm vụ đấu tranh trên không gian mạng trong Quân đội chống các luận điệu xuyên tạc các đường lối quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam. Lực lượng này có quân số tương đương 1 trung đoàn (10,000 người) có mặt ở tất cả các đơn vị cơ sở, mọi miền, mọi lĩnh vực của quân đội.²⁹

Sau Đại hội ĐCSVN lần thứ 13 vào tháng 1-2021, để thi hành Nghị quyết Đại hội là cần phải “đẩy mạnh đấu tranh làm thất bại mọi âm mưu và hoạt động chống phá của các thế lực thù địch,” Ban Tổ chức Trung ương Đảng phát động kế hoạch xây dựng đội ngũ chống “diễn biến hòa bình” trên mạng xã hội. Cũng như đội ngũ dư luận viên và Lực lượng 47 được thành lập trước đây, đội ngũ chống “diễn biến hòa bình” mới được thành hình dùng mạng xã hội là địa bàn hoạt động chính. Điểm khác với hai cơ cấu trước là đội ngũ chống “diễn biến hòa bình” trên mạng xã hội do chính Ban Tổ chức Trung ương Đảng phát động.³⁰

²⁵ Người Đưa Tin. *Ninh Bình: Công an giải cứu phóng viên khỏi nhóm người quá khích*. <https://tv.nguoiduatin.vn/ninh-binh-cong-an-giai-cuu-phong-vien-khoi-dam-nguoi-quua-khich-p9205.html>

²⁶ Tin Tức. *Phóng viên Tòa soạn Sức khỏe & Môi trường bị đánh, dọa giết, phải nhập viện*. <https://baotintuc.vn/phap-luat/phong-vien-toa-soan-suc-khoe-moi-truong-bi-danh-doa-giet-phai-nhap-vien-20210313213531405.htm>

²⁷ Nguyễn Văn Đạo. *Đấu Tranh Chống Các Luận Điều Xuyên Tạc Hồ Chí Minh Trong Điều Kiện Hiện nay*. Luận án tiến sĩ, Học Viện Chính Trị Quốc Gia Hồ Chí Minh, Hà Nội, 2019.

²⁸ Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Bắc Giang. *Công tác nắm tư tưởng, dư luận xã hội có nhiều đổi mới...* <http://tuyengiao.bacgiang.gov.vn/bantuyengiao/3701/Cong-tac-nam-tu-tuong,-du-luan-xa-hoi-co-nhieu-doi-moi...-bam-sat-yeu-cau-thuc-tien-co-trong-tam,-gop-phan-quan-trong-vao-cong-tac-lanh-dao,-chi-dao,-to-chuc-thuc-hien-hieu-qua-nhiem-vu-chinh-tri-o-dia-phuong,-don-vi.html>

²⁹ Tuổi Trẻ Online. *Hơn 10.000 người trong ‘Lực lượng 47’ đấu tranh trên mạng*. <https://tuoitre.vn/hon-10-000-nguoi-trong-luc-luong-47-dau-tranh-tren-mang-20171225150602912.htm>

³⁰ Tiền Phong. *Xây dựng đội ngũ chống “diễn biến hòa bình” trên mạng xã hội*. <https://tienphong.vn/xay-dung-doi-ngu-chong-dien-bien-hoa-binh-tren-mang-xa-hoi-post1323255.tpo>

4. QUYỀN TỰ DO NGÔN LUẬN VÀ THÔNG TIN TẠI VIỆT NAM THEO ĐÁNH GIÁ CỦA CÁC TỔ CHỨC QUỐC TẾ

Vì những vi phạm nghiêm trọng quyền tự do ngôn luận và thông tin, trong suốt năm 2021-2022 chính quyền Việt Nam liên tục nhận được những đánh giá tiêu cực và cảnh báo từ các tổ chức nhân quyền quốc tế:

- Tổ Chức Phóng Viên Không Biên Giới trong Danh mục Tự do Báo chí Thế giới Năm 2022 đã xếp Việt Nam gần chót bảng, thứ hạng 174 trong số 180 quốc gia, và chỉ hơn Trung Quốc, Myanmar, Turkmenistan, Iran, Eritrea, và Bắc Hàn. Điểm số toàn cầu là 26.11 (100 = tốt nhất; 0 = tệ nhất.)³¹
- Tổ chức Freedom House, trong báo cáo mới nhất về tự do sử dụng Internet năm 2022 đánh giá Việt Nam không có tự do, với điểm số 22 (0 = ít tự do nhất, 100 = nhiều tự do nhất)³²
- Ủy ban Bảo Vệ Nhà Báo (CPJ), trong bảng xếp hạng kiểm duyệt báo chí mới nhất, đã xếp Việt Nam vào hàng thứ 6 trong những quốc gia có mức độ kiểm duyệt báo chí nghiêm ngặt nhất thế giới, chỉ sau Eritrea, Bắc Hàn, Turkmenistan, Saudi Arabia, và Trung quốc;³³ và là một trong 5 quốc gia có số nhà báo giam giữ nhiều nhất thế giới.³⁴
- Theo Chỉ số Tự do Viết năm 2021 của PEN America, Việt Nam nằm trong số 10 quốc gia đáng lo ngại nhất cho người cầm bút, và đứng thứ 7 (đồng hạng với Belarus) trong số các quốc gia giam cầm nhiều nhà báo nhất trên thế giới, chỉ sau Trung Quốc, Ả Rập Xê Út, Miến Điện, Iran, Thổ Nhĩ Kỳ và Ai Cập.³⁵

KHUYẾN NGHỊ

Chính phủ Việt Nam cần:

- Bảo đảm đầy đủ quyền tự do ngôn luận và sự an toàn của các nhà báo;
- Thu hồi Luật An Ninh Mạng 2018;
- Thả tất cả những tù nhân bị kết án vì đã sử dụng quyền tự do bày tỏ chính kiến một cách ôn hòa.

³¹ RSF. *RSF's 2022 World Press Freedom Index: a new era of polarization*. <https://rsf.org/en/rsfs-2022-world-press-freedom-index-new-era-polarisation>

³² Freedom House. *Freedom in the World 2022 – Internet Freedom Scores*. <https://freedomhouse.org/countries/freedom-net/scores>

³³ CPJ. *10 Most Censored Countries*. <https://cpj.org/reports/2019/09/10-most-censored-eritrea-north-korea-turkmenistan-journalist/>

³⁴ CPJ. Number of journalists behind bars reaches global high. <https://cpj.org/reports/2021/12/number-of-journalists-behind-bars-reaches-global-high/>

³⁵ PEN America. *Freedom to Write Index 2021*. <https://pen.org/report/freedom-to-write-index-2021/>

V QUYỀN TỰ DO TÔN GIÁO VÀ THỜ PHƯỢNG

Từ cơ sở lý thuyết về sự bất tương dung giữa chủ nghĩa Marx và tôn giáo, chính quyền Cộng Sản Việt Nam luôn coi các tôn giáo là những thế lực thù nghịch, tìm cách ngăn cấm và xóa bỏ quyền tự do tôn giáo. Việc vi phạm quyền tự do tôn giáo vẫn tiếp tục trong năm 2021-2022 bằng nhiều phương tiện khác nhau:

- Ngăn chặn bằng pháp luật
- Kiểm soát bằng tổ chức
- Đàn áp bằng bạo lực

1. NGĂN CHẶN BẰNG PHÁP LUẬT

Trong khung cảnh pháp lý hiện hành, hoạt động tôn giáo tại Việt Nam được quy định bởi Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo, ban hành ngày 18-11-2016, và Nghị định Số 162/2017/NĐ-CP ban hành ngày 30/12/2017 quy định chi tiết việc thi hành Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo nói trên.

So với những quy định trước đây, Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 có một số thay đổi được đánh giá là tích cực, mà đáng kể nhất là Nhà nước công nhận tư cách pháp nhân của một số các tổ chức tôn giáo (Điều 30), những người bị giam cầm có quyền sử dụng kinh sách, bày tỏ niềm tin tôn giáo. (Điều 6), giảm thời gian hoạt động tôn giáo ổn định và liên tục để được công nhận là tổ chức tôn giáo từ 23 năm xuống còn 5 năm (Điều 21), và các tôn giáo được tham gia các hoạt động giáo dục, đào tạo, y tế, bảo trợ xã hội, từ thiện, nhân đạo theo quy định của pháp luật liên quan. (Điều 55).

Tuy nhiên căn bản Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 vẫn không có gì thay đổi so với luật lệ trước đó trong tương quan giữa nhà nước với tôn giáo. Thứ nhất, tổ chức tôn giáo phải có sự công nhận của chính quyền mới được hoạt động hợp pháp (Điều 2.12 và Chương V, Mục 1); thứ đến mọi sinh hoạt tôn giáo phải được đăng ký, nói một cách rõ ràng hơn là phải xin phép, và phải xin phép nghĩa là có thể bị từ chối (Chương IV); và thứ ba là chính quyền vẫn tiếp tục có quyền can thiệp vào sinh hoạt nội bộ của các tôn giáo, đặc biệt là trong việc tuyển chọn, phong chức, và bổ nhiệm tu sĩ. (Chương V, Mục 2 và 3). Những quy định này hoàn toàn đi ngược lại những nguyên tắc căn bản về quyền tự do tôn giáo được vạch rõ trong Điều 18 của Tuyên Ngôn Quốc tế Nhân Quyền và Điều 18 của Công Ước Quốc Tế về Những Quyền Dân Sự và Chính Trị mà Việt Nam đã cam kết tôn trọng trên cương vị là một thành viên của Liên Hiệp Quốc (LHQ).

Sau hơn 5 năm được thi hành, Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo không cải thiện được gì cho sinh hoạt của các tôn giáo vốn bị kìm kẹp từ khi người cộng sản nắm chính quyền. Cơ chế xin-cho vẫn là nguyên tắc trong tương quan nhà nước với tôn giáo.

Trong phiên Kiểm Điểm Định Kỳ lần thứ 3 của Hội Đồng Nhân quyền LHQ vào năm 2019, Việt Nam đã nhận được khuyến nghị rà soát và sửa đổi Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo 2016 cho phù hợp với những đòi hỏi của Công Ước Về Các Quyền Dân Sự và Chính Trị. Tuy nhiên Việt Nam đã từ chối không chấp nhận khuyến nghị này.

Nghị quyết của Đại hội ĐCSVN lần thứ XIII vào tháng giêng năm 2021 đã đề cập đến vấn đề tôn giáo với một dung lượng đặc biệt. Trong 10 văn bản trình bày ở 2 tập của văn kiện, có 4 văn bản đề cập trực tiếp các nội dung liên quan đến tôn giáo. Và để thi hành Nghị quyết đó, ngày 24-9-2021, Bộ Nội vụ đã ban hành Quyết định số 947/QĐ-BNV nhằm củng cố, kiện toàn tổ chức bộ máy quản lý nhà nước về tín ngưỡng, tôn giáo; đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, viên chức làm công tác tín ngưỡng, tôn giáo.

Để áp dụng Luật Tín Ngưỡng, Tôn giáo, và nhất là để thi hành Nghị quyết của Đại hội XIII trong lãnh vực tôn giáo, chính quyền tiếp tục đặt các tổ chức tôn giáo lớn như Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất, Giáo Hội Phật Giáo Hòa Hảo Thuần Túy, Cao Đài Giáo Chơn Truyền và nhiều tổ chức tôn giáo khác ra ngoài vòng pháp luật.

Chẳng hạn, hiện nay trong số hơn 80 tổ chức Tin Lành đang hoạt động, chỉ có 10 tổ chức Tin Lành có tư cách pháp nhân, 3 tổ chức được cấp giấy đăng ký hoạt động tôn giáo. Còn lại, khoảng 70 tổ chức, nhóm Tin Lành chưa được cấp giấy đăng ký hoạt động, nghĩa là hoạt động bất hợp pháp.¹

- Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ, một tổ chức tôn giáo có tầm vóc thế giới bị cho là “tổ chức phản động đội lốt tôn giáo để tiến hành các hoạt động xâm phạm an ninh quốc gia.”²
- Hội Thánh của Chúa Trời, còn gọi là Hội Thánh Chúa Trời Mẹ, là một phong trào tôn giáo đã có mặt tại 185 quốc gia và đã có hoạt động ở 21 tỉnh/thành phố ở Việt Nam, vẫn đang bị cấm đoán và ruồng bắt.³
- Quy kết cho tổ chức “Ân Điển Cứu Rỗi” là tà giáo, “có giáo lý cực đoan, cổ súy cho những hành vi vi phạm pháp luật,” rồi tìm cách cấm đoán và bắt bớ những người tin theo.⁴
- Một số đồng bào sắc tộc dân tộc H’Mông tham gia Đạo Giê Sù và Đạo Bà Cô Dợ, một biến thể của Thiên Chúa Giáo, bị trấn áp vì cho là có mục đích tập hợp lực lượng ly khai tự trị lập nhà nước H’Mông riêng.⁵

¹ VOV. *Nhiều tổ chức Tin lành hoạt động bất hợp pháp tại Việt Nam*. <https://vov.vn/phap-luat/nhieu-to-chuc-tin-lanh-hoat-dong-bat-hop-phap-tai-viet-nam-1056066.vov>

² Công An Nhân Dân. *Bài 1: Những hoạt động vi phạm pháp luật của tổ chức “Tin lành Đấng Christ”*. <https://cand.com.vn/Chong-dien-bien-hoa-binh/bai-1-nhung-hoat-dong-vi-pham-phap-luat-cua-to-chuc-tin-lanh-dang-christ-i642892/>

³ Công an Nhân dân. *Đằng sau cái gọi là “Hội thánh của Đức Chúa trời Mẹ”*. <https://cand.com.vn/phap-luat/bai-1-dang-sau-cai-goi-la-hoi-thanh-cua-duc-chua-troi-me-i643064/>

⁴ Công an Nhân dân. *Đấu tranh hiệu quả với tổ chức tà giáo “Ân điển cứu rỗi”*. <https://cand.com.vn/Lan-theo-dau-vet-toi-pham/dau-tranh-hieu-qua-voi-to-chuc-ta-giao-an-dien-cuu-roi-i630110/>

⁵ Báo Công an nhân dân. *Làm rõ bộ mặt thật của tà đạo “Giê Sù” và “Bà Cô Dợ”*. <http://cand.com.vn/thoi-su/Lam-ro-bo-mat-that-cua-ta-dao-Gie-Sua-va-Ba-Co-Do-613626/>

- Tiếp tục gán cho đạo Dương Văn Minh là tổ chức bất hợp pháp núp bóng tín ngưỡng để lôi kéo đồng bào H'Mông âm mưu lợi dụng chống phá nhà nước,⁶ mặc dù ngay cả vị đại biểu quốc hội địa phương xác quyết mục đích của tổ chức Dương Văn Minh chỉ nhằm cải thiện phong tục tập quán của người H'Mông.⁷
- Tiếp tục theo chân Đảng Cộng sản Trung quốc tuyên truyền chống đối và trấn áp Pháp Luân Công ở nhiều địa phương trên cả nước, như ở Cần Thơ,⁸ Đắk Lắk,⁹ Yên Bái,¹⁰ Vĩnh Long,¹¹ và Tuyên Quang.¹²

Công cụ pháp lý thứ hai mà chính quyền CSVN dùng để khống chế những người hoạt động cho quyền tự do tôn giáo là Bộ Luật Hình Sự 2015, được bổ túc vào năm 2017. Việc hình sự hóa những hoạt động vì tự do tôn giáo chính đáng nhưng không hợp với chính sách của nhà nước với các tội danh như tội phá hoại chính sách đoàn kết (Điều 116 BLHS), tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng Hòa Xã Hội Chủ Nghĩa Việt Nam (Điều 117), tội gây rối trật tự công cộng (Điều 318)... là những lạm dụng hiển nhiên luật hình sự để đàn áp quyền tự do tôn giáo.

Hiện nay chính quyền Việt Nam tiếp tục giam giữ những người hoạt động cho quyền tự do tôn giáo, trong đó có những người phải chịu những án tù rất nặng như ông Phan Văn Thu (tử tử hình giảm xuống chung thân khổ sai) và các đồng đạo thuộc Ân Đàn Đại Đạo, ông Nguyễn Bắc Truyền thuộc Phật Giáo Hòa Hảo thuần túy, Mục sư Tin lành Y Yich người dân tộc Ba Na ở Tây Nguyên... (xin xem danh sách đầy đủ tù nhân vì lý do tôn giáo trong Phụ lục II).

Ngoài ra, lấy cớ phòng chống dịch bệnh Covid-19, chính quyền đã vội vàng khởi tố hình sự và đình chỉ hoạt động của Hội Thánh Phục Hưng với cáo buộc “làm lây lan dịch bệnh truyền nhiễm nguy hiểm cho người,” trong lúc không chứng minh được hành vi phạm tội.¹³ Vụ bắt giữ và khởi tố những người tu hành của cơ sở tôn giáo và từ thiện Thiền Am Bên Bờ Vũ Trụ ở tỉnh Long An chiếu điều 331 của Luật hình sự dựa vào những thông tin vô căn cứ của báo chí lẽ phải là một bằng chứng hiển nhiên của việc hình sự hóa những sinh hoạt tôn giáo không theo chính sách của

⁶ Thế giới & Việt Nam. *Nhận thức đúng đắn về tổ chức bất hợp pháp Dương Văn Minh*. <https://baoquocte.vn/nhan-thuc-dung-dan-ve-to-chuc-bat-hop-phap-duong-van-minh-175989.html>

⁷ Youtube. *Đại biểu Quốc hội Sùng Thìn Cò ý kiến về cán bộ thiếu trách nhiệm, không sâu sát tình hình người dân*. <https://www.youtube.com/watch?v=J6oBDCEsqBI>

⁸ Báo Cần Thơ. *Bắt quả tang đối tượng tuyên truyền, phát tán tài liệu liên quan Pháp Luân Công*. <https://baocantho.com.vn/bat-qua-tang-doi-tuong-tuyen-truyen-phan-tan-tai-lieu-lien-quan-phap-luan-cong-a138481.html>

⁹ Công an Nhân dân. *Phạt hành chính nhóm đối tượng tuyên truyền trái phép pháp luân công*. <https://cand.com.vn/Ban-tin-113/phan-hanh-chinh-nhom-doi-tuong-tuyen-truyen-trai-phep-phap-luan-cong-i644061/>

¹⁰ Công an Nhân dân. *Bắt quả tang 2 đối tượng tuyên truyền, phát tán tài liệu liên quan đến Pháp Luân Công*. <https://cand.com.vn/Ban-tin-113/bat-qua-tang-2-doi-tuong-tuyen-truyen-phan-tan-tai-lieu-lien-quan-den-phap-luan-cong-i624693/>

¹¹ Công an Trà Vinh. *Cảnh giác với hoạt động tuyên truyền, tán phát tài liệu pháp luân công*. <http://congan.travinh.gov.vn/ch12/324-Canh-giac-voi-hoat-dong-tuyen-truyen-tan-phan-tai-lieu-phap-luan-cong.html>

¹² Công an Nhân dân. *Xử phạt người phụ nữ tán phát tài liệu về Pháp luân công*. <https://cand.com.vn/Ban-tin-113/xu-phan-nguoi-phu-nu-tan-phan-tai-lieu-ve-phap-luan-cong-i632435/>

¹³ Vietnam Net. *Thứ trưởng Bộ Nội vụ đề nghị TP.HCM đình chỉ hoạt động Hội thánh truyền giáo Phục Hưng*. <https://vietnamnet.vn/vn/thoi-su/thu-truong-bo-noi-vu-de-nghi-tp-hcm-dinh-chi-hoat-dong-cua-hoi-thanh-truyen-giao-741821.html>

Ngoài ra, để hạn chế sinh hoạt và ảnh hưởng của các tổ chức tôn giáo, chính quyền còn dùng Luật Đất đai 2003, được sửa đổi và bổ túc nhiều lần, để cướp đi hoặc không chịu trả lại những cơ sở bất động sản như trường học và cơ sở y tế xã hội của các giáo hội. Sau khi kiểm soát được toàn Miền Nam, chính quyền cộng sản đã tịch thu hầu hết đất đai, các cơ sở giáo dục, y tế, xã hội, và một số tu viện và chủng viện của các tôn giáo. Chẳng hạn, chỉ riêng Tổng Giáo phận Sài Gòn, có đến 400 cơ sở bị tịch thu sau 1975,¹⁵ và tổng giáo phận Hà Nội hiện có 95 cơ sở đang thuộc quyền sử dụng của nhà nước.¹⁶ Cho đến nay, một số ít cơ sở bị tịch thu vẫn còn được sử dụng trong mục đích giáo dục; tuy nhiên một số lớn lại được chính quyền khai thác trong các dịch vụ kiếm lời như vũ trường, khách sạn, hay chung cư cho cán bộ nhà nước.

Việc chiếm đoạt các cơ sở tôn giáo nhằm mục đích hạn chế các phương tiện sinh hoạt của tôn giáo vẫn còn tiếp tục trong năm 2021-2022. Ngoài những vụ cưỡng chiếm chưa giải quyết trong nhiều năm như vụ cơ sở Thánh thất Cao Đài Tây Ninh, Chùa Liên Trì ở thành phố Hồ Chí Minh, Dòng Thiên An ở Huế, chính quyền CSVN còn tiến hành nhiều vụ cưỡng chiếm mới các cơ sở tôn giáo khác như:

- Vụ chiếm đất và cơ sở giáo dục của giáo xứ Thị Nghè.¹⁷
- Vụ nhà cầm quyền Đà Nẵng thách thức dư luận tiếp tục xây dựng trên đất của giáo xứ An Hòa, TP Đà Nẵng.¹⁸
- Vụ chùa Thiên Quang tại Bà Rịa Vũng Tàu bị bắt buộc phải gỡ bỏ mọi công trình mà chính quyền cho là phi pháp.¹⁹

2. KIỂM SOÁT BẰNG TỔ CHỨC

Đối với chính quyền CSVN, kiểm soát các tôn giáo là công tác ưu tiên trong việc ổn định chính trị. Việc kiểm soát các tôn giáo của CSVN được thực hiện qua hai cách. Cách thứ nhất là kiểm soát từ bên ngoài bởi bộ máy nhà nước, và cách thứ hai là từ bên trong nội bộ các tôn giáo.

¹⁴ Tim Dang. “Thiên An và những cái oan nghiệt trời” (Thông Luận.) <https://ethongluan.org/index.php/doc-bai-luu-tru/7334-thi-n-am-va-nh-ng-cai-oan-ngut-tr-i-tim-dang>

¹⁵ 123doc. *Các cơ sở công giáo mà nhà nước Việt Nam đã chuyển quyền sử dụng.* <https://123docz.net/document/4318895-cac-co-so-cong-giao-ma-nha-nuoc-viet-nam-da-chuyen-quyen-su-dung.htm>

¹⁶ Công Giáo Info. *TGP.Hà Nội: Thông báo Về việc Sở Y tế Hà Nội tiếp tục phá dỡ Tu viện kín Camêlô - 72 phố Nguyễn Thái Học.* <http://conggiao.info/tgpha-noi-thong-bao-ve-viec-so-y-te-ha-noi-tiep-tuc-pha-do-tu-vien-kin-camelo---72-pho-nguyen-thai-hoc-d-12940>

¹⁷ Giáo xứ Thái Hà. *Giáo xứ Thị Nghè Sài Gòn bị chính quyền chiếm đoạt tài sản.* <https://nhathothaiha.net/51710-2/>

¹⁸ Facebook Giáo xứ An Hòa. *Hôm nay 28/3/2022, Giáo xứ An Hòa tiếp tục làm ĐÓN YÊU CẦU (lần thứ 4).* <https://www.facebook.com/photo/?fbid=430893002137745&set=a.124828092744239>

¹⁹ VNTB – *Chùa Thiên Quang Xuyên Mộc – Bà Rịa Vũng Tàu trước nguy cơ bị chính quyền địa phương ra lệnh gỡ bỏ.* <https://vietnamthoibao.org/vntb-chua-thien-quang-xuyen-moc-ba-ria-vung-tau-truoc-nguy-co-bi-chinh-quyen-dia-phuong-ra-lenh-go-bo/>

2.1. Kiểm Soát Từ Bên Ngoài

Để khai triển việc kiểm soát từ bên ngoài, CSVN đã thiết lập hai cơ quan chuyên biệt ở cấp trung ương là Ban Tôn Giáo Chính Phủ thuộc Bộ Nội Vụ và Vụ Tôn Giáo thuộc Ban Dân Vận Trung Ương thuộc hệ thống Đảng. Cả hai cơ quan này đều có những tổ chức lệ thuộc ở cấp tỉnh và cấp huyện.

Ban Tôn Giáo Chính Phủ là một cơ quan có chức năng “ tham mưu giúp Bộ trưởng Bộ Nội Vụ quản lý nhà nước về lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo và tổ chức thực hiện chính sách, pháp luật về tín ngưỡng, tôn giáo trong phạm vi cả nước; thực hiện các dịch vụ (công) thuộc lĩnh vực tín ngưỡng, tôn giáo theo quy định của pháp luật.” (Quyết định số 32/2018/QĐ-TTg của Thủ Tướng Chính Phủ ngày 3-8-2018). Ban Tôn Giáo có nhiều Vụ, mỗi Vụ đặc trách một tôn giáo. Trưởng ban Tôn Giáo Chính Phủ hiện nay là ông Vũ Hoài Bắc, nguyên là đại tá công an, Cục trưởng Cục An ninh điều tra, Bộ Công an.

Ở cấp địa phương, trên toàn 64 tỉnh - thành đều có Ban Tôn Giáo tỉnh. và trong số 670 huyện trên cả nước có 637 huyện có tổ chức bộ máy và cán bộ làm công tác quản lý nhà nước về tôn giáo; ở 10.862 xã, phường, thị trấn, có 8.160 cán bộ theo dõi và làm công tác quản lý nhà nước về tôn giáo.²⁰

Cơ quan thứ hai là Vụ Tôn Giáo thuộc Ban Dân Vận Trung Ương của Đảng CSVN, có nhiệm vụ theo dõi và tham mưu cho Ban Chấp Hành Trung Ương Đảng về chính sách tôn giáo.

Việc kiểm soát các tổ chức tôn giáo cũng được ĐCSVN thực hiện qua Mặt Trận Tổ Quốc Việt Nam, một tổ chức ngoại vi của ĐCSVN, mà thành viên bao gồm các tổ chức chính trị, tổ chức xã hội và các cá nhân tiêu biểu. Thành phần tôn giáo trong Mặt Trận Tổ Quốc Việt Nam hiện nay gồm có một số tổ chức tôn giáo được nhà nước thừa nhận, như Giáo hội Phật Giáo Việt Nam, Ủy ban Đoàn Kết Công Giáo Việt Nam, Tổng Hội Thánh Tin Lành Việt Nam...

Được trang bị với các tổ chức quyền lực đó, trong năm 2021-2022, chính quyền đã tiếp tục kiểm soát các tôn giáo bằng nhiều phương cách. Thủ tục “đăng ký hoạt động” và cấp “Giấy công nhận” đối với mọi tôn giáo vẫn được duy trì.

Mọi sinh hoạt tôn giáo như các khóa tu tập, cấm phòng, rước kiệu...vẫn tiếp tục cần có phép mới được tiến hành. Chẳng hạn:

- Ngày 19-4-2022, Ban Tôn Giáo Chính Phủ thông báo chấp thuận Hiến chương sửa đổi và việc bổ nhiệm thành viên Ban Chấp hành Giáo hội Báp-tít Việt Nam nhiệm kỳ 2022-2026.²¹
- Trong năm 2021, Bộ Nội Vụ, căn cứ vào Luật Tín ngưỡng, tôn giáo, cho rằng thẩm quyền quyết định thành lập giáo xứ Hoàng Hà thuộc TP Hưng Yên không thuộc Tổng Giáo phận Hà Nội, mà thuộc UBND tỉnh Hưng Yên.
- Ngày 15-7-2021, nhà cầm quyền Việt Nam cấm tín đồ Phật giáo Khmer-Krom xây dựng Thánh thất tại ấp Tòng Hưng, xã Loan Mỹ, huyện Tam Bình, tỉnh Vĩnh Long.²²

²⁰ Wikipedia. *Ban Tôn giáo Chính phủ*.

[https://vi.wikipedia.org/wiki/Ban_T%C3%B4n_gi%C3%A0o_Ch%C3%ADnh_ph%C3%ADnh_p_h%E1%BB%A7_\(Vi%E1%BB%87t_Nam\)](https://vi.wikipedia.org/wiki/Ban_T%C3%B4n_gi%C3%A0o_Ch%C3%ADnh_ph%C3%ADnh_p_h%E1%BB%A7_(Vi%E1%BB%87t_Nam))

²¹ Ban Tôn Giáo Chính Phủ. *Chấp thuận Hiến chương sửa đổi và tiếp nhận thông báo thành viên Ban Chấp hành Giáo hội Báp-tít Việt Nam (nhiệm kỳ 2022-2026)*. <http://btgcp.gov.vn/tin-thong-bao/chap-thuan-hien-chuong-sua-doi-va-tiep-nhan-thong-bao-thanh-vien-ban-chap-hanh-giao-hoi-bap-tit-viet-nam-nhiem-ky-2022-2026-post2mb0ZYpG.html>

²² KKF. *Vietnamese Authorities Forbid Khmer-Krom Building a Religious Hall*. <https://khmerkrom.org/vietnamese-authorities-forbid-khmer-krom-building-a-religious-hall/>

- Ngày 27-5-2021, Hòa thượng Thích Nhật Ban, Viện trưởng Viện Hóa đạo đồng thời là trụ trì chùa Ba La Mật, tỉnh Đồng Nai, đã bị công an đến làm việc yêu cầu rút lại thông điệp Năm Mới mà chính quyền cho là ‘phản động’.
- Ngày 20-2-2021, các thành viên Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ ở tỉnh Đắk Lắk đã bị công an đến lập biên bản cấm sinh hoạt tôn giáo.²³

Việc tuyển chọn, đào tạo, phong chức, bổ nhiệm và chuyển các chức sắc tôn giáo đều phải xin phép Nhà nước; có được Nhà nước chấp nhận thì mới được thi hành. Những quyết định liên hệ đến các chức vụ tôn giáo cao cấp phải được chính quyền cấp trung ương xét duyệt và chấp thuận; những quyết định liên hệ đến các chức vụ tôn giáo cấp dưới thuộc thẩm quyền của chính quyền cấp tỉnh.

Chương trình đào tạo các tu sĩ hay chức sắc tôn giáo phải được Nhà nước xét duyệt, và phải có những môn học về lịch sử Việt Nam – bao gồm lịch sử ĐCSVN - và nền pháp chế XHCN do các cán bộ Nhà nước dạy. Trong năm 2021, các tỉnh thành trên toàn quốc đã thực hiện Quyết định số 35/QĐ-TGCP của Ban Tôn giáo Chính phủ năm 2020 về việc ban hành Chương trình môn học Lịch sử Việt Nam và Pháp luật Việt Nam trong các cơ sở đào tạo tôn giáo.

Cho đến nay Thủ tướng CSVN đã ra 32 Quyết định về danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực hoạt động của nhà nước và Đảng CSVN.²⁴ Quyết định 1722/QĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ về danh mục bí mật nhà nước của đảng cho thấy ĐCSVN bố trí người vào các tổ chức tôn giáo (Điều 3 Khoản 7, Điểm b-d). Trong danh mục bí mật nhà nước trong lĩnh vực Bộ Nội vụ (Quyết định số 960/QĐ-TTg, Điều 3, Khoản 8, Điểm c), và trong lĩnh vực Hội Liên hiệp Phụ nữ (Quyết định số 1222/QĐ-TTg, Điều 1, Khoản 4) cũng có nội dung tương tự.

Chính quyền cộng sản đã đào tạo những cán bộ “công an đội lốt tu sĩ” đặc biệt là tu sĩ Phật Giáo, để cài vào các chùa, các tu viện ở trong nước, cũng như tại hải ngoại với mục đích lũng đoạn hàng ngũ các chức sắc của các giáo hội và tín đồ tôn giáo.

Trong năm 2021, với mục đích gây ảnh hưởng và lèo lái cộng đồng tôn giáo người Việt ở hải ngoại, Ủy ban Nhà nước về Người Việt Nam ở nước ngoài và Ban Tôn giáo Chính phủ đã phối hợp để triển khai các công tác do ĐCSVN chỉ đạo.²⁵

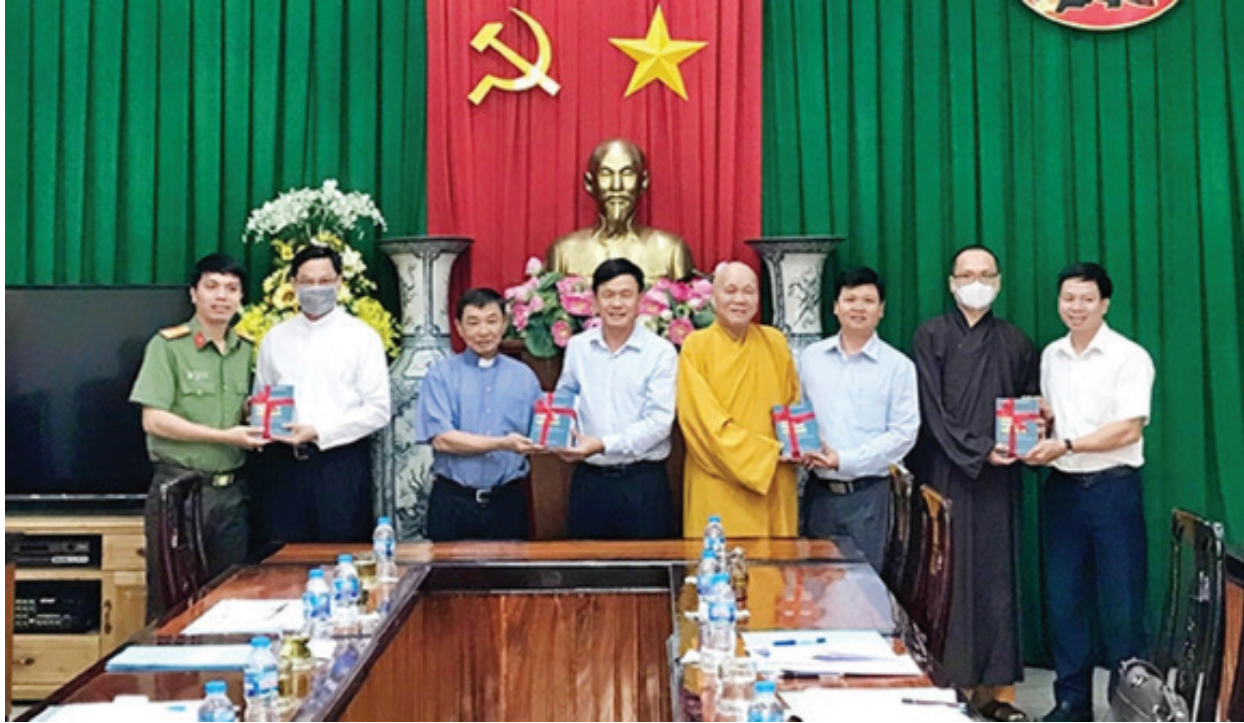
Trong năm 2021-2022, việc can thiệp của chính quyền vào sinh hoạt tôn giáo không chỉ dừng lại ở việc ngăn cản hoặc qua cơ chế xin-cho mà còn bao trùm một sách lược nhằm định hướng cho sinh hoạt của từng tôn giáo phù hợp với nhu cầu chính trị của đảng cầm quyền. Chẳng hạn ngày 28-12-2021, trong một cuộc hội thảo về Phật giáo của nhiều quan chức lo về tôn giáo của chính quyền, Thứ trưởng Bộ Nội vụ Vũ Chiến Thắng cho biết hội thảo này cùng với các hội thảo trong thời gian sắp tới sẽ giúp định hướng phát triển cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam.²⁶

²³ Facebook Người Thượng Vì Công Lý. *Chính quyền công an lên lập biên bản Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên ngày 20/2/2021*. <https://www.facebook.com/watch/?ref=saved&v=2451464164999297>

²⁴ Ban Cơ Yếu Chính Phủ. *Tổng hợp Danh mục bí mật nhà nước trong các lĩnh vực do Thủ tướng Chính phủ ban hành*. <https://nacis.gov.vn/tin-tong-hop/-/view-content/257100/thdmnn>

²⁵ Ban Tôn giáo Chính phủ. *Lễ ký kết Chương trình phối hợp công tác giữa Ủy ban Nhà nước về Người Việt Nam ở nước ngoài và Ban Tôn giáo Chính phủ*. <http://btgcp.gov.vn/tin-hoat-dong-cua-ban-ton-giao-chinh-phu/le-ky-ket-chuong-trinh-phoi-hop-cong-tac-giua-uy-ban-nha-nuoc-ve-nguoi-viet-nam-o-nuoc-ngoai-va-ban-ton-giao-chinh-phu-postLpO52Wmk.html>

²⁶ Luật Khoa. *Ban Tôn giáo Chính phủ muốn định hướng cho Giáo hội Phật giáo Việt Nam*. <https://www.luatkhoa.org/2022/01/ton-giao-thang-12-2021-ban-ton-giao-chinh-phu-muon-dinh-huong-cho-giao-hoi-phat-giao-viet-nam/>

Ngày 24-2-2021, Ban Tôn giáo tỉnh Đồng Nai chuyển giao 40 bộ tài liệu Lịch sử Việt Nam và Pháp luật Việt Nam đến Đại diện một số tôn giáo ở tỉnh này. Ảnh: Ủy ban MTTQ tỉnh Đồng Nai.

Trong tháng 3 năm 2022, nhiều phái đoàn được hướng dẫn bởi các viên chức cao cấp của Đảng và chính quyền đã đi đến làm việc với tổ chức Cao Đài ở Đà Nẵng, Bến Tre, Tây Ninh, Long An, Kiên Giang và Tiền Giang. Báo chí nhà nước cho biết đây là Đoàn kiểm tra của Ban Chỉ đạo Đề án của Trung ương về “Tổng kết 30 năm thực hiện Thông báo số 34-TB/TW ngày 14/11/1992 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về chủ trương công tác đối với đạo Cao Đài.”²⁷

2.2. Kiểm Soát Từ bên Trong

Cách thức kiểm soát từ bên trong được chính quyền thực hiện bằng cách cho người xâm nhập các tổ chức tôn giáo qua Mặt Trận Tổ Quốc Việt Nam mà thành viên bao gồm một số tổ chức ngoại vi của ĐCSVN và một số tổ chức tôn giáo được nhà nước thừa nhận. Thành viên của các tổ chức này xâm nhập vào bên trong nội bộ các tôn giáo để thi hành chính sách “chia để trị” đối với các tôn giáo. Mỗi tôn giáo đều có một ủy ban do Nhà nước thúc đẩy thành lập và được Mặt Trận Tổ Quốc giám sát thường xuyên, nhằm phối hợp các hoạt động cho phù hợp với đường lối chính trị của chế độ.

Đối với Phật Giáo, Nhà nước chỉ công nhận Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam, một tổ chức do chính quyền lập ra,²⁸ trái lại phủ nhận và đàn áp Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất (được thành lập trước và là tổ chức thừa kế chính danh của nhiều môn phái Phật Giáo). Người đứng đầu Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất là Đức Tăng thống Thích Quảng Độ, đã bị giam cầm và quản chế hơn 3 thập niên và viên tịch vào tháng 2 năm 2020.

Đối với Phật Giáo Hòa Hảo, Nhà nước phủ nhận Phật Giáo Hòa Hảo Thuần Túy và lập ra Ban Trị Sự Trung Ương Phật Giáo Hòa Hảo không được đa số tín đồ nhìn nhận.

Đối với Cao Đài Giáo, chính quyền dựng lên hội thánh Cao Đài quốc doanh tức là Cao Đài thuộc

²⁷ Luật Khoa. *Chính quyền làm việc với hàng loạt tổ chức Cao Đài để tổng kết 30 năm thực thi chủ trương kiểm soát của đảng.*

<https://www.luatkhoa.org/2022/04/ton-giao-thang-3-2022-chinh-quyen-tong-ket-30-nam-kiem-soat-dao-cao-dai/>

²⁸ Đỗ Trung Hiếu. *Hồ sơ “Thống Nhất Phật Giáo”.*

<http://phatgiaokhongcongsan.blogspot.com/2011/05/ho-so-thong-nhat-phat-giao-o-trung-hieu.html>

Hội Đồng Chuởng Quản theo Hiến Chương 2007 để tách ra khỏi Hội thánh Cao Đài Chơn Truyền.

Đối với các phật tử sắc tộc Khmer, Nhà nước giải tán hội Phật Giáo Tiểu Thừa Theravada và ép buộc sư sãi gia nhập Hội Đoàn Kết Sư Sãi Yêu Nước.

Đối với Công Giáo thì họ tìm mọi cách nuôi dưỡng Ủy ban Đoàn Kết Công Giáo, để gây sức ép với Hội Đồng Giám Mục.

Đối với các giáo hội Tin Lành, chính quyền chỉ công nhận 10 tổ chức; còn khoảng 70 tổ chức Tin Lành khác sinh hoạt bất hợp pháp.²⁹

Trong năm 2021-2022, chính quyền đã đẩy mạnh việc thi hành mô hình “Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh, trật tự” ở các địa phương, đặc biệt là những nơi có các dân tộc thiểu số, chẳng hạn tại tỉnh Trà Vinh, nơi có người dân tộc Khmer theo Phật Giáo Nam Tông,³⁰ ở tỉnh Bình Thuận, nơi có nhiều người gốc Chăm theo Hồi Giáo.³¹ Mục đích của mô hình này là dùng tôn giáo để kiểm soát chính trị các tín đồ.

3. ĐÀN ÁP BẰNG BẠO LỰC

Ngoài những biện pháp ngăn chặn, hạn chế và kiểm soát nêu trên, chính quyền CSVN không ngần ngại dùng bạo lực vũ trang và tâm lý để khống chế và ngăn cản các tổ chức tôn giáo khi cần thiết. Sau đây là một số trường hợp điển hình được ghi nhận trong năm 2021-2022:

- Ngày 20-2-2022, Bí thư đảng ủy và Phó chủ tịch HĐND thị trấn Vụ Bản, với lý do ngăn cản tụ tập trong thời gian dịch bệnh Covid-19, đã xông thẳng lên cung thánh phá rối khi Đức Tổng Giám Mục Giuse Vũ Văn Thiên đang dâng thánh lễ tại giáo xứ Vụ Bản, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hòa Bình.³²
- Ngày 29-1-2022, LM Trần Ngọc Thanh, cha phó giáo họ Sa Loong, giáo xứ Đăk Mót, thuộc giáo phận Kon-Tum, bị một người cầm dao chém chết ngay khi ngài đang ngồi tòa giải tội. Chính quyền đang điều tra vụ án.³³ Trước đó ngày 22-4-2021, một người khác đã dùng dao đâm 1 linh mục và 2 giáo dân tại nhà thờ giáo xứ An Khê, cũng thuộc giáo phận Kontum.³⁴ Hiện tượng nhiều linh mục công giáo bị hành hung trong những năm gần đây khiến dư luận cho rằng tình trạng “kích động hận thù” nhắm vào các tôn giáo tại Việt Nam là nguyên nhân của những bạo hành này.³⁵

²⁹ VOV. *Nhiều tổ chức Tin lành hoạt động bất hợp pháp tại Việt Nam.*

<https://vov.vn/phap-luat/nhieu-to-chuc-tin-lanh-hoat-dong-bat-hop-phap-tai-viet-nam-1056066.vov>

³⁰ Công an Nhân dân. *Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh trật tự.*

<https://cand.com.vn/Xa-hoi/Chuc-sac-ton-giao-tham-gia-giu-gin-an-ninh-trat-tu-i225612/>

³¹ Dân Vận. *Hiệu quả mô hình “Chức sắc tôn giáo tham gia giữ gìn an ninh, trật tự” tại vùng đồng bào dân tộc Chăm, huyện Bắc Bình, tỉnh Bình Thuận.* <http://danvan.vn/Home/Cong-tac-ton-giao/15575/Hieu-qua-mo-hinh-Chuc-sac-ton-giao-tham-gia-giu-gin-an-ninh-trat-tu-tai-vung-dong-bao-dan-toc-Cham-huyen-Bac-Binh-tinh-Binh-Thuan>

³² Công Giáo.vn. *Tổng Giáo Phận Hà Nội lên tiếng việc 2 người đàn ông lạ mặt quấy rối Thánh Lễ của Đức Cha Giuse Vũ Văn Thiên.* <https://conggiao.vn/nong-tong-giao-phan-ha-noi-len-tieng-viec-2-nguoi-dan-ong-la-mat-quay-roi-thanh-le-cua-duc-cha-giuse-vu-van-thien/>

³³ VNTB. *Linh Mục Trần Ngọc Thanh bị giết – Phải tìm ra sự thật!* <https://vietnamthoibao.org/vntb-linh-muc-tran-ngoc-thanh-bi-giet-phai-tim-ra-su-that/>

³⁴ Thanh Niên. *Gia Lai: Đốt nhà thờ, đâm linh mục và 2 người khác bị thương.*

<https://thanhnien.vn/gia-lai-dot-nha-tho-dam-linh-muc-va-2-nguoi-khac-bi-thuong-post1060195.html>

³⁵ Mạch Sống Media. *BPSOS báo động quốc tế về một Linh Mục Công Giáo bị thăm sát ở Kontum.*

<https://machsongmedia.org/vietnam/quyenconnguoi/1784-bpsos-bao-dong-quoc-te-ve-mot-linh-muc-cong-giao-bi-tham-sat-o-kontum.html>

- Ngày 24-12-2021, Công an dưới sự chỉ huy của Trung tá Đinh Ngọc Dân sách nhiễu và ngăn cản những tín đồ Hội thánh Tin Lành Đấng Christ ở xã Ea Lâm, huyện Sông Hinh, tỉnh Phú Yên khi họ tổ chức mừng lễ Giáng Sinh. Trước đó, ngày 22-12, công an bắt giữ thầy truyền giáo Y Cuon Nie, người tổ chức buổi lễ.³⁶

- Ngày 12-12-2021, sau khi người khai sáng đạo Dương Văn Minh qua đời, chính quyền tỉnh Tuyên Quang đã huy động khoảng 300 cảnh sát cơ động và người mặc đồ bảo hộ y tế bố ráp ngôi nhà của ông Dương Văn Minh, khám xét tử thi, đánh đập và đe dọa những tín đồ và bắt đi 35 người có mặt ở đám tang.³⁷ Trong tháng 5-2022, một toà án ở tỉnh Tuyên Quang tuyên phạt 15 trong số những người bị bắt này từ 2 đến 4 năm tù giam trong các phiên tòa kín, và báo chí của chính quyền không loan tin này.³⁸
- Đầu tháng 4 năm 2021, công an tỉnh Phú Yên và công an huyện Sông Hinh đưa bốn người Thượng Ma Lang, Ma Sing, Ma Duyên, và Ma Phép ra kiểm điểm trước công chúng tại nhà rông truyền thống của người Êđê ở buôn Kít vì họ theo Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ.³⁹
- Ngày 15-1-2021, công an xã Ea Lâm, huyện Sông Hinh, tỉnh Phú Yên đem 5 thành viên Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ Tây Nguyên là Nay Y Blang, Nay Y Lới, Ksor Y Blang, Hwing Y Nuk và ông Rô Da ra trước Buôn Pung để tiến hành đấu tố và đe dọa với lý do Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ chưa được thừa nhận.⁴⁰

Ngày 20-2-2022, Bí thư đảng ủy và Phó chủ tịch HỘND thị trấn Vụ Bản, với lý do ngăn cản tụ tập trong thời gian dịch bệnh Covid-19, đã xông thẳng lên cung thánh phá rối khi Đức Tổng Giám Mục Giuse Vũ Văn Thiên đang dâng thánh lễ tại giáo xứ Vụ Bản, huyện Lạc Sơn, tỉnh Hòa Bình. Hình từ YouTube AmenTV

Ngoài những hành vi bạo lực thể lý, chính quyền CSVN còn sử dụng cả đến những phương pháp bạo lực tâm lý để trấn áp những tiếng nói đòi hỏi tự do tôn giáo. Hệ thống truyền thông chính thống của nhà nước, và nhất là lực lượng dư luận viên, có rất nhiều trang mạng sẵn sàng để bôi nhọ các nhà lãnh đạo và các tín đồ tôn giáo không cùng tiếng nói với chính quyền. Những tiếng nói can đảm như Giám mục Hoàng Đức Oanh, Linh mục Nguyễn Huyền Đức, Linh mục Đặng Hữu Nam, Nguyễn Đình Thực, Nguyễn Duy Tân và các Linh mục Dòng Chúa Cứu Thế, Hòa thượng Thích Không Tánh, Chánh trụ sự Hứa Phi và các vị trong Hội Đồng Liên Tôn Việt Nam luôn là mục tiêu của những

³⁶ RFA. *Tín đồ tổ bị sách nhiễu, Công an bác bỏ.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/followers-of-christ-church-in-ea-lam-phu-yen-said-to-be-repressed-while-police-denied-12292021073422.html>

³⁷ RFA. *Hàng trăm công an bố ráp đám tang của người sáng lập đạo Dương Văn Minh.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/hundreds-of-vn-police-raid-the-funeral-of-religious-founder-duong-van-minh-12272021042535.html>

³⁸ VOA. *15 tín đồ H'mong theo đạo Dương Văn Minh bị phạt hơn 38 năm tù.* <https://www.voatiengviet.com/a/muoi-nam-tin-do-hmong-theo-dao-duong-van-minh-bi-phat-hon-38-nam-tu/6592069.html>

³⁹ Công An Nhân Dân. *Đấu tranh, ngăn chặn các đối tượng phá rối an ninh.* <http://cand.com.vn/hoat-dong-ll-cand/daui-tranh-ngan-chan-cac-doi-tuong-pha-roi-an-ninh-636227/>

⁴⁰ RFA. *Tín đồ Hội Thánh Tin Lành Đấng Christ bị 'đấu tố'* https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/montagnard-evangelical-church-of-christ-faithful-are-publicly-denounced-01192021165825.html

Ngày 12-12-2021, sau khi người khai sáng đạo Dương Văn Minh qua đời, chính quyền tỉnh Tuyên Quang đã huy động lực lượng an ninh bố ráp ngôi nhà của ông Dương Văn Minh, đánh đập những tín đồ và bắt đi 35 người có mặt ở đám tang. Hình RFA.

chiến dịch bôi nhọ và chụp mũ của đội ngũ dư luận viên, và của kể cả cơ quan ngôn luận chính thức chính quyền CSVN.

Chính quyền lại thường cản trở việc đi lại của các chức sắc tôn giáo và ngăn cấm các lễ hội tôn giáo mà họ cho là không phù hợp với lợi ích của đảng cầm quyền. Sau đây là một số trường hợp điển hình:

- Ngày 26-3-2022, chính quyền tỉnh An Giang lập hai chốt kiểm soát tại trụ sở của giáo hội tại xã Long An, huyện Chợ Mới, tỉnh An

Giang nhằm ngăn cản tín đồ Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy tham dự Lễ tưởng niệm Ngày Đức Thầy vắng mặt.⁴¹

- Ngày 26-6-2021, công an lập chốt chặn an ninh như mọi năm để ngăn (người) tín đồ Phật giáo Hòa Hảo thuần túy đến trụ sở của giáo hội tại xã Long Giang, huyện Chợ Mới, tỉnh An Giang, để dự lễ kỷ niệm ngày Đức Thầy khai đạo lần thứ 82.⁴²
- Ngày 04-4-2021, nhà chức trách tỉnh An Giang điều động lực lượng an ninh chìm và nổi ngăn cản tín đồ Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy tổ chức lễ kỷ niệm lần thứ 74 ngày Đức Huỳnh Giáo Chủ vắng mặt tại trụ sở Ban Trị Sự Trung Ương ở xã Long Giang, huyện Chợ Mới, tỉnh An Giang.⁴³
- Ngày 26-01-2021 Ủy Ban Nhân Dân huyện Bến Cầu ra công văn số 88/UBND về việc chấn chỉnh các sinh hoạt tôn giáo của đạo Cao Đài trên địa bàn huyện. Công văn này ngăn cấm người đạo Cao Đài sống ngoài địa bàn quận đến làm lễ Thượng Tượng hay cầu an.⁴⁴

⁴¹ Facebook Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1373921886371936&id=100492827048188

⁴² Facebook Phật Giáo Hòa Hảo Thuận Túy.
https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1200332783730848&id=100492827048188

⁴³ Cộng Đồng Người Việt Tự Do München Bayern. 46 năm cấm tín đồ Hòa Hảo kỷ niệm “Ngày Đức Thầy vắng mặt”: Chính quyền chưa nguôi hận? <https://viettudomunich.org/2021/04/06/46-nam-cam-tin-do-hoa-hao-ky-niem-ngay-duc-thay-vang-mat-chinh-quyen-chua-nguoi-han/>

⁴⁴ Việt Nam Thời Báo. Chính quyền huyện Bến Cầu Tây Ninh vi phạm nghiêm trọng nhân quyền.
<http://vietnamthoibao.org/vntb-chinh-quyen-huyen-ben-cau-tay-ninh-vi-pham-nghiem-trong-nhan-quyen/>

4. TỰ DO TÔN GIÁO TẠI VIỆT NAM THEO ĐÁNH GIÁ CỦA CÁC TỔ CHỨC QUỐC TẾ

- Ủy Hội Quốc tế Hoa Kỳ về Tự do Tôn giáo Thế Giới (USCIRF), trong bản phúc trình thường niên 2022 nhận định rằng “Vào năm 2021, các điều kiện tự do tôn giáo ở Việt Nam nhìn chung có xu hướng giống như năm 2020. Chính phủ tiếp tục thực thi Luật Tín ngưỡng và Tôn giáo năm 2018, như đã được viết và thực thi, trái với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế. Nhà chức trách bắt bớ các thành viên của các nhóm độc lập chưa đăng ký và bắt các tín đồ và những người ủng hộ tự do tôn giáo phải ngồi tù dài hạn.” USCIRF kêu gọi chính phủ Hoa Kỳ đưa Việt Nam trở lại danh sách các quốc gia đáng quan tâm đặc biệt vì những vi phạm quyền tự do tôn giáo.⁴⁵
- Tổ chức Open Doors USA đã xếp Việt Nam ở thứ hạng 19 trong số 50 quốc gia có nhiều nguy hiểm nhất cho những người tin theo Đức Ki-Tô trong báo cáo năm 2022.⁴⁶ Thứ hạng này không thay đổi so với năm 2021.
- Trong kỳ Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát năm 2019, Việt Nam đã nhận được 13 khuyến nghị liên hệ đến vấn đề tự do tôn giáo từ 11 quốc gia. Việt Nam chấp thuận 9 khuyến nghị, chấp thuận một phần 2 khuyến nghị, và từ chối 2 khuyến nghị. Hai khuyến nghị bị từ chối liên hệ đến việc trả tự do cho tất cả những người bảo vệ nhân quyền cũng như các nhà hoạt động chính trị và tôn giáo bị giam giữ vì biểu đạt ôn hòa các quan điểm chính trị hoặc niềm tin tôn giáo từ phái đoàn Ba Lan, và xét lại Luật Tín Ngưỡng - Tôn Giáo để bảo đảm quyền tự do tôn giáo đến từ phái đoàn Canada và phái đoàn Croatia.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Tức khắc và vô điều kiện trả tự do cho những ai bị bắt bớ tùy tiện vì biểu tỏ ôn hoà đức tin tôn giáo của họ;
- Xem xét lại Luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo và mọi quy định về tôn giáo, tuân thủ theo tiêu chuẩn quốc tế được bảo đảm trong Công Ước Quốc Tế về Các Quyền Dân Sự và Chính Trị;
- Xóa bỏ mọi hình thức hạn chế quyền tự do hành đạo; không can thiệp vào sinh hoạt nội bộ của các tôn giáo.

Chính quyền Hoa Kỳ nên:

- Đưa Việt Nam trở lại Danh Sách Các Quốc Gia Cần Quan Tâm Đặc Biệt mà Ủy Hội Hoa Kỳ về Tự Do Tôn Giáo Quốc Tế, nhiều tổ chức phi chính phủ, và nhiều đại biểu quốc hội Hoa Kỳ đã nhiều lần đề nghị.

⁴⁵ USCIRF. *Vietnam - USCIRF– Recommended for Countries of Particular Concern (CPC)*. <https://www.uscifr.gov/sites/default/files/2022-04/2022%20Vietnam.pdf>

⁴⁶ Open Doors USA. *The World Watch List 2022 - The top 50 countries where its most difficult to follow Jesus*. <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/vietnam/>

VI QUYỀN ĐƯỢC LÀM VIỆC VÀ THỤ HƯỞNG THÀNH QUẢ LAO ĐỘNG

Hiệp định Thương Mại Tự Do giữa Liên Hiệp Âu Châu và Việt Nam, được Quốc Hội VN phê chuẩn vào tháng sáu năm 2020, đã mở ra nhiều hy vọng cho quyền của người lao động. Trong thời gian thương thảo, đã có nhiều ý kiến cổ xúy cho Hiệp định dựa trên sự tin tưởng rằng quyền của người lao động sẽ được thăng tiến hơn nếu Việt Nam thi hành những cam kết trong Hiệp định, và Liên Hiệp Âu Châu sẵn sàng sử dụng những biện pháp chế tài cần thiết để buộc Việt Nam thực thi đầy đủ và nghiêm chỉnh hiệp định đã ký.

1. NHỮNG SỬA ĐỔI LUẬT LỆ VỀ LAO ĐỘNG ĐỂ HIỆP ĐỊNH THƯƠNG MẠI TỰ DO VỚI LIÊN ÂU ĐƯỢC THÔNG QUA

Cũng như đối với việc tham gia Hiệp định Đối Tác Xuyên Thái Bình Dương trong những năm trước, chính quyền Việt Nam đã chuẩn bị để cho Quốc Hội Liên Âu thông qua Hiệp định Thương Mại Tự Do Giữa EU và Việt Nam (EVFTA) trước tiên bằng cách chứng tỏ cam kết tuân thủ những đòi hỏi về luật lệ về lao động của Tổ Chức Lao Động Quốc Tế.

Một trong những đòi hỏi căn bản của EVFTA là Việt Nam, với tư cách là thành viên của Tổ chức Lao Động Quốc Tế (ILO), cam kết tôn trọng, thúc đẩy và thực hiện Tuyên bố 1998 của ILO về những nguyên tắc và quyền cơ bản trong lao động, bao gồm việc phê chuẩn và thực thi có hiệu quả các Công ước cơ bản của ILO.

Cho đến nay Việt Nam đã gia nhập 25 công ước của ILO, bao gồm 7 trong tổng số 8 công ước cơ bản liên quan đến các lĩnh vực thương lượng tập thể, phòng chống phân biệt đối xử, lao động trẻ em và lao động cưỡng bức.¹ Việt Nam hứa sẽ phê chuẩn Công ước 87 về Quyền Tự Do Lập Hội vào năm 2023.

Vì luật lệ về lao động hiện hành tại Việt Nam có nhiều điều không phù hợp với Công ước 98, Công ước 87, và Công ước 105 của ILO cho nên trong năm 2019 chính quyền Việt Nam đã tiến hành sửa đổi Luật Lao Động 2012 và Luật Công Đoàn 2012.

¹ 7 trong số 8 công ước cơ bản của Tổ Chức Lao Động Quốc Tế, Việt Nam đã phê chuẩn: Công ước 29 về Lao Động Cưỡng Bức; Công ước 100 về Trả Công Bình Đẳng; Công ước 111 về Phân Biệt Đối Xử Trong Việc Làm và Nghề Nghiệp; Công ước 138 về Tuổi Tối Thiểu Được Đi Làm Việc; Công ước 182 về Loại Bỏ Những Hình Thức Lao Động Trẻ Em tồi tệ nhất; Công ước 98 về Quyền Tổ Chức và Thương Lượng Tập Thể; và Công ước 105 về Xóa Bỏ Lao Động Cưỡng Bức.

1.1. Luật Lao Động Năm 2019

Ngày 20-11-2019 Quốc hội VN đã thông qua Bộ luật Lao Động số 45/2019/QH14, và luật có hiệu lực thi hành từ ngày 01-01-2021. Ngoài những sửa đổi có tính cách kỹ thuật như hợp đồng lao động bằng điện tử có giá trị như hợp đồng bằng văn bản, và trả lương qua ngân hàng v.v. Luật Lao Động 2019 có một vài điểm mới và tích cực so với luật cũ, như người lao động được đơn phương chấm dứt hợp đồng không cần lý do trong một số trường hợp (Điều 34), có thêm nhiều hình thức đối thoại giữa người lao động và doanh nghiệp (Điều 63), và nhà nước không can thiệp trực tiếp vào tiền lương của doanh nghiệp (Điều 93).

Ngày 14 tháng 12 năm 2020, chiếu theo Luật Lao động 2019, Chính phủ VN ban hành Nghị định 145/2020/NĐ-CP, thay thế Nghị định 41/2013/NĐ-CP, và sẽ có hiệu lực thi hành kể từ 01/02/2021. Theo đó việc đình công bị cấm ở 18 loại doanh nghiệp mà việc đình công có thể đe dọa đến quốc phòng, an ninh, trật tự công cộng, sức khỏe con người. Nghị định có hiệu lực thi hành kể từ 01/02/2021.

Tuy nhiên điều sửa đổi được chú ý hơn hết trong Luật Lao Động 2019 là “Quyền thành lập, gia nhập và tham gia hoạt động của tổ chức đại diện người lao động tại cơ sở” (Điều 170). Theo điều khoản này thì có hai loại “Tổ chức đại diện người lao động tại cơ sở”; loại thứ nhất là “công đoàn cơ sở thuộc hệ thống tổ chức Công đoàn Việt Nam”, loại thứ hai, mới được đặt ra, là “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp.”

Căn cứ vào việc cho phép thành lập tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp này, một số người vội kết luận chính quyền CSVN “đã cho phép thành lập các tổ chức công đoàn độc lập tại cơ sở.”²

Sự thực, việc đọc lại toàn bộ bản văn Bộ Luật Lao Động 2019 không cho thấy cụm từ “công đoàn độc lập” được dùng ở bất kỳ điều khoản nào. Lại nữa, với những ràng buộc quy định bởi các điều khoản khác ngay trong bộ luật này thì “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” được nói ở điều 170 này chỉ giới hạn trong phạm vi xí nghiệp cá thể, không phải là một tổ chức công đoàn đầy đủ chức năng và quyền hạn như Công ước 87 của ILO quy định.

Hơn thế nữa, cũng như tất cả các bộ luật mới được ban hành trong những năm gần đây, Luật Lao Động 2019 chứa đựng những điều khoản có thể thay đổi hoàn toàn bản chất của Luật bằng cách trối buộc việc thi hành Luật vào những quy định của các luật lệ khác vốn rất mơ hồ (Điều 178.8 LLĐ)

Cho đến thời điểm này, chính phủ Việt Nam chưa đưa ra một văn bản lập quy nào ấn định cách thức thi hành điều khoản liên hệ đến “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” này, và cũng chưa có một tổ chức nào được cho phép thành lập theo mô hình đó. Tuy thế trong năm 2021 và 2022, bộ máy tuyên truyền của nhà nước đã đưa ra lời răn đe những ai muốn thành lập “tổ chức của người lao động tại doanh nghiệp” là “thế lực thù địch” và “phản động”, lôi kéo công nhân “hình thành lực lượng chính trị đối lập dưới vỏ bọc các tổ chức ‘công đoàn độc lập’ ở Việt Nam.”³

² U.S. Embassy Hanoi. *U.S. Embassy Hanoi Statement on Vietnam Labor Reform*. <https://vn.usembassy.gov/u-s-embassy-hanoi-statement-on-vietnam-labor-reform/>

³ Công an Nhân dân. *Núp bóng “tổ chức đại diện người lao động” để chống phá Đảng, Nhà nước*. <https://cand.com.vn/Chong-dien-bien-hoa-binh/nup-bong-to-chuc-dai-dien-nguoi-lao-dong-de-chong-pha-dang-nha-nuoc-i630256/>

1.2. Luật Công Đoàn

Về tổ chức công đoàn, Quốc Hội VN vẫn chưa ban hành luật công đoàn mới mặc dù việc soạn thảo dự án luật đã được khởi sự cùng thời với Luật Lao Động 2019. Tuy nhiên ngày 12-6-2021, Bộ Chính Trị đã ban hành Nghị quyết số 02-NQ/TW hướng dẫn việc đổi mới tổ chức công đoàn. Nghị quyết khẳng định rằng “Đổi mới tổ chức và hoạt động công đoàn phải bảo đảm sự lãnh đạo toàn diện, tuyệt đối của Đảng, phù hợp với thể chế chính trị đất nước, yêu cầu hội nhập quốc tế.”⁴

Hiện nay Luật Công Đoàn 2012 vẫn còn hiệu lực; và theo đó công đoàn là “tổ chức chính trị - xã hội rộng lớn của giai cấp công nhân và của người lao động, được thành lập trên cơ sở tự nguyện, là thành viên trong hệ thống chính trị của xã hội Việt Nam, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng Sản Việt Nam... (Điều 1 Luật Công Đoàn 2012).

2. VI PHẠM QUYỀN LAO ĐỘNG TRONG THỰC TẾ SINH HOẠT

Quyền của người lao động vẫn tiếp tục bị vi phạm qua những hoạt động sau:

- Đảng CSVN vẫn gia tăng kiểm soát hoạt động công đoàn;
- Người lao động vẫn kéo lê cuộc sống chật vật;
- Cưỡng bức lao động và lao động vị thành niên vẫn tiếp tục.

2.1. Đảng Cộng Sản VN Vẫn Gia Tăng Kiểm Soát Hoạt Động Công Đoàn

Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam, tổ chức công đoàn hợp pháp duy nhất tại Việt Nam ngày nay, được Đảng CSVN thành lập vào năm 1929 cùng với sự ra đời của ĐCSVN với mục đích tập hợp công nhân để hỗ trợ cho đường lối và chương trình hành động của Đảng. Là một thành viên của Mặt Trận Tổ Quốc VN, một tổ chức ngoại vi của ĐCSVN, từ ngày thành lập đến nay, mục đích và cách thức hoạt động của tổ chức công đoàn vẫn không thay đổi. Sự lệ thuộc của Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam vào Đảng CSVN được ghi rõ trong Hiến Pháp năm 2013.⁵

Cho đến nay Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam có khoảng 10,4 triệu đoàn viên với hơn 124 nghìn Công Đoàn Cơ Sở.⁶ Những thành phần nòng cốt của TLĐLĐVN phải là đảng viên ĐCSVN, từ cấp Tổng Liên Đoàn đến các Công Đoàn Cơ Sở. Hiện nay Chủ tịch TLĐLĐVN, Ông Nguyễn Đình Khang là Ủy viên Ban Chấp Hành Trung Ương Đảng, Bí thư Đảng đoàn Tổng Liên Đoàn Lao Động Việt Nam. “Mô hình bí thư cấp ủy đồng thời là Chủ tịch UBND cùng cấp” trong lãnh vực chính

⁴ Nghị quyết số 02-NQ/TW, ngày 12/6/2021 của Bộ Chính trị về đổi mới tổ chức và hoạt động của Công đoàn Việt Nam trong tình hình mới.

⁵ Điều 10 Hiến pháp năm 2013 hiến định: “Công đoàn Việt Nam là tổ chức chính trị - xã hội của giai cấp công nhân và của người lao động được thành lập trên cơ sở tự nguyện, đại diện cho người lao động, chăm lo và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động; tham gia quản lý nhà nước, quản lý kinh tế - xã hội; tham gia kiểm tra, thanh tra, giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, tổ chức, đơn vị, doanh nghiệp về những vấn đề liên quan đến quyền, nghĩa vụ của người lao động; tuyên truyền, vận động người lao động học tập, nâng cao trình độ, kỹ năng nghề nghiệp, chấp hành pháp luật, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.”

⁶ Nguyễn Đình Khang. *Phát triển đoàn viên, xây dựng tổ chức Công đoàn*. <http://www.congdoan.vn/tin-tuc/phat-trien-doan-vien-xay-dung-to-chuc-cong-doan-508/doi-moi-to-chuc-hoat-dong-cong-doan-xay-dung-giai-cap-cong-nhan-lon-manh-dap-ung-yeu-cau-phat-trien-cua-dat-nuoc-572697.tld>

quyền cũng được mở rộng trong lãnh vực tổ chức công đoàn vì điều đó “bảo đảm cho công đoàn, công nhân phát triển theo đúng định hướng của Đảng, Nhà nước...”⁷

Để kiểm soát sinh hoạt của công nhân theo chủ trương và đường lối của Đảng, ban chấp hành công đoàn các cấp phải “thực hiện chủ trương, nghị quyết, quy định của Đảng và công đoàn cấp trên” và “chỉ đạo, kiểm tra, hướng dẫn hoạt động đối với công đoàn cấp dưới”⁸

Ngoài ra, công đoàn còn được dùng như là môi trường đào tạo ứng viên cho ĐCSVN. Trong năm 2021, các cấp Công đoàn đã giới thiệu 110.642 đoàn viên ưu tú cho ĐCSVN; và 80.051 đoàn viên đã được kết nạp vào ĐCSVN. Năm 2022, Công đoàn đề ra chỉ tiêu là giới thiệu 116.882 đoàn viên công đoàn ưu tú cho Đảng xem xét, bồi dưỡng kết nạp.⁹

Luật Lao Động 2019 quy định “Quyền thành lập, gia nhập và tham gia hoạt động của tổ chức đại diện người lao động tại cơ sở” (Điều 170). Tuy nhiên cho đến nay chưa có một tổ chức nào theo mô hình trên được cho phép thành lập. Vào tháng 07/2020, một tổ chức mang tên Nghiệp đoàn Độc lập Việt Nam (VIU), đã được thành lập không có sự thừa nhận của chính quyền. Các cơ quan ngôn luận của chính quyền đã vội vàng lên án đây là mưu đồ “nhằm hình thành các tổ chức, lực lượng chính trị đối lập trong nội địa nhằm tiến tới thực hiện “cách mạng màu”, “cách mạng đường phố” hòng lật đổ Đảng Cộng sản, xóa bỏ chế độ chính trị tại Việt Nam.”¹⁰

2.2. Người Lao Động Vẫn Kéo Lê Cuộc Sống Chật Vặt

Ngoài bốn phận phải chấp hành chính sách và mệnh lệnh của công đoàn các cấp, công nhân hàng tháng còn phải đóng kinh phí công đoàn và đoàn phí công đoàn. Kinh phí công đoàn là số tiền các doanh nghiệp trích ra từ tiền lương người lao động để nộp cho công đoàn. Số tiền này hiện nay là 2% tiền lương của công nhân, và áp dụng cho mọi doanh nghiệp, dù doanh nghiệp đó có tổ chức công đoàn cơ sở hay không. Các doanh nghiệp không thu kinh phí công đoàn sẽ bị phạt tiền 12%-15% tổng số tiền phải đóng. Ngoài ra, những công nhân là đoàn viên công đoàn còn phải đóng thêm 1% tiền lương của mình cho công đoàn, gọi là đoàn phí công đoàn. Chế tài đối với đoàn viên không nộp đoàn phí là áp dụng kỷ luật công đoàn.

Mặc dù nhận được nguồn tài chánh của công nhân, hệ thống TLĐLĐVN chưa từng tham gia hoặc ủng hộ những cố gắng của công nhân trong việc đòi hỏi những quyền lợi chính đáng; trái lại các cán bộ công đoàn luôn đứng về phía chính quyền và chủ nhân để đàn áp và dập tắt những cuộc đình công và những cá nhân hay tổ chức bảo vệ quyền của người lao động. Đặc biệt trong thời gian dịch bệnh COVID-19, khi hàng triệu lao động di cư mất việc đổ xô trở về các tỉnh, thành phố

⁷ Tạp chí Cộng sản. *Cấp ủy viên là chủ tịch công đoàn trong các doanh nghiệp ngoài khu vực nhà nước: Mô hình cần nhân rộng trong thực tiễn*. <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/thuc-tien-kinh-nghiem1/-/2018/815772/cap-uy-vien-la-chu-tich-cong-doan-trong-cac-doanh-nghiep-ngoai-khu-vuc-nha-nuoc--mo-hinh-can-nhan-rong-trong-thuc-tien.aspx>

⁸ *Điều lệ Công đoàn Việt Nam hiện hành*, ban hành ngày 03 tháng 02 năm 2020

⁹ Lao Động. *Chăm lo người lao động, phát triển Công đoàn mạnh là xây dựng Đảng*. <https://laodong.vn/su-kien-binh-luan/cham-lo-nguoi-lao-dong-phat-trien-cong-doan-manh-la-xay-dung-dang-1000885.lao>

¹⁰ An Ninh Thủ Đô. *Lật tẩy mưu đồ đen tối dưới vỏ bọc tổ chức “Công đoàn độc lập Việt Nam”* <https://www.anninhthudo.vn/lat-tay-muu-do-den-toi-duoi-vo-boc-to-chuc-cong-doan-doc-lap-viet-nam-post483877.antd>

khác nhau để tránh dịch bệnh,¹¹ thì các tổ chức công đoàn hầu như vắng mặt.

Theo báo cáo của Tổng Liên Đoàn Lao Động VN, trong năm 2021 có 105 cuộc ngừng việc tập thể, giảm 20 cuộc so với năm 2020.¹² Sự giảm sút này cũng dễ hiểu bởi vì theo thống kê của nhà nước, cũng trong thời gian này có đến 119.828 doanh nghiệp đã tạm ngừng hoạt động hoặc giải thể vì tình hình dịch COVID-19.¹³

Nguyên nhân cơ bản dẫn đến đình công là do các chủ xí nghiệp không thực hiện đầy đủ trách nhiệm xã hội đối với người lao động, bao gồm vấn đề tiền lương, tiền thưởng, giờ làm việc, giờ nghỉ, an toàn vệ sinh lao động v.v.

Cũng như những năm trước, các cuộc đình công đa số xảy ra vào những tháng trước và sau dịp Tết Nguyên Đán khi công nhân không thỏa mãn việc thanh toán tiền lương và tiền thưởng cuối năm. Trong dịp Tết Nhâm Dần (2022) có đến 28 cuộc đình công trên cả nước,¹⁴ trong đó có những cuộc đình công quy mô như:

- Ngày 11-2-2022, hơn 5.000 công nhân thuộc Công ty Trách nhiệm Hữu hạn (TNHH) Vienergy Khu công nghiệp (KCN) Phúc Sơn, thành phố Ninh Bình) đã đồng loạt đình công đòi hỏi Ban lãnh đạo công ty làm rõ một số nội dung liên quan đến các khoản thu nhập của công nhân.¹⁵
- Ngày 7-2-2022, hơn 5.000 công nhân làm việc tại công ty giày da Viet Glory, ở huyện Diên Châu, Nghệ An, đình công yêu cầu công ty tăng lương và cấp tiền thâm niên cho người lao động.¹⁶
- Ngày 7-1-2022, hơn 16 ngàn công nhân công ty Pou Chen Việt Nam ở Biên Hòa, Đồng Nai đình công vì lãnh đạo công ty không đồng ý tăng tiền thưởng Tết.¹⁷
- Ngày 31-12-2021, hơn 11.000 công nhân Công ty TNHH Hwaseung Vina (KCN Nhơn Trạch 1, huyện Nhơn Trạch) đình công vì không thỏa mãn về tiền thưởng tết và tiền hỗ trợ cho người lao động bị ảnh hưởng bởi dịch bệnh COVID-19.¹⁸

¹¹ Nhân Dân. *Gần 2,2 triệu người về quê do ảnh hưởng của đợt dịch COVID-19 lần thứ tư.*

<https://nhandan.vn/tin-tuc-xa-hoi/gan-2-2-trieu-nguoi-ve-que-do-anh-huong-cua-dot-dich-covid-19-lan-thu-tu-680351/>

¹² Thanh Niên. *Cả nước xảy ra 105 cuộc ngừng việc tập thể, chủ yếu liên quan đến lương thưởng.*

<https://thanhnien.vn/ca-nuoc-xay-ra-105-cuoc-ngung-viec-tap-the-chu-yeu-lien-quan-den-luong-thuong-post1420206.html>

¹³ Doanh Nghiệp & Thương Mại. *“Bức tranh” doanh nghiệp năm 2021 và những tác động của dịch COVID-19.*

<https://doanhnghiepvathuongmai.vn/bai-viet/buc-tranh-doanh-nghiep-nam-2021-va-nhung-tac-dong-cua-dich-covid-19.phtml>

¹⁴ VNExpress. *Gần 30 cuộc ngừng việc tập thể vì lương, thưởng Tết.*

<https://vnexpress.net/gan-30-cuoc-ngung-viec-tap-the-vi-luong-thuong-tet-4428164.html>

¹⁵ Công Đoàn Việt Nam. *Ninh Bình: Hơn 5.000 công nhân lao động đồng loạt ngừng việc tập thể.*

<http://www.congdoan.vn/tin-tuc/quan-he-lao-dong-505/ninh-binh-hon-5000-cong-nhan-lao-dong-dong-loat-ngung-viec-tap-the-631564.tld>

¹⁶ RFA. *Nghệ An: 5.000 công nhân giày da đình công.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/five-thousand-workers-go-on-strike-in-nghe-an-to-ask-for-higher-wages-02082022073734.html>

¹⁷ RFA. *Hàng ngàn công nhân Pou Chen đình công sang ngày thứ tư, đòi giáng chức Chủ tịch Công đoàn.* <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/thousands-of-pouchen-workers-on-strike-on-4-day-01112022091710.html>

¹⁸ Lao Động. *11.000 công nhân Hwaseung Vina ngừng việc: Công ty đồng ý đề xuất của NLD.*

<https://laodong.vn/cong-doan/11000-cong-nhan-hwaseung-vina-ngung-viec-cong-ty-dong-y-de-xuat-cua-nld-990341.ldo>

Ngày 11-2-2022, hàng ngàn công nhân Công ty TNHH Vienergy đồng loạt đình công, đưa ra nhiều yêu cầu về lương bổng và điều kiện làm việc. Hình báo Thanh Niên.

Có một điều mâu thuẫn rất hiển nhiên là trong lúc tự trao cho mình độc quyền “đại diện, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động (Điều 10 Luật Công đoàn), công đoàn tại Việt Nam đã không bao giờ khởi xướng hoặc hỗ trợ các cuộc đình công mặc dù thừa nhận rằng tuyệt đại đa số các cuộc đình công phát sinh do quyền lợi người lao động bị xâm phạm. Tất cả các cuộc đình công từ trước đến nay đều có tính tự phát, không có sự lãnh đạo của tổ chức đại diện người lao động, vì thế, chiếu theo luật lao động là bất hợp pháp.

Trong năm 2021 đại dịch COVID-19 đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến công ăn việc làm của công nhân. Nền kinh tế suy giảm và số công nhân mất việc làm tăng vọt vì thế thu nhập của người công nhân cũng sa sút.¹⁹ Năm 2021, thu nhập bình quân tháng của người lao động (có việc làm) là 5,7 triệu đồng, giảm 32 nghìn đồng so với năm 2020. Một cuộc nghiên cứu trong năm 2022 tại TP Hồ Chí Minh cho thấy 41,8 % nữ công nhân ngành may mặc có thu nhập không đủ sống.²⁰

Đã thế, người lao động phải làm việc trong những điều kiện thiếu an toàn. Theo Bộ (Lao động Thương binh Xã hội LĐTBXH), Trong năm 2021 trên toàn quốc đã xảy ra 6.504 vụ tai nạn lao động, làm 6.658 người bị nạn. Trong đó, số vụ tai nạn lao động chết người là 749 vụ với 786 người chết. Số người bị thương nặng là 1.485 người.²¹

Lý do chính gây ra tai nạn là sự tắc trách của chủ nhân trong việc xây dựng quy trình thao tác,

¹⁹ Phạm Minh Thu và nhiều tác giả. *Thất nghiệp tăng mạnh do tác động của COVID-19*. (Đại học Quốc gia Hà Nội, tháng 2, 2022.) <https://osf.io/hfw78/download>

²⁰ Người Lao Động. *TP HCM: 41,8 % nữ công nhân may có thu nhập không đủ sống*. <https://nld.com.vn/cong-doan/tp-hcm-418-nu-cong-nhan-may-co-thu-nhap-khong-du-song-20220221202257548.htm>

²¹ Lao Động. *Bộ LĐTBXH điểm những vụ tai nạn lao động nghiêm trọng trong năm 2021*. <https://laodong.vn/cong-doan/bo-ltdtbxh-diem-nhung-vu-tai-nan-lao-dong-nghiem-trong-trong-nam-2021-1027240.ldo>

Ngày 25-5-2021, hàng chục công nhân Công ty Shyang Hung Cheng (phường An Thạnh, thành phố Thuận An, tỉnh Bình Dương) nhập viện vì bị chóng mặt, khó thở, ngất xỉu nghi do ngộ độc khí gas. Hình Pháp Luật Plus.

tai nạn lao động thường nhiều gấp hơn 20 lần số liệu được báo cáo về Bộ LĐTBXH. Đó là thông tin được đưa ra tại Hội nghị quốc gia về an toàn vệ sinh lao động năm 2020 do Bộ LĐTBXH tổ chức tại Thanh Hoá vào tháng 11 năm 2020.²⁴

Không những chỉ lo đồng lương không đủ sống và vấn đề an toàn lao động, hàng ngày người lao động còn phải áy ngại về điều kiện vệ sinh nơi làm việc và sự an toàn của bữa cơm trưa tại sở. Việc công nhân ngộ độc thực phẩm tập thể tại các xí nghiệp đã trở thành mối lo ngại thường trực của bản thân người lao động và gia đình. Trong năm 2021 có những vụ ngộ độc thực phẩm ở nơi làm việc liên hệ đến nhiều công nhân, chẳng hạn:

- Ngày 13 tháng giêng, tại Công ty CCIPY Việt Nam thuộc TP Tuy Hoà, tỉnh Phú Yên, một vụ ngộ độc thực phẩm làm 84 công nhân phải nhập viện điều trị.²⁵
- Ngày 20 tháng 6, hàng chục công nhân thuộc Công ty TNHH Điện tử Chilisin thuộc TP Hải Phòng đã được đưa vào Bệnh viện Hữu nghị Việt -Tiệp cấp cứu với biểu hiện ngộ độc.²⁶
- Ngày 11 tháng 7, một số công nhân làm việc tại công ty Công ty cổ phần thực phẩm Á Châu ở huyện Mường Khương, tỉnh Lào Cai đã phải nhập viện cấp cứu sau bữa ăn tăng ca.²⁷

Theo khảo sát của Cục An Toàn Thực Phẩm, phẩm chất quá tồi tệ của thực phẩm là nguyên nhân

huấn luyện công nhân chưa đầy đủ, và thiết bị không bảo đảm an toàn (chiếm 41%), trong lúc nguyên nhân trực tiếp do người lao động chỉ chiếm 10%. Một điều đáng quan ngại hơn là trong tổng số tai nạn lao động, cơ quan chức năng chỉ đề nghị khởi tố 22 vụ, và chỉ có 10 vụ đã có quyết định khởi tố của cơ quan cảnh sát điều tra.²²

Tuy nhiên những con số đó chỉ là bề nổi, bởi trong thực tế số tai nạn lao động, số người chết và bị thương còn cao hơn nhiều.²³ Số liệu thống kê tại các bệnh viện, cơ sở y tế về số người nhập viện do

²² VOV. An toàn lao động: Thanh tra không thể làm thay doanh nghiệp.

<https://vov.vn/xa-hoi/viec-lam/an-toan-lao-dong-thanh-tra-khong-the-lam-thay-doanh-nghiep-post932927.vov>

²³ Báo An Ninh Thủ Đô. Chỉ có hơn 5% doanh nghiệp báo cáo về tình hình tai nạn lao động.

<https://anninhthudo.vn/chi-co-hon-5-doanh-nghiep-bao-cao-ve-tinh-hinh-tai-nan-lao-dong-post444245.antd>

²⁴ VOV.tv. Số liệu báo cáo thống kê tai nạn lao động hàng năm chưa phản ánh đúng thực tế.

<https://truyenhinhdulich.vn/video/so-lieu-bao-cao-thong-ke-tai-nan-lao-dong-hang-nam-chua-phan-anh-dung-thuc-te-13532.html>

²⁵ VOV. 84 công nhân bị ngộ độc thực phẩm sau bữa ăn trưa.

<https://vov.vn/xa-hoi/84-cong-nhan-bi-ngo-doc-thuc-pham-sau-bua-an-trua-830438.vov>

²⁶ Người Lao Động. Hàng chục công nhân nhập viện sau bữa tối.

<https://nld.com.vn/thoi-su/hang-chuc-cong-nhan-nhap-vien-sau-bua-toi-20210620223732094.htm>

²⁷ Trang Trại Việt. Lào Cai: Hơn 60 công nhân nhập viện sau bữa ăn tăng ca.

<https://trangtraiviet.vn/lao-cai-hon-60-cong-nhan-nhap-vien-sau-bua-an-tang-ca-20210712181929182.htm>

chính của các vụ ngộ độc thực phẩm.²⁸ Với giá trị mỗi phần ăn tiêu chuẩn chỉ vào khoảng 15.000 đồng/suất (\$US 0.70)²⁹ thì không những năng suất làm việc của công nhân bị trực tiếp ảnh hưởng, mà trong đường dài thể chất và trí tuệ của thế hệ tương lai cũng sẽ suy yếu.

2.3 Cường Bức Lao Động Và Lao Động Vị Thành Niên Vẫn Tiếp Tục

Việt Nam phê chuẩn Công ước 182 về Loại Bỏ Những Hình Thức Lao Động Trẻ Em tồi tệ nhất từ 1999, nhưng mãi đến ngày 8-6-2020 Quốc hội VN mới phê chuẩn Công ước số 105 của ILO về Xóa Bỏ Lao Động Cường Bức. Đây là những bước tiến quan trọng về mặt pháp chế; tuy nhiên thực tế thi hành những quy định của các công ước lại là một vấn đề khác.

Việc sử dụng tù nhân trong các trại giam, học viên trong các trung tâm phục hồi nhân phẩm, các trại cai nghiện ma túy, và các trường giáo dưỡng vào việc lao động sản xuất tại chỗ là một hiện tượng phổ biến từ lâu. Năm 2012, mười hai cơ quan của Liên hợp quốc, bao gồm ILO, Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) và Văn phòng Liên hợp quốc về Ma túy và Tội phạm (UNODC), đã đưa ra một tuyên bố chung kêu gọi đóng cửa các trung tâm cai nghiện ma túy bắt buộc, với lý do đã sử dụng cưỡng bức lao động và không có bằng chứng có điều trị bằng y dược.³⁰ Tuy vậy, trong tháng 3 năm 2022, chiếu đề nghị của Bộ Công an, Ủy ban Thường vụ QH đã tán thành việc đưa phạm nhân đi lao động ở những công trường do xí nghiệp tư nhân quản lý.³¹

Trong quá trình gia nhập Công ước số 105 của Tổ chức Lao Động Quốc Tế về xóa bỏ lao động cưỡng bức vào năm 2020, chính quyền CSVN không phủ nhận tình trạng các tù nhân phải lao động. Tuy nhiên họ cho rằng việc bắt tù nhân làm việc là để giáo dục, cải tạo người phạm tội, giúp họ trở thành người lương thiện, có ích cho xã hội. Vả lại điều đó không vi phạm công ước 105 bởi vì đó là một trong 5 biệt lệ được quy định trong công ước 29 về lao động cưỡng bức mà Việt Nam đã gia nhập vào năm 2007. Với biệt lệ này, theo giải thích của chính quyền CSVN, lao động của phạm nhân trong trại giam được thực hiện theo Luật Thi hành án hình sự; có sự quản lý của trại giam, không bị chuyển nhượng và đặt dưới quyền sử dụng của tư nhân thì không bị ràng buộc bởi công ước 105.³²

Ngày 09 tháng 11 năm 2020, Chính phủ VN ban hành Nghị định Số 133/2020/NĐ-CP quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Thi Hành Án Hình Sự năm 2019, ấn định số tiền tù nhân lao động được hưởng chỉ bằng 10% số tiền thu được từ kết quả lao động sau khi khấu trừ các “chi phí hợp lý trong quá trình tổ chức lao động.” Điều này có nghĩa là các tù nhân lao động hầu như làm không công!

Trong xí nghiệp, những hình thức lao động cưỡng bức thường gặp là phải làm thêm giờ ngoài ý

²⁸ Thanh Niên. *Suất ăn rẻ tiền là nguyên nhân ngộ độc thực phẩm cho công nhân.*

<https://thanhnien.vn/doi-song/suat-an-re-tien-la-nguyen-nhan-ngo-doc-thuc-pham-cho-cong-nhan-846092.html>

²⁹ Công an TPHCM. *Hải hùng những bữa ăn công nghiệp.*

https://congan.com.vn/doi-song/suc-khoe/hai-hung-bep-an-cong-nghiep_110823.html

³⁰ ILRF. *Forced labor in Vietnam.* <https://laborrights.org/our-work/forced-labor-vietnam>

³¹ Vietnam Plus. *Thí điểm mô hình tổ chức dạy nghề cho phạm nhân ngoài trại giam.*

<https://www.vietnamplus.vn/thi-diem-mo-hinh-to-chuc-day-nghe-cho-pham-nhan-ngoai-trai-giam/779569.vnp>

³² Dân Sinh. *Lao động của phạm nhân không thuộc phạm vi điều chỉnh của Công ước 105.* <https://baodansinh.vn/lao-dong-cua-pham-nhan-khong-thuoc-pham-vi-dieu-chinh-cua-cong-uoc-105-2020052019284336.htm>

*Những đứa trẻ ở xã Trung Lý, huyện Mường Lát, Thanh Hóa đi hái măng rừng trong những ngày hè oi ả.
Hình: Hồng Đức - Dân Việt.*

muốn dưới áp lực có thể bị sa thải.³³ Một cuộc nghiên cứu của một nhóm chuyên gia đại học Hoa Kỳ và Việt Nam vào năm 2021 về lao động cưỡng bức trong ngành may mặc ở Việt Nam cho thấy 6,11% công nhân được khảo sát có thể là nạn nhân của lao động cưỡng bức.³⁴

Một mảng lớn khác trong số 580 ngàn công nhân xuất khẩu ở 40 quốc gia và lãnh thổ, phần lớn tập trung ở Đài Loan, Nam Hàn, Mã Lai, Nhật Bản, và các nước Trung Đông cũng là nạn nhân của lao động cưỡng bức. Nhiều người trong số họ, đặc biệt là những người xuất khẩu lao động chui, là nạn nhân của việc buôn người, bị bóc lột bởi các công ty môi giới. Thông thường thì các công ty môi giới này tìm đến những làng nghèo khổ, hứa hẹn rằng sẽ được hợp đồng lao động tốt, rồi khi đưa họ đến phi trường ngoại quốc thì tịch thu hộ chiếu rồi giao cho chủ. Khi người lao động biết được rằng các điều khoản về lương cao là nói láo thì đã muộn, không có hộ chiếu và không có tiền để quay về được.

Trường hợp 500 công nhân xuất khẩu Việt Nam được tuyển mộ làm việc cho Công ty Shandong Linglong Tire của Trung Quốc ở Serbia là một trường hợp cưỡng bức lao động di dân được dư luận thế giới quan tâm trong năm 2021. Những công nhân này đã bị các công ty môi giới lừa qua Serbia, bị nhốt trong khu biệt lập với điều kiện sống tồi tệ và bị bóc lột sức lao động. Nhiều tổ chức nhân quyền trên thế giới, Quốc hội Liên Âu, và Ủy hội Nhân quyền Liên Hiệp Quốc đã lên

³³ Fair Labor Association. *Forced Labor in Supply Chains: Addressing Risks and Safeguarding Workers' Freedoms*. https://www.fairlabor.org/sites/default/files/documents/reports/forced_labor_guidance_update_july-2019.pdf

³⁴ Sheldon Zhang, Ph.D. et al. *Prevalence of Forced Labor in Vietnam's Apparel Industry*. https://www.gfems.org/wp-content/uploads/2021/09/VietnamApparelLaborStudy_FinalReport.pdf

tiếng về trường hợp này.³⁵

Một khía cạnh khác của lao động cưỡng bức là tình trạng trẻ em bị ngược đãi và bị bắt làm việc trong những điều kiện nguy hiểm. Điều tra các mục tiêu phát triển bền vững về trẻ em và phụ nữ (SDG CW) năm 2020-2021 cho thấy tỷ lệ lao động của trẻ từ 5-17 tuổi trên cả nước là 6,6%. Tây Nguyên là vùng có tỷ lệ lao động trẻ em cao nhất (13,0%). Trẻ em dân tộc H'Mong có tỷ lệ lao động 24.8%.³⁶ Tình trạng dịch bệnh COVID-19 trong năm 2020-2021 ảnh hưởng rất lớn đến thu nhập của gia đình buộc một số nhiều trẻ em hơn phải làm việc nhiều giờ hơn trong những điều kiện tồi tệ hơn.

Báo cáo của Bộ Lao Động Hoa Kỳ về sản phẩm do lao động thiếu nhi hay lao động cưỡng bức, xuất bản năm 2021, liệt kê lãnh vực nghề nghiệp sử dụng trẻ em tại VN như sau: gạch, hạt điều, cà phê, đánh cá, giày dép, đồ nội thất, đồ da, trồng tiêu, trồng lúa, trồng cao su, trồng mía, trồng trà, nghề dệt, nghề mộc, trồng thuốc lá. Kỹ nghệ may mặc được liệt kê là nghề có sử dụng lao động cưỡng bức đối với thiếu nhi.³⁷

Tuy nhiên thực ra hiện tượng trẻ em bị cưỡng bức lao động phổ biến nhất tại Việt Nam là “nghề” ở đợ cho các gia đình giàu có, buôn thúng bán bưng tại các nơi công cộng như bán vé số, đánh giày... Những “nghề” này đã không được xếp vào báo cáo nói trên.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Sửa đổi Bộ Luật Lao Động 2019 và Luật Công Đoàn 2012, bảo đảm thiết thực quyền tự do thiết lập những công đoàn độc lập;
- Cải thiện điều kiện sinh sống và làm việc của công nhân;
- Xóa bỏ mọi hình thức lao động cưỡng bức; nghiêm cấm việc bóc lột lao động trẻ em.

³⁵ UN. *Mandates of the Special Rapporteurs*.

<https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=26950>

³⁶ UNFPA, UNICEF and VN GSO. *Viet Nam SDG CW Survey 2020-2021*.

<https://www.unicef.org/vietnam/media/8671/file/Child%20labour.pdf>

³⁷ U.S. Department of Labor. *2020 List of Goods Produced by Child Labor or Forced Labor*.

https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/ILAB/child_labor_reports/tda2019/2020_TVPRAListOnline_Final.pdf

VII

QUYỀN ĐƯỢC ĐỐI XỬ BÌNH ĐẲNG KHÔNG KỶ THỊ

Hiến pháp Việt Nam được tu chính năm 2013 minh thị quy định rằng “Mọi người đều bình đẳng trước pháp luật” và “Không ai bị phân biệt đối xử trong đời sống chính trị, dân sự, kinh tế, văn hóa, xã hội.” (Điều 16). Việt Nam cũng đã tham gia nhiều công ước khác về việc chống lại phân biệt đối xử, chuyên biệt như: Công Ước Quốc Tế về Xoá Bỏ các Hình Thức Phân Biệt Chủng Tộc (năm 1982), Công Ước Quốc Tế về Xoá Bỏ Mọi Hình Thức Phân Biệt Đối Xử Với Phụ Nữ (năm 1982), và Công Ước về Quyền Của Người Khuyết Tật (2015).

Tuy nhiên, trong thực tế tình trạng kỳ thị và đối xử bất bình đẳng nói chung vẫn không cải thiện hơn trong năm 2021-2022, đặc biệt là vấn đề phân biệt đối xử với những thành phần ngoài Đảng CSVN, của chế độ cũ, những tín đồ của các tôn giáo, những dân tộc thiểu số, và phụ nữ.

1. KỶ THỊ ĐỐI VỚI NHỮNG THÀNH PHẦN THUỘC CHẾ ĐỘ VIỆT NAM CỘNG HÒA

Cho dù cuộc chiến đã chấm dứt từ gần nửa thế kỷ, nhà nước Việt Nam vẫn theo đuổi một chính sách phân biệt và kỳ thị đối với phía thua cuộc như thể cuộc chiến đang còn tiếp diễn. Họ phân biệt bên này là “người có công” và bên kia là “ngụy” với tất cả những hệ lụy kèm theo.

Ngay sau 1975, ngoài việc tập trung hàng chục ngàn sĩ quan và viên chức của chính quyền Miền Nam trong các trại lao động khổ sai, cướp đoạt tài sản và đẩy ải hàng trăm ngàn gia đình có liên hệ với bên thua trận lên vùng Kinh Tế Mới, chính quyền CSVN còn áp dụng chính sách lý lịch đối với con cái của họ để khóa chặt bước tiến đến tương lai. Gần 50 năm sau, tuy các trại “tập trung cải tạo” đã đóng cửa, việc áp dụng chính sách lý lịch đối với người dân Miền Nam vẫn đang gây nên một hố sâu bất bình đẳng lớn lao giữa bên chiến thắng và bên thua trận trong nhiều lãnh vực như giáo dục, chính trị, và kinh tế.¹

Trong thành phần của chính quyền Việt Nam Cộng Hòa trước đây, những người bị đối xử kỳ thị rõ nét nhất bởi chế độ hiện nay là các thương phế binh và gia đình của họ. Sau 1975 khoảng 200 ngàn² thương phế binh VNCH đã phải chấp nhận sự ngược đãi của kẻ thắng trận. Họ sống trong cảnh nghèo đói cùng cực, không có bất kỳ nguồn thu nhập nào. Nhiều người bị đẩy đi vùng Kinh

¹ RFA. *Ngược đãi sau 30/4 là bị kích lịch sử.*

http://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/discr-after-fall-saigon-04222015080143.html

² Hội HO Cứu Trợ TPB & QP. *Chuyện người thương binh.*

<http://tpbvnh.blogspot.com/2016/10/chuyen-nguoi-thuong-binh.html>

Tế Mới. Một số trở thành người ăn xin trên đường phố. Kể từ năm 2014, với sự trợ giúp của đồng hương khắp nơi, một số thương phế binh VNCH đã tìm đến bên nhau và nói lên cho thế giới biết rằng tại VN họ đã và đang bị kỳ thị và đối xử phân biệt như là những kẻ bên lề.

Một số tổ chức tôn giáo trong nước như Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất, Dòng Chúa Cứu thế (38, Kỳ Đồng, quận 3, thành phố Hồ Chí Minh), Hội H.O. Cứu trợ Thương phế binh và Quả phụ Việt Nam Cộng Hoà tổ chức chương trình từ thiện giúp đỡ những thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà có hoàn cảnh khó khăn.³

Từ năm 2014, chương trình Tri ân Thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà tại Dòng Chúa Cứu Thế Sài Gòn đã tổ chức khám bệnh, và cung cấp các vật dụng cần thiết như xe lắc, xe lăn, nạng chống, v.v... Tuy nhiên công việc từ thiện này lại bị chính quyền ngăn cản trong những năm vừa qua. Ngoài việc gây khó dễ cho những người tổ chức thiện nguyện, chính quyền còn gây khó dễ cho những thương phế binh được giúp đỡ.⁴ Dù phải đối phó với nhiều khó khăn, chương trình giúp đỡ các thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà do các cha Dòng Chúa Cứu Thế vẫn tiếp tục trong năm 2021-2022.⁵

Hình ảnh một thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà bán vé số kiếm ăn. Hình ảnh: tpbvnc.blogspot.com

Trong lúc đó, chính quyền áp dụng một chính sách ngược hằn đối với các thương phế binh của bộ đội cộng sản tham gia trong cuộc chiến và gia đình của họ. Theo báo cáo của Bộ Lao Động - Thương Binh và Xã Hội hiện có hơn 9,2 triệu người có công được hưởng các chính sách ưu đãi dành cho người có công với cách mạng (khoảng 10% dân số cả nước), trong đó có gần 1,4 triệu người đang hưởng chế độ ưu đãi hằng tháng (1.624.000 đồng/tháng).

Bà mẹ Việt Nam anh hùng được hưởng một mức bằng nhau là 7.857.000 đồng/tháng (344.00 US Dollars). Hơn nữa, theo Nghị định 131/2021/NĐ-CP của Chính phủ về việc ưu đãi người có công với cách mạng, kể từ ngày 15/2/2022, người có công và gia đình chính sách sẽ được miễn hoặc giảm tiền sử dụng đất.

³ RFA. *Tết với Thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà và mong ước tuổi xế chiều.*

https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/tet-of-the-arvn-veterans-and-their-wishes-02022022164207.html

⁴ UCAN. *Công an ngăn cản chương trình tri ân thương phế binh Việt Nam Cộng Hoà.*

<https://vietnam.ucanews.com/2019/02/23/cong-an-ngan-can-chuong-trinh-tri-an-thuong-phe-binh-viet-nam-cong-hoa/>

⁵ RFA. *Tuyên bố mới về Chương trình Tri ân thương phế binh-VNCH.* https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/new-statement-program-supporting-disabled-soldiers-in-the-republic-of-vn-09192019174544.html

Với các biện pháp ưu đãi đó, hiện nay có 99,7% hộ gia đình người có công có mức sống bằng hoặc cao hơn mức sống trung bình của nhân dân nơi cư trú, và không còn hộ người có công thuộc diện hộ nghèo.⁶

Ngoài ra, theo Nghị định số 131/2021/NĐ-CP của Chính phủ ngày 30-12-2021, người có công và gia đình của họ còn được ưu đãi hưởng hỗ trợ để theo học đến trình độ đại học. Hỗ trợ đó bao gồm học phí theo quy định của Luật Giáo dục, trợ cấp mỗi năm học một lần hoặc trợ cấp hằng tháng.

2. KỲ THỊ ĐỐI VỚI NGƯỜI NGOÀI ĐẢNG

Đảng Cộng Sản Việt Nam hiện nay có khoảng 5.3 triệu đảng viên trong một quốc gia với dân số trên 98.5 triệu người. ĐCSVN là chính đảng duy nhất được quyền hoạt động theo Hiến pháp, và các đảng viên là những người có nhiều đặc quyền đặc lợi so với những người ngoài đảng. Sự phân biệt kỳ thị một bên là đảng viên và bên kia là người ngoài đảng không những chỉ giới hạn trong lãnh vực công quyền (xem chương III – Quyền Được Tham Gia Đời Sống Chính Trị Quốc Gia), mà còn bao trùm mọi sinh hoạt xã hội, từ giáo dục, kinh tế, và y tế.v.v.

Về giáo dục, đặc biệt đối với việc thi tuyển, không kể những trường thuộc khối an ninh và quân sự mà điều kiện bắt buộc phải là đảng viên hoặc đoàn viên Đoàn Thanh Niên Cộng Sản Hồ Chí Minh,⁷ các trường cao đẳng và đại học khác cũng dựa vào lý lịch bản thân và gia đình của ứng viên như là điều kiện quyết định cho việc tuyển chọn.

Về phương diện an sinh xã hội, trên nguyên tắc việc mọi người dân đều được hưởng chính sách an sinh xã hội của nhà nước (Điều 34 của Hiến pháp 2013); tuy nhiên, trong thực tế với chính sách đãi ngộ được áp dụng hiện nay thì các dịch vụ như nhà ở và y tế đều được phân loại và tùy theo chức vụ trong đảng mà các dịch vụ đó được phân phối.

Chẳng hạn trong lãnh vực y tế, trong lúc phần lớn các bệnh viện trên cả nước ở trong tình trạng quá tải và xuống cấp trầm trọng ảnh hưởng đến phẩm chất dịch vụ y tế công nói chung,⁸ thì ở mỗi tỉnh, mỗi thành phố, mỗi huyện đều có bệnh viện riêng, hoặc khu vực riêng của bệnh viện dành chăm sóc sức khỏe cho cán bộ, đảng viên cao cấp. Ở trung ương có Ban Bảo Vệ, Chăm Sóc Sức Khỏe Cán Bộ Trung Ương, và ở địa phương có các ban bảo vệ, chăm sóc sức khỏe cán bộ tỉnh, huyện, thị xã, thành phố. Chế độ hỗ trợ và chăm sóc cũng được phân chia thành nhiều cấp tùy chức vụ cao thấp trong đảng.

Ngoài ra, những đảng viên ĐCSVN “Hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ” cho Đảng còn được hưởng “tiền thưởng đảng viên” từ ngân sách nhà nước, gồm tiền thưởng định kỳ và tiền thưởng kèm với Huy hiệu đảng (số tuổi đảng). Có 3 mức tiền thưởng định kỳ và 9 mức tiền thưởng kèm với Huy hiệu đảng. Trong năm 2022, mức tiền thưởng định kỳ thấp nhất là 447.000 đồng, và cao nhất là 2.235.000 đồng; mức tiền thưởng kèm Huy hiệu đảng thấp nhất là 2.235.000 đồng và cao nhất là

⁶ Tin Tức. *Huy động các nguồn lực chăm sóc tốt nhất dành cho người có công.*

<https://baotintuc.vn/xa-hoi/huy-dong-cac-nguon-luc-cham-soc-tot-nhat-danh-cho-nguoi-co-cong-20210725164713158.htm>

⁷ Tuổi Trẻ Online. *3 điểm mới khi xét tuyển vào trường quân đội.*

<https://tuoitre.vn/3-diem-moi-khi-xet-tuyen-vao-truong-quan-doi-20180305080716094.htm>

⁸ Báo Mới. *Bộ trưởng Bộ Y tế: Còn tình trạng quá tải bệnh viện.*

<https://baomoi.com/bo-truong-bo-y-te-con-tinh-trang-quá-tải-bệnh-viện/c/28334264.epi>

22.350.000 đồng.⁹

3. KỲ THỊ ĐỐI VỚI NGƯỜI CÓ TÔN GIÁO

Mặc dù điều 5 của luật Tín Ngưỡng, Tôn Giáo được Quốc Hội Việt Nam thông qua ngày 18-11-2016 lần đầu tiên minh nhiên nghiêm cấm “phân biệt đối xử, kỳ thị vì lý do tín ngưỡng, tôn giáo,” việc phân biệt và kỳ thị đối với người có tôn giáo vẫn không cải thiện hơn trong năm 2021-2022. Trong thực tế, chính quyền CSVN vẫn coi các tôn giáo là mối nguy hại cho sự tồn tại của chế độ; vì thế, ngoài việc cấm đoán và đàn áp một số tôn giáo [xem chương IV của Báo cáo này], chính quyền luôn đối đãi với người có tín ngưỡng như là công dân bậc hai trong mọi lãnh vực sinh hoạt xã hội, đặc biệt trong sinh hoạt công quyền và giáo dục.

3.1. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền Và Bình Đẳng Cơ Hội Trong Sinh Hoạt Công Quyền

Đối với các chức vụ dân cử, để trang trí cho chế độ, trong các kỳ bầu cử Quốc Hội và các Hội Đồng Nhân Dân Tỉnh, nhà nước Việt Nam thường ấn định trước một số hạn ngạch cho các đại biểu tôn giáo được tuyển chọn theo tiêu chuẩn trung thành với Đảng CSVN. Trong kỳ bầu cử Quốc Hội khóa XV năm 2021, chính quyền đã bố trí cho 6 chức sắc tôn giáo làm đại biểu trong tổng số 500 thành viên của Quốc Hội.¹⁰ Tuy nhiên việc trình diễn đầy kịch tính đó không khóa lấp được thực tế khó khăn mà những người có niềm tin tôn giáo phải đối diện khi họ muốn thi thố tài năng của họ trong lãnh vực công quyền. Chẳng hạn, với chế độ thẩm tra lý lịch ba đời, người theo tôn giáo không thể thi vào trường Sĩ Quan Quân Đội và Công An.¹¹ Ngay cả người phối ngẫu của hai đối tượng này cũng không được theo đạo Công Giáo, đạo Tin Lành.¹²

Trong năm 2021, chính quyền CSVN tiến hành việc làm thẻ căn cước công dân mới có gắn chip điện tử cho mọi công dân từ 14 tuổi trở lên. Trong mẫu đơn có mục tôn giáo bắt buộc phải khai; và cán bộ phòng Cảnh Sát Quản Lý Hành Chính thường bắt ghi là ‘không tôn giáo’ nếu không có giấy tờ chứng minh do tổ chức tôn giáo cấp. Đây không chỉ là một sự vi phạm quyền tự do tôn giáo, mà hơn thế nữa, chứng tỏ sự phân biệt và kỳ thị công dân dựa trên lý lịch tôn giáo.¹³

Thực chất người CSVN luôn nghi ngờ người có tín ngưỡng vì họ xem tôn giáo như là một thế lực đối nghịch với tham vọng toàn trị của họ, ngay cả trên bình diện tư tưởng. Trên toàn quốc cũng như ở các địa phương, không một tín đồ tôn giáo nào được giữ một chức vụ quan trọng có thực quyền.

⁹ Dân Luật. *Chi tiết toàn bộ mức tiền thưởng dành cho Đảng viên năm 2021.*

<https://danluat.thuvienphapluat.vn/chi-tiet-toan-bo-muc-tien-thuong-danh-cho-dang-vien-nam-2021-191723.aspx>

¹⁰ Tin Tức. *Dự kiến số lượng, cơ cấu, thành phần đại biểu Quốc hội khóa XV.*

<https://baotintuc.vn/thoi-su/du-kien-so-luong-co-cau-thanh-phan-dai-bieu-quoc-hoi-khoa-xv-20210205202828048.htm>

¹¹ Luật sư X. *Người theo tôn giáo có thể trở thành công an được không?*

<https://lsx.vn/nguoi-theo-ton-giao-co-the-tro-thanh-cong-an-duoc-khong/>

¹² Xaluan.com. *Điều kiện kết hôn với người trong ngành công an theo quy định mới nhất hiện nay?*

<https://www.xaluan.com/modules.php?name=News&file=article&sid=2475766>

¹³ Việt Nam Thời Báo. *Vi phạm quyền tự do tôn giáo qua việc cấp căn cước công dân.*

<https://vietnamthoibao.org/vntb-vi-pham-quyen-tu-do-ton-giao-qua-viec-cap-can-cuoc-cong-dan/>

3.2. Tín Đồ Các Tôn Giáo Không Có Quyền Và Bình Đẳng Cơ Hội Trong Giáo Dục

Cũng như đối với con cái của những viên chức cũ của VNCH, “chủ nghĩa lý lịch” cũng được áp dụng đối với thành phần tín hữu các tôn giáo trong việc ghi danh thi tuyển vào các trường cao đẳng. Mẫu khai sơ yếu lý lịch cho học sinh–sinh viên hiện hành tại Việt Nam luôn có câu hỏi về tôn giáo. Cũng như câu hỏi về thành phần xã hội, đảng–đoàn, lý lịch gia đình trước 1975, câu hỏi về tôn giáo là một yếu tố quan trọng quyết định đến tương lai con đường học vấn và nghề nghiệp.¹⁴ Những học sinh–sinh viên khai có tôn giáo sẽ không được ưu tiên lựa chọn ngành học, học bổng, và các quyền lợi khác dù điểm số khả năng cao hơn các học sinh khác.

4. KỲ THỊ ĐỐI VỚI CÁC SẮC DÂN THIỂU SỐ

Việt Nam có 54 sắc dân, trong đó người Kinh chiếm 85,3% dân số, 53 dân tộc thiểu số chiếm 14,7% còn lại. Trừ người Hoa mà đa số sống bằng kinh doanh ở các khu thị tứ, số còn lại sống rải rác ở những vùng núi non hẻo lánh ở Cao Nguyên Trung Phần và Tây-Bắc. Một số lớn các sắc dân có tập tục và ngôn ngữ riêng. Việc nghiêm cấm các chính sách và hành vi kỳ thị giữa các sắc dân đã được ghi vào Hiến Pháp năm 2013 ở điều 5: “Các dân tộc bình đẳng, đoàn kết, tôn trọng và giúp nhau cùng phát triển; nghiêm cấm mọi hành vi kỳ thị, chia rẽ dân tộc”. Tuy nhiên thực tế sinh hoạt hằng ngày cho thấy nạn kỳ thị vẫn là mối lo âu thường trực của người dân thiểu số. Việc kỳ thị đối với các dân tộc ít người đặc biệt nổi bật trong các lĩnh vực kinh tế, giáo dục, và chính trị.

4. 1. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Kinh Tế

Những kế hoạch “xóa đói giảm nghèo” ở Việt Nam sau chính sách đổi mới kinh tế đã tăng lợi tức trung bình của người dân phần lớn nhờ vào lượng đầu tư nước ngoài, ngoại viện, và kiều hối. Tuy nhiên sự tăng trưởng kinh tế thực ra chỉ đem lại giàu có cho một thiểu số ở thành thị, và đào sâu thêm hố ngăn cách giàu – nghèo giữa nhiều thành phần xã hội khác nhau. Đa số người dân, đặc biệt là các sắc dân thiểu số, còn đứng ngoài lề của sự phát triển này. Mặc dù chỉ chiếm 14,6% dân số cả nước, tỷ lệ hộ nghèo dân tộc thiểu số chiếm trên 58,53% tổng số hộ nghèo trong cả nước.¹⁵ Thành quả của tăng trưởng kinh tế tập trung trong tay người Kinh và người gốc Hoa trong lúc các sắc dân thiểu số không những tiếp tục chịu cảnh nghèo, mà hơn thế nữa mức độ phát triển cũng chậm hơn.

Có nhiều lý do tương tác đưa đến tình trạng chênh lệch đó, như vị trí địa dư, trình độ giáo dục, văn hóa... Tuy nhiên lý do quan trọng nhất vẫn là chính sách đối xử bất công đối với các nhóm sắc dân thiểu số này, đặc biệt là chính sách về đất đai. Mặc dù luật Đất Đai năm 2013 quy định rằng: “Việc giao đất, cho thuê đất phải ưu tiên hộ gia đình, cá nhân là dân tộc thiểu số không có đất hoặc thiếu đất sản xuất ở địa phương” (Điều 133), tình trạng kỳ thị đối với các sắc tộc thiểu số về việc sở hữu và sử dụng đất vẫn là một vấn đề nhức nhối.

¹⁴ hoc.vtc.vn. *Sơ yếu lý lịch tân sinh viên điền như thế nào?*
<http://hoc.vtc.vn/so-yeu-ly-lich-tan-sinh-vien-dien-nhu-the-nao-pt5985>

¹⁵ VnEconomy. *Xóa đói, giảm nghèo vẫn còn nhiều gian nan.*
<https://vneconomy.vn/xoa-doi-giam-ngheo-van-con-nhieu-gian-nan.htm>

Từ khi sinh ra, nhà Em chưa bao giờ có nước sạch. Trích từ Youtube “Nghèo đa chiều ở trẻ em vùng dân tộc thiểu số tại Việt Nam” của UNICEF.

Cho đến nay, tuyệt đại đa số các dân tộc ít người sống bằng nghề làm rẫy. Đất là nguồn sống chính, nếu không là duy nhất, của các dân tộc ít người. Sau 1975, với chính sách tái bố trí dân số, không gian sống của người thượng du bị thu nhỏ lại. Các số liệu chính thức cho thấy dân số của khu vực Cao Nguyên Trung Phần đã tăng từ 1,5 triệu người vào năm 1975 lên đến khoảng 6 triệu người vào năm 2010.¹⁶ Đa số những người mới đến là từ Miền Bắc vào. Việc khai thác rừng lấy gỗ bất hợp pháp, việc xây dựng các công trình hạ tầng như thủy điện, thủy lợi, và chính sách phát triển nông nghiệp của nhà nước qua việc khuyến khích canh tác quy mô lớn nông sản xuất khẩu và cao su, đã đẩy các buôn làng vào sâu hơn đến những vùng đất kém màu mỡ. Theo đánh giá của Hội đồng Dân tộc của Quốc hội, đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi vẫn “đói nghèo” vì thiếu đất, thiếu tư liệu sản xuất.¹⁷

Đại dịch COVID-19 đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến thu nhập của nhiều gia đình trên cả nước; tuy nhiên, những gia đình dân tộc thiểu số là thành phần chịu suy giảm thu nhập hơn hết. Theo nghiên cứu của LHQ tại Việt Nam thì tỷ lệ nghèo trước đại dịch là 22,1 phần trăm trong số các hộ gia đình dân tộc thiểu số đã tăng mạnh lên 76,3 phần trăm vào tháng 4 năm 2020 và vẫn ở mức cao đặc biệt là 70,3 phần trăm vào tháng 5 năm 2020.¹⁸

¹⁶ Vu Quoc Ngu. *Land Ownership in Vietnam and Land Seizure in One-party State*. <http://www.info-vietnam.de/VUQUOCNGU.pdf>

¹⁷ Vietnam Plus. *Cần bố trí nguồn lực giải quyết đất đai cho đồng bào dân tộc thiểu số*. <https://www.vietnamplus.vn/can-bo-tri-nguon-luc-giai-quyet-dat-dai-cho-dong-bao-dan-toc-thieu-so/729654.vnp>

¹⁸ UN in Vietnam. *UN Assessment of the Social and Economic Impact of COVID-19 in Viet Nam*. <https://vietnam.un.org/en/95127-un-assessment-social-and-economic-impact-covid-19-viet-nam>

4. 2. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Giáo Dục Và Y Tế

Việc chăm sóc y tế cho người dân tộc thiểu số đã được quy định ở điều 58 của Hiến Pháp VN: “Nhà nước có chính sách ưu tiên chăm sóc sức khỏe cho đồng bào dân tộc thiểu số, đồng bào ở miền núi, hải đảo và vùng có điều kiện kinh tế - xã hội đặc biệt khó khăn.” Thế nhưng, theo một báo cáo của Ngân Hàng Thế Giới, tỷ lệ thấp còi ở trẻ em người dân tộc thiểu số cao gấp hơn 2 lần so với nhóm trẻ em người Kinh (31.4% - 15%), và tỷ lệ trẻ em người dân tộc thiểu số thiếu cân cũng lớn hơn gấp 2,25 lần so với trẻ em người Kinh (21,9% - 9,7%).¹⁹

Một hệ luận tất yếu khác của nghèo đói là thất học. Nhiều cuộc nghiên cứu về vấn đề giáo dục của thiểu số các sắc tộc tại Việt Nam đều đưa đến kết luận rằng các sắc dân thiểu số là thành phần ít có cơ hội tiếp nhận giáo dục nhất.

Mặc dù có sự tiến bộ trong cơ hội tiếp nhận giáo dục trong những năm qua, trẻ em người dân tộc thiểu số nói chung vẫn là thành phần bị thiệt thòi so với người Kinh và người Hoa. Các học sinh người dân tộc thiểu số bị loại ra khỏi sự phát triển giáo dục, đặc biệt từ cấp hai trở lên. Có đến 65% học sinh người Kinh và người gốc Hoa ghi danh học trung học phổ thông trong lúc tỷ lệ đó chỉ có 13.7% đối với học sinh thuộc các nhóm sắc dân thiểu số khác.²⁰ Một nghiên cứu khác cho thấy tỷ lệ đi học cao đẳng và đại học trong độ tuổi từ 18-22 ở nhóm người Kinh là 46% (cao nhất), trong lúc tỷ lệ đó dưới 10% ở nhóm người Khơ-Me và người Dao.²¹

Giãn cách xã hội do đại dịch COVID-19 đã làm gia tăng bất bình đẳng trong tiếp cận giáo dục của trẻ em dân tộc thiểu số. Với phương pháp học trực tuyến, tuyệt đại đa số trẻ em người sắc tộc miền núi không có máy vi tính đã phải bỏ học. Chỉ có khoảng 51% học sinh dân tộc thiểu số trở lại trường trong lúc tỷ số đó là 90% đối với các học sinh khác.²²

4. 3. Kỳ Thị Đối Với Các Sắc Dân Thiểu Số: Bất Bình Đẳng Trong Sinh Hoạt Chính Trị

Trong cuộc bầu cử Quốc Hội khóa XV năm 2021, ĐCSVN đã bố trí đưa 89 người thuộc các dân tộc thiểu số vào nghị trường, tương đương 17.84 số đại biểu Quốc Hội.

Những con số được dự kiến đó cho thấy, cũng như đối với thành phần đại biểu các tôn giáo hoặc phụ nữ tại Quốc Hội, đây cũng chỉ là những hạn ngạch đã được sắp xếp với mục đích trình diễn của Đảng CSVN. Trong chế độ độc đảng tại Việt Nam ngày nay, mục đích và quá trình tổ chức bầu cử là chỉ để củng cố quyền lực của đảng cầm quyền. Những người được gọi là đại biểu của các dân tộc thiểu số được chọn bởi chính quyền trung ương với nhiệm vụ là chuyển đạt mệnh lệnh từ trên

¹⁹ The World Bank. *Persistent Malnutrition in Ethnic Minority Communities of Vietnam : Issues and Options for Policy and Interventions*. <http://documents1.worldbank.org/curated/ar/369601561716089327/pdf/Persistent-Malnutrition-in-Ethnic-Minority-Communities-of-Vietnam-Issues-and-Options-for-Policy-and-Interventions.pdf>

²⁰ OXFAM. *Thu hẹp khoảng cách – Cùng giảm bất bình đẳng ở Việt Nam*. Nhà Xuất Bản Lao Động & Xã Hội, Hà Nội 2017, tr. 7

²¹ Viện Nghiên cứu phát triển Mekong (MDRI). *Bất bình đẳng đa chiều tại Việt Nam*. Nhà xuất bản Thanh niên, Hà Nội, 2020, tr. 98.

²² Young Lives. *Persistent Inequality and COVID-19 Holding Back Young People in Vietnam: Evidence from the Listening to Young Lives at Work COVID-19 Phone Survey*. <https://www.younglives.org.uk/sites/default/files/migrated/YL-PolicyBrief-49-Jul21.pdf>

xuống. Người dân tộc thiểu số ở các buôn làng không có một cơ chế phát sinh từ họ và đại diện cho những quyền lợi của họ. Vì thế họ chỉ có thể bày tỏ nguyện vọng qua biểu tình, trốn ra nước ngoài, hoặc những hình thức chống đối khác. Đó chính là lý do của các cuộc đàn áp tập thể hoặc bắt bớ cá nhân mà người dân tộc thiểu số đã và đang phải tiếp tục chịu đựng. Hiện tại số người Thượng chạy trốn qua Thái Lan để tránh chính quyền Việt Nam bắt bớ cũng đang sống trong tình cảnh khó khăn; họ có thể bị bắt và trục xuất về Việt Nam bất cứ lúc nào.²³

Việc chính quyền Cộng Sản Việt Nam tiếp tục kỳ thị và ngược đãi các sắc dân thiểu số ở miền Cao Nguyên Trung Phần Việt Nam bắt nguồn từ sự nghi ngờ lòng trung thành của họ đối với chế độ hiện hành. Trong thời gian trước 1975, những nhóm sắc dân này đã có nhiều liên hệ với chính quyền Miền Nam cũng như quân đội Hoa Kỳ, và sau 1975 chính quyền Cộng Sản luôn coi việc theo đạo Tin Lành của dân tộc thiểu số vùng Cao Nguyên như là một mối đe dọa chính trị đối với chế độ.

Đối với sắc dân thiểu số Khmer ở một số tỉnh thuộc Đồng bằng Sông Cửu Long, chính quyền còn đi xa hơn nữa khi nhân danh “sự thống nhất quốc gia” để phủ nhận quyền của dân tộc thiểu số Khmer Krom.²⁴ Trong năm 2021 và 2022, ít nhất có 4 người thuộc sắc dân Khmer Krom đã bị câu lưu, tra hỏi và cáo buộc vi phạm luật hình sự, trong lúc họ chỉ tìm cách phổ biến các tài liệu của LHQ về nhân quyền trong đó có Tuyên bố về quyền của người bản địa (DRIP). Những người đó gồm: ông Thạch Tha và ông Thạch Rine (bị bắt ngày 25-5-2021), ông Dương Khai (bị bắt ngày 4-2-2022, và ông Danh Set (bị bắt ngày 18-2-2022).²⁵

5. KỲ THỊ ĐỐI VỚI PHỤ NỮ

Việt Nam tham gia Công Ước của Liên Hiệp Quốc về Xóa Bỏ Mọi Hình Thức Phân Biệt Đối Xử với Phụ Nữ (CEDAW) từ năm 1982. Trong lãnh vực lập pháp, Việt Nam quả thực đã ban hành nhiều luật lệ liên hệ đến quyền của nữ giới, như luật Bình Đẳng Giới (2006), luật Phòng, Chống Bạo Lực Gia Đình (2008) và nhiều nghị quyết, chính sách riêng cho công tác phụ nữ. Tuy nhiên, trong thực tế, tình trạng kỳ thị và ngược đãi phụ nữ vẫn phổ biến đến mức báo động trong mọi môi trường sinh sống, từ gia đình đến môi trường lao động và xã hội.

5.1. Bạo Hành Đối Với Phụ Nữ

Theo Báo cáo quốc gia về bạo lực đối với phụ nữ ở Việt Nam năm 2021 do Tổng cục Thống kê thực hiện thì gần 63% phụ nữ đã từng kết hôn hoặc có chồng trải qua ít nhất một hình thức bạo lực bởi chồng/bạn tình vào một thời điểm nào đó trong đời. Tuy nhiên, có tới 50% phụ nữ bị bạo lực chưa từng kể với ai việc mình bị bạo hành, và 90,4% cho biết chưa từng tìm kiếm sự hỗ trợ nào từ cơ quan chức năng hay đơn vị cung cấp dịch vụ.²⁶

²³ Luật Khoa Tạp Chí. *Khi Tây Nguyên không còn là nhà*.

<https://www.luatkhoa.org/2019/09/khi-tay-nguyen-khong-con-la-nha/>

²⁴ UNPO. *Vietnam admits arrests for possession of UN Declaration on Rights of Indigenous Peoples*.

<https://unpo.org/article/22158>

²⁵ Khmers Kampuchea-Krom Federation. *Human Rights Monitor*.

<https://khmerkrom.org/category/news-events/human-rights-monitor/>

²⁶ ANTV. *Nâng cao giải pháp giảm thiểu tình trạng bạo lực gia đình*.

<https://www.antv.gov.vn/tin-tuc/xa-hoi/nang-cao-giai-phap-giam-thieu-tinh-trang-bao-luc-gia-dinh-384506.html>

Trong bối cảnh bùng phát dịch COVID-19, tình hình bạo lực gia đình trên cơ sở bất bình đẳng giới gia tăng và trở nên tồi tệ hơn. Một cuộc nghiên cứu tại Hà Nội vào năm 2020 cho thấy ước tính có khoảng 87,8% phụ nữ đã từng bị bạo lực tâm lý, 80,9% phụ nữ chịu hành vi kiểm soát và 59% phụ nữ đã từng bị bạo lực thể chất. Cứ 4 phụ nữ trong số được hỏi thì có 1 người (25%) tiết lộ từng bị bạo lực tình dục. Gần một nửa số phụ nữ từng bị bạo lực (45%) đã tìm kiếm sự giúp đỡ, mặc dù tìm kiếm giúp đỡ khó hơn rất nhiều trong thời gian phong tỏa. Một nửa số phụ nữ (51%) từng có ý định tự tử.²⁷

5.2. Bất Bình Đẳng Giới Trong Việc Làm

Việt Nam đã phê chuẩn nhiều công ước quốc tế của Tổ Chức Lao Động Thế Giới (ILO) liên hệ đến bình đẳng việc làm. Tuy nhiên theo thống kê mới nhất của Bộ Kế Hoạch và Đầu Tư, lao động làm công ăn lương nữ luôn nhận được mức thu nhập thấp hơn nam giới dù có cùng trình độ học vấn, độ tuổi, nhóm dân tộc.²⁸

Nghiên cứu của ILO cũng cho thấy đại dịch COVID-19 không chỉ làm trầm trọng thêm những bất bình đẳng hiện có trên thị trường lao động mà còn tạo ra những bất bình đẳng mới. Phụ nữ phải đối mặt với tình trạng giảm số giờ làm việc nhiều hơn nam giới; tỷ lệ nữ công nhân bị sa thải cao hơn nam công nhân.²⁹

Trong lãnh vực nghề nghiệp, tỷ lệ phụ nữ có chức danh khoa học và học vị cao chiếm tỷ lệ thấp so với nam giới: nữ giáo sư là 3,5%, phó giáo sư là 5,9%, tiến sĩ là 12,6%, và tiến sĩ khoa học là 5,1%.³⁰

Sự kỳ thị và bất bình đẳng giới tính bị đát nhất trong việc làm chính là số phận của những thiếu nữ vì hoàn cảnh kinh tế gia đình mà phải di dân lao động. Trong những năm gần đây, cùng với đà phát triển kinh tế, số người từ nông thôn đổ về các đô thị tăng mạnh, trong số đó lao động nữ chiếm tỷ lệ khá lớn, chủ yếu làm việc trong các ngành như may mặc, da giày, điện tử, chế biến thực phẩm... Tuy nhiên, đa số lao động di cư làm các công việc đơn giản trong khu vực kinh tế phi chính thức không có hợp đồng lao động, không được giới chủ nhân bảo vệ bằng cách mua bảo hiểm y tế, bảo hiểm xã hội; và tệ hơn nữa, họ thường xuyên là nạn nhân của bạo lực.³¹

5.3. Bất Bình Đẳng Giới Trong Sinh Hoạt Công Quyền

Việt Nam thường tự hào về thành tích có nhiều phụ nữ tham gia chính quyền. Trong Quốc hội Khóa XV, được bầu lên năm 2021, có 151 phụ nữ, chiếm 30.26% tổng số đại biểu Quốc hội. Sự thực những số liệu đó không hề có khả năng biểu hiện được sự tham dự của nữ giới bởi vì sự

²⁷ Báo Dân Sinh. *Bạo lực đối với phụ nữ và trẻ em có xu hướng gia tăng trong đại dịch COVID-19*. <https://baodansinh.vn/bao-luc-doi-voi-phu-nu-va-tre-em-co-xu-huong-gia-tang-trong-dai-dich-covid-19-20220318171244.htm>

²⁸ Bộ Kế hoạch và Đầu tư. *Bất bình đẳng giới về thu nhập và một số nguyên nhân*. <http://ncif.gov.vn/Pages/NewsDetail.aspx?newid=21606>

²⁹ ILO. *Đại dịch COVID-19 hằn sâu bất bình đẳng giới hiện hữu, tạo thêm những bất bình đẳng mới ở Việt Nam*. https://www.ilo.org/hanoi/Informationresources/Publicinformation/Pressreleases/WCMS_774577/lang--vi/index.htm

³⁰ Tổ chức nhà nước. *Trao quyền cho phụ nữ để thực hiện bình đẳng giới ở Việt Nam*. <https://tcnn.vn/news/detail/48988/Trao-quyen-cho-phu-nu-de-thuc-hien-binh-dang-gioi-o-Viet-Nam.html>

³¹ Dân Sinh. *Lao động nữ di cư thường phải gánh chịu bạo lực kép*. <http://baodansinh.vn/phu-nu-di-cu-chiu-bao-luc-kep-42263.htm>

phận bổ các thành phần của Quốc hội đã được ấn định trước bởi ĐCSVN.³²

Lại nữa, các cơ chế đại biểu trong chế độ chính trị hiện hành không hề có chút quyền lực nào; mọi quyết định đều thuộc về đảng ủy; và thực tế là trong số 200 thành viên của Trung Ương ĐCSVN hiện nay có 18 nữ (ít hơn 2 người so với Ban Chấp Hành Trung Ương trước); trong số 18 Ủy Viên Bộ Chính Trị chỉ có 1 nữ; trong số 28 tổng bộ trưởng của nội các hiện nay chỉ có 2 phụ nữ; và trong số 63 bí thư tỉnh-thành ủy hiện nay chỉ có 6 phụ nữ. Đây mới thực sự là những chức vụ quyền lực nhất trong hệ thống chính quyền Việt Nam hiện nay cho nên (nên) tình trạng thiếu sự đại diện của nữ giới đặc biệt đáng tiếc.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Tăng cường các nỗ lực nhằm giải quyết tình trạng phân biệt đối xử dựa trên lý lịch chính trị, tôn giáo, nguồn gốc sắc tộc, và phái tính, không chỉ bằng luật lệ, mà bằng những hành động cụ thể;
- Ngưng ngay việc tra cứu lý lịch chính trị và tôn giáo trong việc tuyển chọn giáo dục và nghề nghiệp.
- Thiết lập một cơ chế độc lập, bao gồm những tổ chức nhân quyền quốc tế, để điều tra những vi phạm các Công Ước Quốc Tế về Chống Kỳ Thị mà Việt Nam đã ký kết.

³² Nghị quyết số 1185/NQ-UBTVQH14 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội ngày 11/1/2021, dự kiến tổng số đại biểu Quốc hội khóa XV là 500 đại biểu.

VIII

QUYỀN ĐƯỢC HƯỞNG CUỘC SỐNG AN LẠC

Báo cáo giữa kỳ của cơ chế Rà soát Định kỳ Phổ quát (UPR) chu kỳ thứ ba Việt Nam gửi Hội đồng Nhân quyền LHQ cuối tháng 3 năm 2022 viết rằng “Việt Nam đã tiếp tục thực hiện các mục tiêu giảm nghèo đa chiều, bao trùm và bền vững, ngăn ngừa tái nghèo và gia tăng nghèo; hỗ trợ người nghèo vươn lên trên mức sống tối thiểu, tiếp cận các dịch vụ xã hội cơ bản ngang với chuẩn nghèo đa chiều của quốc gia và nâng cao chất lượng cuộc sống.”¹

Tuy nhiên khi nhìn vào thực trạng Việt Nam để đánh giá việc thực thi quyền an sinh, mọi người đều có thể nhận ra sự cách biệt giữa những báo cáo thành tích và hoàn cảnh thực tế người dân đang sống.

1. AN SINH CHO MỘT THIỂU SỐ

Với chính sách Đổi Mới vào cuối thập niên 80, Việt Nam đã có những thành tựu trong lĩnh vực gia tăng sản lượng quốc gia nhờ đầu tư trực tiếp của các công ty ngoại quốc, những chương trình Hỗ Trợ Phát Triển Chính Thức (ODA), số lượng kiều hối, và nhất là nhờ vào quá trình bãi bỏ quy định và tự do hóa thị trường sau khi gia nhập Tổ Chức Thương Mại Thế Giới (WTO).

Theo Tổng cục Thống kê VN, mặc dù tình hình dịch COVID-19, tổng sản phẩm trong nước (GDP) tăng 2,91% năm 2020, và 2,58% năm 2021.

Tuy nhiên theo nhiều cuộc nghiên cứu, mức độ tăng trưởng kinh tế đó không cải thiện được tình trạng nghèo đa chiều nói chung bởi sự cách biệt càng ngày càng lớn giữa một số người có nhiều đặc quyền đặc lợi và đại đa số quần chúng.

Theo kết quả nghiên cứu về Chỉ Số Hiệu Quả Quản Trị và Hành Chính Công cấp Tỉnh (PAPI) ở Việt Nam năm 2020, nghèo đói vẫn là vấn đề được quan tâm nhiều nhất vào năm 2020 cũng như trong 5 năm qua. Có đến 18% số người được hỏi cho biết tình hình kinh tế gia đình của họ trở nên tồi tệ hơn so với ba năm trước.²

Cuộc sống của người dân trở nên khó khăn hơn do thị trường lao động gặp nhiều sóng gió với hàng triệu người mất việc làm hoặc phải giảm giờ làm. Vì thế sự cách biệt giàu nghèo càng trầm trọng hơn. Có tới 26,5% tài sản của cả nước tập trung trong tay 1% cá nhân giàu nhất, và 59% tài

¹ VN Foreign Ministry. *Vietnam's voluntary midterm report on the implementation of the UPR third cycle accepted recommendations*. https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-04/VietNam_Implementation_Third_Cycle.pdf

² PAPI 2020. *Fact Sheet: Most Concerning Issues and the COVID-19 Response*. https://papi.org.vn/wp-content/uploads/2021/04/2020PAPI_Issues_Of_Greatest_Concern_ENG-1.pdf

sản cả nước nằm trong tay 10% cá nhân giàu nhất, trong lúc đó 50% những người nghèo nhất chỉ chiếm 5,6% tài sản cả nước.³ Một số liệu đáng chú ý khác là sự tương quan giữa tài sản của các tỷ phú với GDP. Tính đến cuối năm 2021, tài sản của 6 tỷ phú của Việt Nam theo Forbes có tài sản tương đương với hơn 5% GDP Việt Nam.⁴

Đến hết năm 2021, VN đã có 1.234 người siêu giàu với giá trị tài sản ròng từ 30 triệu USD trở lên (tương đương khoảng 700 tỉ đồng VN), và sẽ tiếp tục tăng 31% trong 5 năm tới.⁵ Trong năm 2021, mặc dù cơn đại dịch COVID-19 vẫn còn làm điều đứng đai đa số người dân, số liệu từ Tổng cục Hải quan cho thấy, Việt Nam nhập khẩu hơn 160.000 ô tô nguyên chiếc, tăng 45,2% so với năm 2020. Việc sở hữu những vật dụng xa xỉ như du thuyền và siêu xe vẫn gia tăng.⁶

Nhóm người này đã trở thành giàu có một cách nhanh chóng bằng bốn cách: một là do được ưu đãi “trốn thuế hợp pháp”, hai là do thu lợi từ quá trình cổ phần hóa tài sản nhà nước, ba là do đặc quyền nắm được thông tin về quy hoạch đất đai, bốn là do tham nhũng, sau hết mới do tài kinh doanh.⁷ Theo TS Lê Đăng Doanh, nguyên Viện trưởng Viện Quản Lý Kinh Tế Trung Ương, nhóm người mới giàu này chỉ là “sản phẩm của thể chế hiện hành, của chủ nghĩa tư bản hoang dã.”⁸

Như vậy việc tăng trưởng kinh tế chỉ làm giàu cho một số rất ít người. Thành phần không được hưởng thành quả của phát triển kinh tế là đại đa số người sống ở thôn quê, những nhóm dân tộc thiểu số, những người tàn tật. Riêng đối với những nhóm dân tộc thiểu số, chính ông Hà Ngọc Chiến, Chủ tịch Hội Đồng Dân Tộc của Quốc Hội Việt Nam hiện nay cũng thừa nhận người dân tộc thiểu số chiếm gần 53% tổng số người nghèo toàn quốc trong lúc họ chỉ có 14% dân số cả nước.⁹ Báo cáo mới nhất của Chương Trình Phát Triển Liên Hiệp Quốc tại Việt Nam, năm 2021, cũng xác nhận rằng người dân tộc thiểu số chiếm 14,7% dân số Việt Nam nhưng chiếm 90% người nghèo cùng cực của cả nước.¹⁰

Bất quân bình của cải ảnh hưởng đến hầu hết các lãnh vực khác của an sinh: chăm sóc y tế, cơ hội giáo dục, tiếp cận nguồn nước sạch, cơ hội tiến thân v.v.

Về dịch vụ y tế, tình trạng chênh lệch giữa thị dân và cư dân ở đồng quê, đặc biệt các sắc dân thiểu số ở những buôn làng hẻo lánh không có gì cải thiện hơn. Theo một cuộc nghiên cứu năm 2021, 80% các hộ gia đình thiểu số nhất sống ở nông thôn và các vùng Tây Bắc, Đông Bắc, Bắc Trung Bộ, Tây Nguyên và Đồng bằng sông Cửu Long không đạt tỷ lệ tiêm chủng DPT3 (bạch hầu-ho gà-

³ World Inequality Database - Vietnam. <https://wid.world/country/viet-nam/>

⁴ Cafef.vn. *Thấy gì khi tài sản tỷ phú Việt tương đương 5% GDP?* <https://cafef.vn/buc-tranh-ty-phu-asean-6-nam-2021-tai-san-ty-phu-viet-nam-tang-nhanh-hay-cham-20211228122138576.chn>

⁵ Knight Frank. *The Wealth Report, 2021 — 15th Edition*. <https://content.knightfrank.com/research/83/documents/en/the-wealth-report-2021-7865.pdf>

⁶ VietnamNet Global. *More super-rich people in Vietnam*. <https://vietnamnet.vn/en/feature/more-super-rich-people-in-vietnam-819119.html>

⁷ Lao Động. *Khoảng cách ghê gớm*. <http://laodong.com.vn/su-kien-binh-luan/khoang-cach-ghê-gom-87166.bld>

⁸ VOA. *2016 - năm các triệu phú Việt lộ diện*. <http://www.voatiengviet.com/a/nam-2016-cac-trieu-phu-viet-lo-dien/3661332.html>

⁹ Quốc hội Việt Nam. *Kết Quả Thực Hiện Chỉ Tiêu Giảm Nghèo Chưa Thực Sự Bền Vững*. <http://quochoi.vn/hoatdongcuaquochoi/cackyhophquochoi/quochoikhoaXIII/kyhophthusau/Pages/danh-sach-ky-hop.aspx?ItemID=37252&CategoryId=0>

¹⁰ UNDP Vietnam. *Focusing on Ethnic Minority people to leave no one behind*. *Op. Cit.*

uốn ván), Bại liệt, Sởi.¹¹ Báo cáo của UNICEF năm 2021 cũng cho thấy tình trạng suy dinh dưỡng thể thấp còi ở các nhóm thiểu số cao gấp đôi tình trạng trung bình cả nước.¹²

Trẻ em nghèo ở Việt Nam, đặc biệt là trẻ em dân tộc thiểu số có ít cơ hội giáo dục hơn so với trẻ em khác. Một cuộc nghiên cứu của UNICEF mới đây cho thấy những trẻ em 5 tuổi thuộc về những gia đình nghèo nhất không tới trường nhiều gấp ba lần con cái của những gia đình giàu nhất cùng một độ tuổi. Tỷ số cách biệt đó là 5,5 lần hơn ở bậc tiểu học, và 10 lần hơn ở bậc trung học.¹³

Bất bình đẳng về an sinh dễ nhận thấy nhất thuộc về lãnh vực nhà ở. Không cần phải đi đến những buôn làng hẻo lánh để thấy được điều đó bởi vì sự tương phản thể hiện ngay trong các thành phố. Cạnh những xóm lao động chen chúc người nghèo là những biệt thự của các quan chức nhà nước và lớp tư bản mới và các khu ở tập thể được bảo vệ được xây cất bởi các nhà thầu ngoại quốc. Việc xây cất những khu sang trọng cho giai cấp được ưu đãi trong những năm gần đây không giải quyết được vấn đề nhà ở tại các thành thị, mà trái lại chỉ thu hẹp không gian sống của đa số dân nghèo.

2. AN SINH CỦA TUỔI THƠ

Việt Nam là nước đầu tiên tại Châu Á và là nước thứ hai trên thế giới tham gia Công Ước về Quyền Trẻ Em. Trong năm 2016, Quốc Hội đã thông qua Luật Trẻ Em số 102/2016/QH13 nhằm khắc phục những thiếu sót của Luật Bảo Vệ, Chăm Sóc và Giáo Dục Trẻ Em năm 2004, cho phù hợp hơn với Công Ước của Liên Hiệp Quốc về Quyền Trẻ Em.

Trong Báo Cáo Quốc Gia về thực hiện quyền con người ở Việt Nam theo cơ chế Kiểm Điểm Định Kỳ Phổ Quát (UPR) chu kỳ III năm 2019, Việt Nam khẳng định rằng: “Nỗ lực bảo đảm quyền trẻ em đạt được nhiều kết quả khả quan.” Và để đánh bóng thành tích đó Ủy Ban Quốc Gia về Trẻ Em chọn năm 2020 là “Năm vì trẻ em.”

Thực tế xã hội cho thấy tình trạng an sinh của trẻ em hiện nay tại Việt Nam không phải là hình ảnh chính quyền mô tả qua các luật lệ và báo cáo của họ. Một bộ phận không nhỏ trẻ thơ Việt Nam vẫn phải sống trong tình trạng thiếu ăn, thiếu học, bị hành hạ, bị lao động cưỡng bức, và có nguy cơ bị bán làm nô lệ.

Theo tài liệu cập nhật của UNICEF, nghèo đa chiều ở trẻ em vẫn còn đáng kể (14,5%), với sự chênh lệch giữa nông thôn và thành thị (18,6% so với 5%) và giữa các dân tộc thiểu số (46,4% so với 14,5% trên toàn quốc). Tỷ lệ tử vong trẻ em dưới 5 tuổi ở nông thôn cao gấp đôi ở thành thị (25,1 so với 12,3 trường hợp tử vong trên 1.000 trẻ).¹⁴

Theo Luật Bảo Hiểm Y Tế hiện hành, tất cả trẻ em dưới 6 tuổi đều nhận được chăm sóc y tế miễn

¹¹ Phuong T Nguyen et al. *Trends in, projections of, and inequalities in reproductive, maternal, newborn and child health service coverage in Vietnam 2000-2030: A Bayesian analysis at national and sub-national levels*. The Lancet Regional Health - Western Pacific, VOLUME 15, 100230, OCTOBER 01, 2021.
[https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065\(21\)00139-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065(21)00139-5/fulltext)

¹² UNICEF. *Country Office Annual Report 2021*.
<https://www.unicef.org/media/116496/file/Vietnam-2021-COAR.pdf>

¹³ UNICEF. *Viet Nam: Progress made in reducing out of school children*.
<https://www.unicef.org/vietnam/press-releases/viet-nam-progress-made-reducing-out-school-children>

¹⁴ UNICEF. *Country Office Annual Report 2021 – Op.Cit.*

Hoa và nến được người thân đặt tưởng niệm bé Vân An dưới chân tòa nhà chung cư, nơi bé bị vợ chưa cưới của cha bạo hành đến tử vong, tối 27-12-2021. Ảnh: Viet Doan.

phí; tuy nhiên tình trạng tham nhũng hiện nay đã làm cho luật bảo hiểm trở thành vô hiệu. Nếu cha mẹ không có tiền lót đường cho bác sĩ và nhân viên bệnh viện thì phải nhường ưu tiên cho những trẻ con nhà giàu và chỉ biết nhìn con mình bị đối xử lạnh nhạt và tẻ nhạt.¹⁵

Về giáo dục, cũng theo tài liệu của UNICEF nói trên, việc tiếp cận với giáo dục mầm non miễn phí, chất lượng cao còn hạn chế đối với các nhóm dễ bị tổn thương, bao gồm cả trẻ em khuyết tật và những người sống trong các khu công nghiệp và vùng dân tộc thiểu số. Tỷ lệ trẻ em không đi học ở cấp tiểu học / trung học cơ sở là 8% trên toàn quốc, nhưng cao hơn đáng kể đối với trẻ em khuyết tật và trẻ em dân tộc thiểu số.¹⁶

Một khía cạnh vô cùng quan trọng trong vấn đề quyền giáo dục của trẻ em tại Việt Nam ít được đề cập đến trong các cuộc nghiên cứu là việc nhồi sọ chủ nghĩa cộng sản ở học đường và các sinh hoạt thiếu nhi qua các đoàn thể trong hệ thống ĐCSVN như Đội Thiếu Niên Tiền Phong Hồ Chí Minh và Đoàn Thanh Niên Cộng Sản Hồ Chí Minh. Theo Chỉ thị số 42-CT/TW, ngày 24-3-2015 của Ban Bí Thư Trung Ương ĐCSVN về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ giai đoạn 2015-2030, chính quyền bắt buộc các thiếu nhi phải học và chấp nhận những giá trị của chủ nghĩa cộng sản và từng phục Đảng và Nhà nước.

¹⁵ RFA. *Thực tế chương trình bảo hiểm y tế trẻ em ở vùng núi.*

<http://www.rfa.org/vietnamese/reportfromvn/how-vnese-children-treated-in-hospital-09262015121326.html>

¹⁶ UNICEF. *Country Office Annual Report 2021 – Op.Cit.*

Hiến pháp nghiêm cấm việc tuyển dụng lao động trẻ em dưới độ tuổi tối thiểu. Tuy nhiên số trẻ em lao động đã gia tăng. Hình Viện Khoa học An toàn và Vệ sinh lao động.

Về lao động thiếu nhi, theo Kết quả từ điều tra đo lường các chỉ số Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDGCW) của Việt Nam về Trẻ em và Phụ nữ năm 2021, cả nước có 6.6% trẻ em trong lứa tuổi 5-17 đang lao động. Tỷ lệ phần trăm trẻ em ở nông thôn tham gia lao động trẻ em cao hơn trẻ em ở thành thị (7,6% so với 4,4%). Trong các nhóm dân tộc thiểu số, trẻ em dân tộc H'Mông có nguy cơ tham gia lao động trẻ em cao hơn nhiều so với trung bình của cả nước (24,8% so với 6,6%).¹⁷ So với kết quả khảo sát quốc gia về lao động trẻ em năm 2018 (lao động trẻ em từ 5 - 17 là 1.031.944 em, chiếm 5,4% tổng số trẻ em trong độ tuổi này),¹⁸ tỷ lệ trẻ em lao động đã gia tăng.

Tội phạm đối với trẻ em như bạo hành, xâm phạm tình dục, và buôn người vẫn còn là những vết thương xã hội càng ngày càng nhức nhối hơn. Theo báo cáo của Ủy Ban Tư Pháp của Quốc Hội vào tháng 5-2020, trong vòng 5 năm (từ đầu năm 2015 đến tháng 6-2019), có 8.442 vụ với 8.709 trẻ em bị xâm hại được phát hiện và xử lý.¹⁹

Tuy nhiên thật ra đó chỉ là phần nổi của tảng băng lớn, bởi vì đó là những trường hợp đã bị xử lý hình sự và hành chính. Con số thực phải bao gồm phần lớn những trường hợp không được khai báo hoặc phát hiện.

Bạo lực đối với trẻ em đã gia tăng cả về lượng lẫn mức độ trong thời gian dịch bệnh COVID-19.

¹⁷ UNICEF. *Điều tra SDGCW Việt Nam 2020-2021 - Lao động trẻ em.*

<https://www.unicef.org/vietnam/media/8746/file/Lao%20%C4%91%E1%BB%99ng%20tr%E1%BA%BB%20em.pdf>

¹⁸ Người Lao Động. *Cảnh báo lao động trẻ em sẽ tăng vào năm 2022.*

<https://nld.com.vn/cong-doan/canh-bao-lao-dong-tre-em-se-tang-vao-nam-2022-20211202093515399.htm>

¹⁹ Pháp Luật. *Báo động đồ nạn xâm hại trẻ em.*

<https://plo.vn/phap-luat/bao-dong-do-nan-xam-hai-tre-em-915222.html>

Theo thống kê từ Tổng đài quốc gia bảo vệ trẻ em 111, trong 6 tháng đầu năm 2021, Tổng đài đã tiếp nhận 171.019 cuộc gọi đến, trong đó có 706 trường hợp phải hỗ trợ, can thiệp, tăng 299 trường hợp so với cùng thời kỳ năm trước. Trong các trường hợp hỗ trợ, can thiệp cho trẻ em, có 362 trường hợp về bạo lực trẻ em, 122 trường hợp liên hệ đến xâm hại tình dục trẻ em.²⁰ Trong năm 2021-2022 nhiều vụ bạo hành trẻ em đưa đến tử vong đã gây chấn động dư luận cả nước.²¹ Theo Hội Bảo vệ Quyền trẻ em TP HCM, tình trạng bạo hành đối với trẻ em gia tăng phát sinh một phần vì nhà chức trách làm ngơ không xử lý bằng pháp luật.²²

Việc buôn bán trẻ em cũng tăng đều dưới nhiều hình thức càng ngày càng phức tạp. Một nghiên cứu của Coram International năm 2019 cho thấy 5,6% trẻ em ở Việt Nam có dấu hiệu hoặc liên quan đến buôn bán trẻ em. Tuyệt đại đa số, 92,3%, trong số này thuộc về nhóm buôn bán người trong nội địa. (từ địa điểm này sang địa điểm khác trong lãnh thổ Việt Nam.)²³ [Xin xem thêm Chương I - 3.1. Phụ Nữ Và Trẻ Em Bị Lừa Gạt Làm Nô Lệ Tình Dục Hoặc Lao Nô]

3. QUYỀN ĐƯỢC HƯỞNG MÔI SINH LÀNH MẠNH

Hiến pháp Việt Nam quy định “Mọi người có quyền được sống trong môi trường trong lành và có nghĩa vụ bảo vệ môi trường” (Điều 43). Việt Nam cũng đã có Luật Bảo Vệ Môi Trường từ năm 1993, và đã ba lần sửa đổi (2005, 2014, và 2020). Luật được sửa đổi lần sau cùng có hiệu lực từ ngày 1-1-2022. Tuy nhiên theo đánh giá của nhiều người, đặc biệt là giới khoa học môi trường, luật mới này bảo vệ quyền lợi của doanh nghiệp hơn là giúp người dân có được môi trường sống lành mạnh.²⁴

Theo bảng xếp hạng về chỉ số hiệu quả môi trường EPI (Environmental Performance Index) mới nhất của đại học Yale, Việt Nam được xếp vào hạng 141/180 quốc gia. So với các nước trong vùng Đông Nam Á, chỉ số của Việt Nam đứng trên Miến Điện và sắp hạng dưới hầu hết các nước láng giềng như Campuchia, Lào, Phi Luật Tân, Thái Lan, Mã Lai, Nam Dương, và Singapore.²⁵

Một cuộc thăm dò trong năm 2021 của cơ quan thăm dò Q&Me cho thấy mối quan tâm hàng đầu về ô nhiễm môi trường là ô nhiễm không khí (79%), kế đến là ô nhiễm nguồn nước (71%), ô nhiễm thực phẩm (62%), ô nhiễm rác thải nhựa (59%) và phá rừng (55%).²⁶

²⁰ Nguyễn Hoài. *Bạo hành trẻ em: Tại sao liên tục gia tăng?* (Báo Đại Đoàn Kết.)

<http://daidoanket.vn/bao-hanh-tre-em-tai-sao-lien-tuc-gia-tang-5678255.html>

²¹ Giáo Dục Việt Nam. *Những vụ bạo hành trẻ em khiến dư luận phẫn nộ.*

<https://giaoduc.net.vn/suc-khoe-hoc-duong/nhung-vu-bao-hanh-tre-em-khien-du-luan-phan-no-post223930.gd>

²² RFA. “Đánh dã man nhưng không khởi tố khiến tình trạng bạo hành trẻ em ngày càng nhiều!” <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/brutality-with-impunity-has-resulted-in-home-violence-12302021061709.html>

²³ Kara Aplan and Elizabeth Yarrow. *Casting Light in the Shadows: Child and youth migration, exploitation and trafficking in Vietnam.* <https://coraminternational.org/wp-content/uploads/CTPF-report-.pdf>

²⁴ RFI. *Việt Nam: Vì sao luật Bảo vệ Môi trường bị giới khoa học phản đối mạnh?*

<https://www.rfi.fr/vi-tap-chi-tap-chi-xa-hoi/20201125-vietnam-luat-bao-ve-moi-truong-bi-gioi-khoa-hoc-phan-doi>

²⁵ Yale Center for Environmental Law & Policy. *PI Environmental Performance Index.*

<https://epi.yale.edu/epi-results/2020/country/vnm>

²⁶ Q&Me. *Vietnam environmental attentions.* <https://qandme.net/en/report/vietnam-environmental-attentions.html>

3.1. Ô Nhiễm Không Khí

Việt Nam được đánh giá là quốc gia đứng trong 10 nước ô nhiễm không khí cao nhất ở châu Á. Tổng lượng bụi ở Hà Nội và TP Hồ Chí Minh liên tục tăng cao trong những năm gần đây khiến chỉ số chất lượng không khí luôn ở mức báo động.²⁷

Theo bảng xếp hạng Phẩm Chất Không Khí Thế Giới năm 2021 của IQAir thì Việt Nam được xếp hạng 36 trong số 118 nước được nghiên cứu; nồng độ PM2.5 trong không khí Việt Nam hiện cao hơn 4,9 lần so với giá trị hướng dẫn về chất lượng không khí hàng năm của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO).²⁸ Theo Ngân hàng Thế giới, nồng độ PM2,5 tại Hà Nội được dự báo vẫn sẽ tiếp tục tăng từ nay cho đến năm 2030 với các chính sách về quản lý chất lượng không khí như hiện nay.

Ô nhiễm không khí là ‘kẻ giết người thầm lặng’ tại Việt Nam ngày nay, và liên hệ đến 6 trong số 10 loại bệnh gây nên mức độ tử vong cao nhất tại quốc gia này.²⁹

3.2. Ô Nhiễm Nước

Mặc dù Việt Nam may mắn có đến 2360 sông rạch dài trên 10km, và 2/3 dân số sống trong 3 lưu vực sông chính, tuy nhiên nguồn nước sạch vẫn càng ngày càng cạn kiệt. Sự thiếu hụt nước sạch là nỗi lo âu hàng ngày của người dân. Sự khủng hoảng nước sạch trở thành trầm trọng trong những thập niên gần đây khi việc kỹ nghệ hóa thiếu hoạch định một cách khoa học chỉ nhằm lợi nhuận ngắn hạn được tiến hành ở nhiều địa phương trên toàn quốc.

Theo UNICEF thì Việt Nam là 1 trong 5 quốc gia có nguồn nước ô nhiễm nặng nhất thế giới. Bốn quốc gia khác là: Indonesia, Thái Lan, Philippines, và Trung Quốc.³⁰ Theo đánh giá của Bộ Tài nguyên và Môi trường, mỗi năm Việt Nam có khoảng 84,5 triệu tấn chất thải được thải vào môi trường trong đó có đến 80% không qua xử lý.³¹ Vì thế nguồn nước sạch càng ngày càng cạn kiệt.

Theo Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, cả nước vẫn còn hơn 31 triệu người dân nông thôn chưa được sử dụng nước sạch đạt quy chuẩn. Tỷ lệ người dân tiếp cận được với nguồn nước sạch ở vùng miền núi phía Bắc chỉ đạt 31%, vùng Tây Nguyên đạt 26,6% so với mức trung bình 51% của cả nước.³²

Theo thống kê của Bộ Y tế, gần một nửa trong số 26 loại bệnh truyền nhiễm có nguyên nhân liên quan tới nguồn nước bị ô nhiễm, như bệnh tiêu chảy, thổ tả, thương hàn, các bệnh về đường tiêu hoá, viêm gan A, viêm não, ung thư, v. v.³³

²⁷ Nhân Dân. *Giải quyết bài toán ô nhiễm không khí tại đô thị.*

<https://nhandan.vn/moi-truong/giai-quyet-bai-toan-o-nhiem-khong-khi-tai-do-thi-673828/>

²⁸ IQAir. *Air quality in Vietnam.* <https://www.iqair.com/us/vietnam>

²⁹ Vietnam Investment Review. *Air pollution is Vietnam's silent killer.*

<https://www.vir.com.vn/air-pollution-is-vietnams-silent-killer-56542.html>

³⁰ Ecomax Water. *Thực trạng ô nhiễm môi trường nước tại Việt Nam và giải pháp khắc phục.*

<https://xulynuocgiengkhoan.com/thuc-trang-o-nhiem-moi-truong-nuoc-tai-viet-nam-va-giai-phap-khac-phuc/>

³¹ Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. *Báo động tình trạng ô nhiễm nước ở nông thôn Việt Nam hiện nay.*

<https://www.vass.gov.vn/hoat-dong-khoa-hoc/Bao-dong-tinh-trang-o-nhiem-nuoc-o-nong-thon-Viet-Nam-hien-nay-1762>

³² Pháp Luật Việt Nam. *Còn hơn 31 triệu người nông thôn chưa được dùng nước sạch.*

<https://baophapluat.vn/con-hon-31-trieu-nguoi-nong-thon-chua-duoc-dung-nuoc-sach-post408601.html>

³³ Môi Trường & Cuộc Sống. *Ô nhiễm nguồn nước ở nông thôn – Bài 2: Nguyên nhân đến từ đâu?*

<https://moitruong.net.vn/o-nhiem-nguon-nuoc-o-nong-thon-bai-2-nguyen-nhan-den-tu-dau/>

Hệ thống kênh mương thoát nước tràn ngập rác thải. Hình: baovinhphuc.com.vn

Bên cạnh đó, vấn đề ô nhiễm đại dương cũng ngày càng trầm trọng hơn. Theo thống kê chưa đầy đủ từ năm 1989 đến nay, cả nước có hơn 100 tai nạn tràn dầu ra biển từ vài chục đến hàng trăm tấn dầu. Hệ sinh thái biển bị đe dọa; nhiều loài sinh vật biển có nguy cơ tuyệt chủng.³⁴ Cuộc khủng hoảng môi trường phát sinh bởi nhà máy luyện kim Formosa năm 2016 là một trường hợp nổi bật mà cho đến nay hậu quả đối với môi trường và cuộc sống của người dân vẫn chưa giải quyết xong.

3.3. Ô Nhiễm Đất

Ngoài nguồn nước thải công nghiệp, đất đã bị xuống cấp và trở thành độc hại bởi nhiều nguồn phát sinh khác như việc lạm dụng phân bón, thuốc trừ sâu, đồ phế thải gia dụng khó tiêu hủy, phế liệu rắn của công nghiệp không được xử lý và nạn phá rừng.

Chẳng hạn đối với phế liệu plastic, mặc dù diện tích Việt Nam đứng thứ 68 trên thế giới, nhưng lại đứng thứ 4 thế giới về lượng rác plastic, với khoảng hơn 1,85 triệu tấn/năm, trong đó chỉ có khoảng 11% đến 12% số lượng được tái chế, số còn lại được thải ra ngoài môi trường.³⁵

³⁴ Tín Tức. *Tăng cường kiểm soát ô nhiễm môi trường biển - Bài 1: Hiện trạng môi trường biển*. <https://baotintuc.vn/xa-hoi/tang-cuong-kiem-soat-o-nhiem-moi-truong-bien-bai-1-hien-trang-moi-truong-bien-20210919104656347.htm>

³⁵ Kinh Tế Xanh. *Việt Nam với nền kinh tế tuần hoàn ngành nhựa*. <https://kinhtexanh.vn/viet-nam-voi-nen-kinh-te-tuan-hoan-nganh-nhua-16023.html>

Chặt phá rừng là nguyên nhân gây mất cân bằng sinh thái, thay đổi khí hậu, và ô nhiễm môi trường sống. Diện tích rừng tự nhiên ở Việt Nam đang ngày càng suy giảm nhanh. Trong thập niên vừa qua, mỗi năm Việt Nam mất khoảng 2.500 ha rừng. Khoảng 50% diện tích rừng tự nhiên còn lại được xếp vào loại nghèo, nghèo kiệt.³⁶ Riêng 10 tháng đầu năm 2020, diện tích rừng bị tàn phá lên tới 1.291ha, tăng 45,1% so với cùng thời kỳ năm 2019.³⁷

Nguyên do phá rừng trong những năm gần đây, ngoài tập tục luân canh của người thiểu số, sự mở rộng đất thổ cư và đất canh tác do áp lực dân số gia tăng, và nạn khai thác gỗ trái phép, còn có những lý do phát sinh do việc quy hoạch sai lầm và quản lý tồi tệ của chính quyền trong việc xử lý rừng. Việc phá rừng để xây đập thủy điện là một điển hình. Một đại biểu Quốc Hội, trong năm 2020 đã dẫn chứng việc xây dựng 25 dự án thủy điện ở Tây Nguyên đã lấy đi 68.000 ha rừng của 26.000 hộ dân và làm xáo trộn nguồn nước hạ lưu.³⁸

Theo giới chuyên gia, tác hại của mưa bão đã trở thành nặng nề hơn trong nhiều năm qua vì diện tích rừng ngày một thu hẹp. Vào tháng 10 năm 2020, miền Trung Việt Nam bị bão lụt trầm trọng, khiến hơn 100 người thiệt mạng và gần 200 ngàn người phải di tản.³⁹

3.4. Thực Phẩm Độc Hại

Ngoài ô nhiễm không khí, nước, và đất, vấn đề thực phẩm độc hại là mối lo sợ thường xuyên của mọi gia đình Việt Nam. Theo các chuyên gia, số ca mắc ung thư tăng nhanh trong những năm gần đây do 3 nguyên nhân chính: thực phẩm bẩn, môi trường ô nhiễm, tuổi thọ tăng. Trong đó tác nhân thực phẩm bẩn đứng hàng đầu, chiếm khoảng 35%.⁴⁰ Thực phẩm bị nhiễm độc bởi nhiều nguyên nhân, nhưng chủ yếu là do sử dụng những hóa chất độc hại để bảo quản, phục hồi, và gia tăng hương vị của thực phẩm.

Tình trạng sử dụng hóa chất độc hại không chỉ dừng lại ở thực phẩm mà còn phổ biến trong dược phẩm. Đầu năm 2022 nhiều người đã bị khởi tố trong một đường dây buôn bán dược phẩm giả lớn. Điều đáng quan tâm là chính một số quan chức lớn trong chính quyền đứng đằng sau những vụ bê bối về dược phẩm giả này.⁴¹

Trước thực trạng môi sinh suy thoái trầm trọng đó, ngoài một ít luật lệ và chỉ thị, chính quyền Việt Nam không có một biện pháp cụ thể nào để ngăn ngừa và xử lý những vi phạm môi sinh. Sau vụ công ty Formosa xả thải chất độc vào năm 2016, vì áp lực của quần chúng, chính quyền đã thương lượng với tập đoàn Formosa để được bồi thường 500 triệu mỹ kim. Từ đó đến nay, chưa có một

³⁶ Nhân Dân Cuối tuần. *Cần những hành động quyết liệt.*

<https://nhandan.com.vn/dien-dan-nhan-dan-cuoi-tuan/can-nhung-hanh-dong-quyet-liet-630431/>

³⁷ Môi trường và Cuộc sống. *Diện tích rừng bị chặt phá tăng 45% từ đầu năm 2020 đến nay.*

<https://moitruong.net.vn/dien-tich-rung-bi-chat-pha-tang-45-tu-dau-nam-2020-den-nay/>

³⁸ Thanh Niên. *Đại biểu Quốc hội tranh luận với Bộ trưởng về lợi - hại của thủy điện nhỏ.*

<https://thanhnien.vn/thoi-su/dai-bieu-quoc-hoi-tranh-luan-voi-bo-truong-ve-loi-hai-cua-thuy-dien-nho-1300674.html>

³⁹ RFA. *Deforestation in Vietnam Blamed for Recent Deadly Landslides.*

<https://www.rfa.org/english/news/vietnam/deforestation-11112020125229.html>

⁴⁰ Ancan. *Thực phẩm bẩn - nguyên nhân làm gia tăng tỷ lệ mắc ung thư ở Việt Nam.*

<https://ancan.com.vn/thuc-pham-ban-nguyen-nhan-lam-gia-tang-ty-le-mac-ung-thu-o-viet-nam>

⁴¹ Vietnam Plus. *Vụ VN Pharma: Truy tố Thứ trưởng Y tế Trương Quốc Cường và 13 bị can.*

<https://www.vietnamplus.vn/vu-vn-pharma-truy-to-thu-truong-y-te-truong-quoc-cuong-va-13-bi-can/767300.vnp>

*Ngày 17-3-2022, hàng trăm nông dân ở huyện Cư M' Gar biểu tình để chống lại việc thu hồi đất.
Hình RFA*

vụ án môi trường nào tương xứng với các vi phạm hiển nhiên của các doanh nghiệp. Trong lúc đó chính quyền vẫn tiếp tục giam cầm và hành hạ những người đấu tranh trong lãnh vực môi sinh như Hoàng Đức Bình, Nguyễn Văn Hóa, và Đinh Thị Thu Thủy. Ngoài ra chính quyền còn gây sức ép và quấy nhiễu các thành viên của nhóm Cây Xanh hoạt động cho môi sinh.⁴² Ngày 24-1-2022, một tòa án CSVN xử ông Đặng Đình Bách, Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu pháp luật và chính sách phát triển bền vững (LPSD), một người hoạt động trong lãnh vực quyền môi trường 5 năm tù giam với cáo buộc trốn thuế.⁴³ Ngày 11-1-2022, bà Nguyễn Thị Khanh, người sáng lập Trung tâm Phát triển và Sáng tạo Xanh (GreenID), bị bắt với cáo buộc trốn thuế.⁴⁴

4. DÂN OAN: ĐẤT ĐAI BỊ TƯỚNG ĐOẠT BẤT CÔNG VÀ QUYỀN TƯ HỮU BỊ CHÀ ĐẠP

Trong mấy thập niên gần đây Việt Nam đã tiến hành nhiều chương trình xây dựng hạ tầng cơ sở như hệ thống đường xá, khu kỹ nghệ, khu sinh thái du lịch, và các công trình tiện ích công cộng khác. Một trong những yếu tố chính trong các kế hoạch kinh tế đó chính là đất. Trong thập niên vừa qua số diện tích đất bị thu hồi từ nông dân lên đến một triệu mẫu tây, nhiều hơn cả số đất phân phối cho nông dân trong thời cải tổ ruộng đất xã hội chủ nghĩa thập niên 50 trong thế kỷ

⁴² Green Trees. *Thành viên Green Trees - Cao Vĩnh Thịnh tiếp tục bị công an và an ninh Việt Nam gây sức ép.*
<https://www.greentreesvn.org/2020/12/thanh-vien-green-trees-cao-vinh-thinh.html>

⁴³ VOV. *Giám đốc LPSD Đặng Đình Bách nhận 5 năm tù tội Trốn thuế.*
<https://vov.vn/phap-luat/giam-doc-lpsd-dang-dinh-bach-nhan-5-nam-tu-toi-tron-thue-post920341.vov>

⁴⁴ Thanh Niên. *Bắt nữ giám đốc Trung tâm phát triển sáng tạo xanh GreenID.*
<https://thanhnien.vn/bat-nu-giam-doc-trung-tam-phat-trien-sang-cao-xanh-greenid-post1427961.html>

trước (810 ngàn mẫu).⁴⁵

Dù tiến trình đô thị hóa tăng mạnh trong thập niên vừa qua, Việt Nam hiện nay vẫn là một nước nông nghiệp. Theo Tổng cục Thống kê, dân số ở khu vực nông thôn chiếm hơn 63% dân số toàn quốc vào năm 2020. Đất đai là nguồn sống chính của nông dân, vì thế việc cưỡng chế thu hồi đất là một thảm kịch của hàng triệu “dân oan” bởi vì khi họ bị tước đoạt đất đai thì họ mất kế sinh nhai và bị đẩy vào đường cùng. Trên danh nghĩa, chính quyền cũng có đền bù một số tiền rẻ mạt cho phần đất đai bị cưỡng chế; số tiền đó chỉ có tính tượng trưng, không thể giúp người nông dân tạo được một cuộc sống mới, mà trái lại họ bị đẩy vào cảnh bế tắc không lối thoát.

Điều nổi bật đáng ghi nhận là trong khi tiến hành việc giải phóng mặt bằng, cán bộ nhà nước cố ý phóng đại nhu cầu thực sự của kế hoạch với chủ đích là để chiếm đoạt được càng nhiều đất càng tốt, chiếm hữu phần thắng dư không dùng, và đem bán lại cho nhà kinh doanh nào trả giá cao nhất (với giá cao gấp 100 lần so với giá bồi hoàn hoặc hơn nữa)⁴⁶ và bỏ túi số tiền sai biệt. Quản lý đất đai là một trong những lĩnh vực tham nhũng nhiều nhất. Đó là kết luận của buổi đối thoại chính sách “Những vấn đề kinh tế trong chính sách và luật pháp đất đai ở Việt Nam” do Trường Đại học Kinh Tế Quốc Dân và Tổng cục Quản Lý Đất Đai thuộc Bộ Tài Nguyên và Môi Trường tổ chức ngày 17-1-2019.⁴⁷

Giá trị tiền bạc của các vụ tham nhũng đất đai thường rất lớn và những người vi phạm đều là những người đứng đầu chính quyền và lãnh đạo cơ quan Đảng ở địa phương hoặc đơn vị. Việc thu hồi đất bị tham nhũng, dù có bị phát giác và xử lý, thì cho đến nay cũng chưa đạt được 15%.⁴⁸

Trong năm 2021, những cuộc biểu tình của dân oan đòi quyền tư hữu đất vẫn tiếp tục xảy ra vào nhiều thời điểm khác nhau. Có những vụ quy tụ người biểu tình từ nhiều địa phương khác nhau. [Xin xem chi tiết ở Chương III - 3. 2. Quyền Tự Do Tập Hợp Ôn Hòa].

Vụ dân oan bị cướp đất ở khu phát triển đô thị mới Thủ Thiêm liên hệ đến hơn 14 ngàn hộ dân với hơn 60 ngàn người đã mất nhà cửa vốn kéo dài cả chục năm nay mà người dân vẫn chưa được đền bù thỏa đáng. Ngày 14-4-2022, Trưởng Ban Nội chính Trung ương - Phan Đình Trạc cho biết Thanh tra Chính phủ đã chuyển qua Cơ quan điều tra Bộ Công an để điều tra lại. Một tin vui cho dân oan Thủ Thiêm; tuy nhiên nhiều người vẫn hồ nghi thực tâm của chính quyền.⁴⁹

Về vụ cưỡng chế Khu Vườn rau Lộc Hưng, sau hai năm trôi qua việc đền bù cho người dân vẫn chưa được giải quyết mặc dù họ đã 3 lần cùng với nhóm Luật sư thiện nguyện ra tận Hà Nội khiếu nại với nhiều cơ quan trung ương. Trong lúc đó khu đất 112 căn nhà dân bị ủi sập để xây dựng

⁴⁵ East Asia Forum. *Vietnam's land law reforms: radical changes or minor tinkering?*
<http://www.eastasiaforum.org/2013/05/14/vietnams-land-law-reforms-radical-changes-or-minor-tinkering/>

⁴⁶ Chẳng hạn, trong thời kỳ đầu quy hoạch khu đô thị mới Thủ Thiêm, số tiền bồi thường giao động từ 1,95-25 triệu đồng/m², tùy vị trí. Tiền bồi thường đất nông nghiệp cho nhiều người dân ở phường An Lợi Đông dao động 150.000-200.000 đồng/m². Trong tháng 12-2021 một phần của đất được thu hồi đó được đem ra đấu giá đến 2,45 tỉ đồng/m² (gấp gần 2.000 lần hơn)

⁴⁷ Diễn Đàn Doanh Nghiệp. *Đất đai là một trong những lĩnh vực tham nhũng nhiều nhất*.
<https://enternews.vn/tham-nhung-quan-ly-dat-dai-thuoc-top-dau-143814.html>

⁴⁸ Dân Trí. *Cán bộ không liêm chính thì cơ chế, chính sách về đất đai có thể bị bóp méo*. <https://dantri.com.vn/xa-hoi/can-bo-khong-liem-chinh-thi-co-che-chinh-sach-ve-dat-dai-co-the-bi-bop-meo-20220228104523782.htm>

⁴⁹ RFA. *Chuyển Công an điều tra sai phạm tại Thủ Thiêm: chưa thấy ánh sáng cuối đường hầm!*
https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/transfer-to-the-police-to-investigate-violations-in-thu-thiem-no-light-at-the-end-of-the-tunnel-yet-04152022140243.html

trường học vẫn là một đám đất bỏ hoang.

Vụ tranh chấp đất đai ở Đồng Tâm giữa người dân và chính quyền nổi lên từ năm 2016 liên hệ đến 59ha khu đất Đồng Sinh thuộc xã Đồng Tâm, huyện Mỹ Đức, Hà Nội đã kết thúc bằng cuộc tấn công đẫm máu làm thiệt mạng 4 người, gồm ông Lê Đình Kinh, thủ lĩnh của dân oan Đồng Tâm và 3 cảnh sát. Đây không chỉ là vụ tranh chấp đất đai đẫm máu nhất từ nhiều năm qua, mà hơn thế nữa vụ án Đồng Tâm trong năm 2020-2021 với 2 án tử hình cho hai người dân oan vô tội là Lê Đình Công và Lê Đình Chức (2 con trai cụ Lê Đình Kinh) là một vết nhục cho nền tư pháp Việt Nam.

5. NẠN THAM NHỮNG VI PHẠM QUYỀN AN SINH

Tham nhũng không chỉ tác động đến sinh hoạt chính trị và kinh tế, mà trước hết và trên hết đó là tác nhân của các vi phạm nhân quyền trong hầu hết mọi lãnh vực, đặc biệt trong lãnh vực an sinh. Việc vi phạm quyền an sinh của người dân có thể được đo lường qua mức độ tham nhũng của chính quyền VN hiện nay, bởi vì số tài khoản lớn lao của ngân sách nhà nước và ngoại viện dành cho các dịch vụ trên thay vì đến tay người dân thì lại rơi vào túi tham vô đáy của các quan chức nhà nước.

Trên bình diện pháp lý, Việt Nam đã ký vào Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc vào năm 2003, và ban hành Luật Phòng, Chống Tham Nhũng năm 2005. Khi quy định “trách nhiệm của xã hội trong phòng, chống tham nhũng” (Chương V), Luật Phòng, Chống Tham Nhũng liệt kê 4 thành phần phần xã hội mà chánh quyền cho tham gia, gồm: (1) Mặt Trận Tổ Quốc, (2) Báo chí, (3) doanh nghiệp, hiệp hội doanh nghiệp, hiệp hội ngành nghề, và (4) Ban thanh tra nhân dân (cấp địa phương). Bốn thành phần trên của luật Việt Nam không phản ánh đúng tinh thần Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc bởi vì trong hệ thống chính trị Việt Nam ngày nay, những thành phần đó chỉ là cánh tay nối dài của Đảng CSVN. các tổ chức xã hội dân sự, các tổ chức phi chính phủ, các nhóm cộng đồng được đề cập trong Công ước Chống Tham Nhũng của Liên Hiệp Quốc đã không được đề cập đến.

Vào năm 2013, ĐCSVN đã thành lập Ban Chỉ Đạo Trung Ương về Phòng, Chống Tham Nhũng mà người đứng đầu là Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng. Trong năm 2021-2022, kế hoạch chống tham nhũng này đã gây được tiếng vang với một số vụ án nhằm vào một số quan chức cao cấp trong Đảng, chính quyền, và giới kinh doanh.⁵⁰ Tuy vậy thực trạng nạn tham nhũng trong guồng máy nhà nước cũng như nhận thức của người dân vẫn không khả quan hơn. Theo báo cáo của Chính phủ, trong năm 2021, cơ quan chức năng đã phát hiện 297 vụ tội phạm tham nhũng (tăng gần 24%), với 528 đối tượng (tăng hơn 3%).⁵¹

Đại dịch COVID-19 đã cho phép tham nhũng bùng phát ở mọi cấp và mọi ngành của Chính phủ. Vụ việc Công ty Việt Á tung giá quá cao bộ xét nghiệm COVID-19⁵² và vụ nhân viên Cục Lãnh sự,

⁵⁰ TTXVN. *Năm 2021: Công tác phòng, chống tham nhũng, tiêu cực đạt nhiều kết quả rõ rệt.*

<https://dhtn.ttxvn.org.vn/tintuc/nam-2021-cong-tac-phong-chong-tham-nhung-tieu-cuc-tiep-tuc-duoc-day-manh-dat-nhieu-ket-qua-ro-ret-9207>

⁵¹ Thanh Niên. *Khởi tố nhiều quan chức ‘bảo kê’ hoạt động phạm tội kinh tế, buôn lậu.*

<https://thanhnien.vn/khoi-to-nhieu-quan-chuc-bao-ke-hoat-dong-pham-toi-kinh-te-buon-lau-post1108844.html>

⁵² Vietnam Plus. *Khởi tố 7 bị can vụ nâng không giá kit xét nghiệm COVID-19.*

<https://www.vietnamplus.vn/khoi-to-7-bi-can-vu-nang-khong-gia-kit-xet-nghiem-covid19/761783.vnp>

Bộ Ngoại giao VN ép kiều bào đưa hối lộ về nước⁵³ được dư luận đặc biệt quan tâm. Cả hai vụ án đều liên quan đến các quan chức cấp cao của chính phủ. Hậu quả của những vụ án tham nhũng này không chỉ nguy hại đến tài sản của nhà nước, của người bị hại mà còn xâm phạm nghiêm trọng đến tính mạng con người.

Theo bảng xếp hạng Chỉ Số Cảm Nhận Tham Nhũng hằng năm (CPI) của Tổ chức Minh Bạch Quốc Tế thì năm 2021 Việt Nam được 39/100 điểm (100 = tốt nhất, 0 = tệ nhất), đứng thứ 87/180 trong bảng xếp hạng các nước toàn cầu.⁵⁴

Những lý do chính của tình trạng tham nhũng gia tăng bao gồm:

- Không có sự tham gia của các tổ chức độc lập ngoài chính quyền.
- Báo chí không đóng được vai trò phát hiện tham nhũng; trái lại nhà nước gia tăng bóp nghẹt tự do báo chí; chỉ trích các nhà lãnh đạo Đảng và chính phủ là tội hình sự (Điều 331 Luật Hình sự 2015); nhiều phóng viên có thể hành nghề bị hành hung khi điều tra các vụ tham nhũng [xem Phần 4, Chương IV của Báo cáo này: Một Không Gian Bất An Của Nhà Báo Chuyên Nghiệp.]
- Nhưng trên hết, chính chế độ độc tài toàn trị Cộng Sản Việt Nam là nguồn gốc của tệ nạn tham nhũng hiện nay. Độc tài toàn trị không những bóp nghẹt những tiếng nói phản biện cần thiết cho một guồng máy nhà nước trong sạch, mà hơn thế nữa, để duy trì quyền lực, đảng cầm quyền phải mua sự trung thành bằng tham nhũng. Những vụ án tham nhũng liên hệ đến một số quan chức lớn trong thời gian qua cho thấy rõ những kẻ bị thất sủng là những người bị cho là đã đánh mất lòng trung thành đối với chế độ hoặc đối với lãnh tụ.

KHUYẾN NGHỊ

Chính quyền Việt Nam cần:

- Thực hiện các mục tiêu cụ thể vì lợi ích của mọi người dân, thông qua cải thiện tình trạng bất bình đẳng trong tiêu chí nghèo đa chiều.
- Tái lập quyền tư hữu đất đai cho người dân thông qua việc sửa đổi Luật Đất Đai; ngưng ngay việc cưỡng chiếm đất đai, đi ngược lại luật nhân quyền quốc tế; và trả lại những bất động sản bị Nhà nước tịch thu cho sở hữu chủ hợp pháp.

⁵³ VnExpress. *Thứ trưởng Ngoại giao Tô Anh Dũng bị bắt*. <https://vnexpress.net/thu-truong-bo-ngoai-giao-to-anh-dung-bi-bat-4450382.html>

⁵⁴ Transparency International 2021. *Vietnam*. <https://www.transparency.org/en/countries/vietnam>

PHỤ LỤC I

DANH SÁCH TÙ NHÂN CHÍNH TRỊ VÀ TÔN GIÁO BỊ BẮT GIAM NĂM 2021-2022

Tính Đến Ngày 31-5-2022 (Xếp Theo Thứ Tự Thời Gian Bị Bắt)

SỐ THỨ TỰ	TÊN HỌ	NĂM SINH	HOẠT ĐỘNG	NGÀY BỊ BẮT	NGÀY XỬ	LUẬT HÌNH SỰ	NĂM TÙ	NĂM QUẢN CHẾ	NHÀ TÙ
1	Trương Văn Dũng	1958	Facebooker	2022-05-21	Pretrial detention	(88)			Ha Noi Police
2	Huỳnh Tiến	1952	Political activist	2022-04-28	Pretrial detention	109			Binh Dinh Police
3	Huỳnh Tài	1986	Political activist	2022-04-28	Pretrial detention	109			Binh Dinh Police
4	Đặng Như Quỳnh	1980	Facebooker	2022-04-12	Pretrial detention	331			Hanoi Police
5	Nguyễn Phúc Hưởng	1984	Facebooker	2022-04-10	Pretrial detention	331			Hau Giang Police
6	Trần Văn Bang	1961	Facebooker	2022-03-01	Pretrial detention	117			HCM City Police
7	Đoàn Từ Tấn	1982	Journalist	2022-02-05	Pretrial detention	331			Bac Giang Police
8	Lê Mạnh Hà	1970	Facebooker	2022-01-12	Pretrial detention	117			Tuyen Quang Police
9	Nguy Thị Khanh	1976	Environ activist	2022-01-11	Pretrial detention	200			Hanoi Police
10	Nguyễn Đức Hùng	1991	Facebooker	2022-01-06	Pretrial detention	117			Ha Tinh Police
11	Vũ Thị Kim Hoàng	1978	Facebooker	2022-01-05	Pretrial detention	331			Dong Nai Police
12	Nguyễn Thái Hưng	1976	YouTuber	2022-01-05	Pretrial detention	331			Dong Nai Police
13	Lý Xuân Anh	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-24	295	3.6		Tuyen Quang Police
14	Dương Văn Lành	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-24	295	3.9		Tuyen Quang Police
15	Dương Văn Tu	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-24	295	4		Tuyen Quang Police
16	Lý Văn Dũng	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-18	330	4		Tuyen Quang Police
17	Nguyễn Đoàn Quang Viên	1982	Political activist	2021-10-15	Pretrial detention	109			HCM City Police
18	Đinh Văn Hải	1974	Facebooker	2021-10-07	2022-04-26	117	5	3	Lam Dong Prison
19	Võ Hoàng Thơ	1985	Facebooker	2021-10-06	Pretrial detention	331			Can Tho Police
20	Phùng Thị Nga	1981	Facebooker	2021-10-04	Pretrial detention	331			Vinh Phuc Police
21	Nguyễn Duy Linh	1976	Facebooker	2021-09-14	Pretrial detention	117			Ben Tre Police
22	Y Wo nie (former prisoner)	1970	Protestant	2021-09-13	2022-05-20	331	4		Dak Lak Prison
23	Lê Thị Kim Phi	1959	Political activist	2021-09-10	2022-03-16	109	6		An Giang Prison
24	Bùi Văn Thuận	1981	Facebooker	2021-08-30	Pretrial detention	117			Hoa Binh Police
25	Trần Hoàng Huân	1988	Facebooker	2021-08-10	2022-05-05	117	8	3	Tien Giang Prison
26	Phan Hữu Điệp Anh	1961	Facebooker	2021-07-19	Pretrial detention	331			HCM City Police
27	Đỗ Nam Trung	1981	Facebooker	2021-07-06	2021-12-16	117	10	4	Bat Di Prison
28	Lê Thế Thắng	1982	Journalist	2021-07-06	2021-10-28	331	3		Can Tho Police
29	Đặng Đình Bách	1978	Environ activist	2021-07-02	2022-01-24	200	5		Ha Noi Police

30	Mai Phan Lợi	1971	Journalist	2021-07-02	2022-01-11	200	4		Ha Noi Police
31	Lê Văn Dũng	1970	Facebooker	2021-06-30	2022-03-23	(88)	5	5	Ha Noi Prison
32	Lê Trung Thu	1980	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331			Quang Ngai Police
33	Phùng Thanh Tuyền	1983	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331			Quang Ngai Police
34	Bạch Văn Hiền	1987	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331			Quang Ngai Police
35	Trần Ngọc Sơn	1965	Facebooker	2021-05-20	2021-12-29	331	2	3/4	Vinh Phuc Police
36	Nguyễn Bảo Tiên	1986	Book distributor	2021-05-05	2022-01-21	117	6.1/2		Phu Yen Police
37	Đoàn Kiên Giang	1985	Journalist	2021-04-20	2021-10-28	331	3		Can Tho Police
38	Nguyễn Phước Trung Bảo	1982	Journalist	2021-04-20	2021-10-28	331	2		Can Tho Police
39	Nguyễn Thanh Nhã	1980	Journalist	2021-04-20	2021-10-28	331	2		Can Tho Police
40	Lê Chí Thành	1983	Facebooker	2021-04-14	2022-01-14	330, 331	2		Thủ Đức Prison
41	Nguyễn Thúy Hạnh	1963	Social activist	2021-04-07	Pretrial detention	117			Ha Noi Police
42	Nguyễn Hoài Nam	1973	Journalist	2021-04-02	2022-04-05	331	3	1/2	HCM City Police
43	Lê Trọng Hùng	1979	Facebooker	2021-03-27	2021-12-31	117	5	5	Ha Noi Police
44	Nguyễn Duy Hương	1987	facebooker	2021-03-22	Pretrial detention	117			Nghe An Police
45	Trần Quốc Khánh	1960	Facebooker	2021-03-10	2021-10-28	117	6 1/2	6	Ninh Binh Police
46	Phan Bùi Bảo Thy	1971	Journalist	2021-02-06	2022-07-07	331	1 Sus		Quang Tri Police
47	Lê Anh Dũng	1965	Facebooker	2021-02-05	2022-04-07	331	1.5 sus		Quang Tri Police
48	Nguyễn Trí Gioãn	1979	Facebooker	N/A	2021-11-15	117	7	3	Gia Trung Prison

Những điều khoản của Bộ luật Hình sự dùng để kết án những người hoạt động nhân quyền bị bắt trong năm 2021-2022

Luật Hình sự 2015

Điều 109. Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều 117. Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều 200. Tội trốn thuế

Điều 295. Tội vi phạm quy định về an toàn lao động, vệ sinh lao động, về an toàn ở những nơi đông người

Điều 330. Tội chống người thi hành công vụ

Điều 331. Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân

Luật Hình sự 1999 (trong ngoặc kép)

Điều (88). Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

PHỤ LỤC II

DANH SÁCH TÙ NHÂN CHÍNH TRỊ VÀ TÔN GIÁO ĐANG CÒN BỊ CẦM TÙ TÍNH ĐẾN NGÀY 31-5-2022 (Xếp Theo Họ và Tên)

SỐ TT	HỌ & TÊN	NĂM SINH	HOẠT ĐỘNG	NGÀY BỊ BẮT	NGÀY BỊ XỬ	TỘI DANH (Điều Luật HS)**	ÁN NĂM TÙ Ở	NĂM QUẢN CHẾ
1	A Gron	1943	H'mong Christian	2017	Unknown	Unknown	8	
2	A Hung	1980	H'mong Christian	2017	Unknown	(87)	8	
3	A Ly	1979	H'mong Christian	2017	Unknown	(87)	7	
4	A Ngo	1998	H'mong Christian	2017	Unknown	(87)	7	
5	A Quyn	1973	Hà Mòn Christian	2013-11-18	2014-09-08	(87)	9.5	
6	A Tách (Bă Hlôl)	1959	Hà Mòn Christian	2012-04-23	2013-05-28	(87)	11	
7	A Tik	1952	Hà Mòn Christian	2016-01	2016-04-26	(87)	8	3
8	A Jen	1984	Hà Mòn Christian	2017	2016-04-26	(87)	9	
9	Bạch Văn Hiền	1987	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331		
10	Bùi Thanh Tư	1990	Political activist	2018-07-24	2018-09-26	318	4	
11	Bùi Thị Nổi	1958	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	6	
12	Bùi Văn Thâm	1987	Hoa Hao Buddhist	2017-06-26	2018-02-09	(245)(257)	6	
13	Bùi Văn Thuận	1981	Facebooker	2021-08-30	Pretrial detention	117		
14	Bùi Văn Tiến	1979	Land petitioner	2020-01-09	2020-9-14	330	5	
15	Bùi Văn Trung	1964	Hoa Hao Buddhist	2017-06-26	2018-02-09	245	6	
16	Bùi Văn Tuấn	1991	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	3	
17	Bùi Viết Hiếu	1943	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	16	
18	Cao Văn Dũng	1968	Facebooker	2020-11-21	2021-06-09	117	9	3
19	Cần Thị Thêu	1962	Land rights activist	2020-06-24	2021-05-05	117	8	3
20	Chang A Súa	1987	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
21	Châu Văn Khảm	1949	Political activist	2019-01-13	2019-11-11	113	12	
22	Dinh Yum	1963	Montagnard Christian	2013	Unknown	(87)	11	3.5
23	Dinh Kử	1972	Hà Mòn Christian	2016-04-26	Unknown	(87)	7	
24	Dương Thị Lanh	1983	Facebooker	2019-01-28	2019-08-23	117	8	2
25	Dương Văn Lành	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-24	295	3.9	
26	Dương Văn Ngoan	1978	Political activist	2018-06-11	2018-11-29	318	5	

27	Dương Văn Tu	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-24	295	4	
28	Đặng Đình Bách	1978	Environmental activist	2021-07-02	2022-01-24	200	5	
29	Đặng Hoàng Minh	1993	Facebooker	Unknown	2021-06-02	117	7	2
30	Đặng Như Quỳnh	1980	Facebooker	2022-04-12	Pretrial detention	331		
31	Đặng Ngọc Tấn	2000	Political activist	2018-06-11	2019-05-21	318+178	24	
32	Đặng Thị Huệ	1981	Social activist	2019-10-16	2020-07-30	318	3.25	
33	Đinh Nông (Bă Pol)	1963	Montagnard Christian	2016-09	2017-04-07	(87)	8	
34	Đinh Thị Thu Thủy	1982	Environmental activist	2020-04-18	2021-01-20	117	7	
35	Đinh Văn Hải	1974	Facebooker	2021-10-07	2022-04-26	117	5	3
36	Đinh Văn Phú	1973	Facebooker	2020-01-09	Pretrial detention	117		
37	Đoàn Kiên Giang	1985	Journalist	2021-04-20	2021-10-28	331	3	
38	Đoàn Thị Bích Thủy	1972	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(88)	5	1
39	Đoàn Từ Tấn	1982	Journalist	2022-05-02	Pretrial detention	331		
40	Đoàn Văn Cư	1962	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-12	2013-02-04	(79)	14	5
41	Đoàn Viết Hoan	1984	Facebooker	2019-04-25	2019-11-26	118	3	
42	Đỗ Công Đương	1964	Independent journalist	2018-01-24	2019-01-23	318 + 331	8	
43	Đỗ Nam Trung	1981	Facebooker	2021-07-06	2021-12-16	117	10	4
44	Đỗ Thế Hoá	1968	Political activist	2018-09-02	2020-07-31	118	5	
45	Đỗ Văn Thắng	1999	Political activist	2018-06-11	2018-09-26	318	3.5	
46	Giàng A Dia	1993	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
47	Giàng A Sinh	1981	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
48	Giàng A Và	1990	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
49	Hà Hải Ninh	1988	Political activist	2018-06	2019-07-23	109	N/A	
50	Hà Văn Thành	1982	Environmental activist	2019-10-21	Pretrial detention	349		
51	Hoàng Đức Bình	1983	Environmental activist	2017-05-15	2018-04-24	330+331	14	
52	Hoàng Minh Tuấn	1980	Anti-corruption activist	2020-09-25	Pretrial detention	156		
53	Hoàng Thị Thu Vang	1966	Political activist	2018-09-02	2020-07-31	118	7	3
54	Hoàng Văn Chơ	1979	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
55	Hoàng Văn Páo	1982	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	20	5
56	Hồ Đình Cương	1975	Political activist	2018-09-04	2020-07-31	118	4.5	
57	Hồ Thị Xuân Hương	1968	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	10	3
58	Hồ A Hù	1988	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
59	Huỳnh Đắc Tuý	1976	Facebooker	2019-02-22	2019-08-21	117	6	3
60	Huỳnh Đức Thanh Bình	1996	Political activist	2018-07-07	2019-06-24	109	10	3
61	Huỳnh Minh Tâm	1978	Facebooker	2019-01-26	2019-11-28	117	9	
62	Huỳnh Tài	1986	Political activist	2022-04-28	Pretrial detention	109		
63	Huỳnh Thị Tố Nga	1983	Facebooker	2019-01-28	2019-11-28	117	5	
64	Huỳnh Thục Vy	1985	blogger	2018-09-08	2018-11-30	(276)	2.75	
65	Huỳnh Tiến	1952	Political activist	2022-04-28	Pretrial detention	109		
66	Huỳnh Trương Ca	1971	Political activist	2018-09-04	2018-12-28	117	5.5	
67	Kpuih Khuong	1962	Montagnard Christian	2014	Unknown	(87)	11	3.5
68	Ksor Kam (Ama H'Trum)	1965	Montagnard Christian	2016-09	2017-04-07	(87)	9	

69	Ksor Phit	1970	Montagnard Christian	2016	2016-08-30	(87)	11	3.5
70	Ksor Pup	1962	Montagnard Christian	2016	2016-08-30	(87)	8	3.5
71	Ksor Ruk	1975	Degar Christian	2018-10-30	2019-03-15	(87)	10	
72	Lầu A Lềnh	1970	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	Life	
73	Lê Anh Dũng	1965	Facebooker	2021-02-05	2022-04-07	331	1.5 xus	
74	Lê Chí Thành	1983	Facebooker	2021-04-14	2022-01-14	330 + 331	2	
75	Lê Duy Lộc	1956	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	17	5
76	Lê Đình Công	1964	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	Death	
77	Lê Đình Chức	1980	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	Death	
78	Lê Đình Doanh	1988	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	Life	
79	Lê Đình Lượng	1965	Political activist	2017-07-24	2018-08-16	(79)	20	5
80	Lê Đình Quang	1984	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	5	
81	Lê Đình Quân	1976	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	5	
82	Lê Đình Uy	1993	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	5	
83	Lê Đức Đồng	1983	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	12	5
84	Lê Hữu Minh Tuấn	1989	Freelance journalist	2020-06-12	2021-01-05	117	11	3
85	Lê Mạnh Hà	1970	Facebooker	2022-01-12	Pretrial detention	117		
86	Lê Ngọc Thành	1972	Political activist	2020-04-25	2022-04-18	109	9	3
87	Lê Nhật Bản	1993	Political activist	2018-06-11	2018-10-31	318	3	
88	Lê Phúc	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	15	5
89	Lê Quý Lộc	1976	Political activist	2018-09-03	2020-07-31	118	5	
90	Lê Thanh Tùng	1968	Civil rights activist	2015-12-14	2016-12-16	(88)	12	4
91	Lê Thế Thắng	1982	Journalist	2021-07-06	2021-10-28	331	3	
92	Lê Thị Bình	1976	Facebooker	2020-12-22	2021-04-22	331	2	
93	Lê Thị Kim Phi	1959	Political activist	2021-09-10	2022-03-16	109	6	
94	Lê Trọng Cư	1966	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	12	5
95	Lê Trọng Hùng	1979	Facebooker	2021-03-27	2021-12-31	117	5	5
96	Lê Trung Thu	1980	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331		
97	Lê Văn Dũng	1970	Facebooker	2021-06-30	2022-03-23	(88)	5	5
98	Lê Văn Hải	1966	Facebooker	2020-09-18	2021-03-31	331	4	
99	Lê Văn Lạc	1966	Political activist	Unknown	2021-03-11	109	7	2
100	Lê Văn sang	1962	Political activist	Unknown	2021-03-11	109	5	2
101	Lê Văn Sinh	1965	Facebooker	2019-02-15	2019-09-05	331	5	
102	Lê Viết Hòa	1962	Facebooker	2020-06-24	2021-03-30	117	5	
103	Lương Nhật Quang	1987	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-10	2013-02-04	(79)	12	5
104	Lương Thị Thu Hiền	1968	Political activist	2020-04-08	2022-04-18	109	11	3
105	Lưu Văn Vịnh	1967	Political activist	2016-11-06	2018-10-05	(79)	15	3
106	Lý Văn Dũng	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022-05-18	330	4	
107	Lý Xuân Anh	N/A	Hmong religion	2021-12-12	2022—05-24	295	3.6	
108	Mai Phan Lợi	1971	Journalist	2021-07-02	2022-01-11	200	4	
109	Ngô Công Trứ	1988	Political activist	2021-02-04	2021-08-25	109	10	
110	Ngô Thị Hà Phương	1996	Facebooker	2020-06-24	2001-03-30	117	7	

111	Ngô Văn Dũng	1969	Political activist	2018-09-04	2020-07-31	118	5	
112	Ngụy Thị Khanh	1976	Environmental activist	2022-01-11	Pretrial detention	200		
113	Nguyễn Anh Hùng	1952	Political activist	Unknown	2022-04-19	109	6	
114	Nguyễn Bá Mạnh	1987	Facebooker	2019-03-19	Pretrial detention	(288)		
115	Nguyễn Bắc Truyển	1968	Hoa Hao buddhist	2017-07-30	2018-04-05	(79)	11	3
116	Nguyễn Bảo Tiên	1986	Book distributor	2021-05-05	2022-01-21	117	6.1/2	
117	Nguyễn Chí Vững	1981	Facebooker	2019-04-23	2019-11-26	117	6	2
118	Nguyễn Dinh	1968	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-10	2013-02-04	(79)	14	5
119	Nguyễn Đình Thành	1991	Civil rights activist	2018-06-08	2018-10-17	117	7	
120	Nguyễn Đoàn Quang Viên	1982	Political activist	2021-10-15	Pretrial detention	109		
121	Nguyễn Đức Hùng	1991	Facebooker	2022-01-06	Pretrial detention	117		
122	Nguyễn Duy Hường	1987	Facebooker	2021-03-22	Pretrial detention	117		
123	Nguyễn Duy Linh	1976	Facebooker	2021-09-14	Pretrial detention	117		
124	Nguyễn Hoài Nam	1973	Journalist	2021-04-02	Pretrial detention	331		
125	Nguyễn Hoàng Phương	1970	Political activist	Unknown	2022-04-19	109	14	
126	Nguyễn Kỳ Lạc	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-06	2013-02-04	(79)	16	5
127	Nguyễn Minh Quang	1960	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	9	3
128	Nguyễn Năng Tĩnh	1976	Facebooker	2019-05-29	2019-11-15	117	11	5
129	Nguyễn Ngọc Ánh	1980	Social activist	2018-08-30	2019-11-07	117	6	5
130	Nguyễn Ngọc Bình	1991	Political activist	2018-06-10	2018-09-26	318	3.5	
131	Nguyễn Nhật Thượng	N/A	Hoa Hao Buddhist	2017-05-18	2018-01-23	(88)	6	
132	Nguyễn Nhật Trường	1985	Hoa Hao Buddhist	2017-05-18	2018-01-23	(88)	6	3
133	Nguyễn Phúc Hưởng	1984	Facebooker	2022-04-10	Pretrial detention	331		
134	Nguyễn Phước Trung Bảo	1982	Journalist	2021-04-20	2021-10-28	331	2	
135	Nguyễn Quang Khải	1969	Facebooker	2020-10-20	Pretrial detention	337		
136	Nguyễn Quang Thanh	1983	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(79)	14	3
137	Nguyễn Quang Vinh	1981	Facebooker	2020-06-27	Pretrial detention	331		
138	Nguyễn Quốc Đức Vượng	1991	Facebooker	2019-09-23	2020-07-07	117	8	
139	Nguyễn Quốc Hoàn	1977	Political activist	2016-06-11	2018-10-05	(79)	13	3
140	Nguyễn Quốc Tiến	1980	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	13	
141	Nguyễn Quỳnh Phong	1985	Social activist	2019-03-05	2019-07-30	318	3	
142	Nguyễn Thái Bình	1986	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-10	2013-02-04	(79)	12	5
143	Nguyễn Thái Hưng	1976	Youtuber	2022-01-05	Pretrial detention	331		
144	Nguyễn Thanh Nhã	1980	Journalist	2021-04-20	2021-01-28	331	2	
145	Nguyễn Thanh Xoan	1972	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	12	3
146	Nguyễn Thị Cẩm Thúy	1976	Facebooker	2020-06-24	2021-03-30	117	9	3
147	Nguyễn Thị Chính	1955	Political activist	Unknown	2022-04-19	109	8	
148	Nguyễn Thị Kim Duyên	1978	Political activist	Unknown	2021-03-11	109	6	2
149	Nguyễn Thị Kim Phượng	1967	Political activist	2020-04-02	2022-04-18	109	10	3
150	Nguyễn Thị Ngọc Hạnh	1976	Political activist	2018-09-03	2020-07-31	118	8	3
151	Nguyễn Thị Ngọc Sương	1968	Facebooker	2018-10-13	2019-05-10	117	5	

152	Nguyễn Thị Rành	1953	Political activist	Unknown	2022-04-19	109	16	
153	Nguyễn Thị Tâm	1972	Land rights activist	2020-06-24	2021-12-15	117	6	3
154	Nguyễn Thúy Hạnh	1963	Social activist blogger	2021-04-07	Pretrial detention	117		
155	Nguyễn Trí Gioãn	1979	Facebooker	Unknown	2021-11-15	117	7	3
156	Nguyễn Trung Lĩnh	1967	Facebooker	2018-05-27	2020-7	117	12	
157	Nguyễn Trung Tôn	1971	Political activist	2017-07-30	2018-04-05	(79)	12	3
158	Nguyễn Trung Trực	1963	Political activist	2017-08-04	2018-12-26	(79)	12	5
159	Nguyễn Tường Thụy	1952	Freelance journalist	2020-05-23	2021-01-05	117	11	3
160	Nguyễn Văn Công Em	1971	Civil rights Facebook- er	2019-02-28	2019-09-17	117	5	5
161	Nguyễn Văn Duệ	1962	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	3	
162	Nguyễn Văn Điền	1983	Facebooker	2017-03-02	2018-01-31	(88)	6.5	
163	Nguyễn Văn Đức Độ	1975	Political activist	2016-11-06	2018-10-05	(79)	11	
164	Nguyễn Văn Hóa	1995	Environmental activist	2017-01-12	2017-11-27	(88)	7	3
165	Nguyễn Văn Lâm	1970	Facebooker	2020-11-06	2021-07-20	117	9	
166	Nguyễn Văn Nhanh	1992	Facebooker	Unknown	2021-01-07	155	1	
167	Nguyễn Văn Nghĩa	1978	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(79)	12	3
168	Nguyễn Văn Nghiêm	1963	Social activist	2019-11-05	2020-06-23	117	6	
169	Nguyễn Văn Phước	1979	Civil rights	2018-12-10	2019-10-29	117	5	
170	Nguyễn Văn Quang	1987	Facebooker	2018-06-18	2019-3	117	6	
171	Nguyễn Văn Quân	1980	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	5	
172	Nguyễn Văn Tân	1990	Street protester	2018-06-10	2018-09-26	318	3.5	
173	Nguyễn Văn Thanh	1990	Social activist	2019-10-11	Pretrial detention	142		
174	Nguyễn Văn Thuận	1999	Political activist	2018-06-10	2018-09-26	318	3.5	
175	Nguyễn Văn Thượng	1985	Hoa Hao Buddhist	2017-05-18	2018-01-23	(88)	6	3
176	Nguyễn Văn Tiến	1998	Street protester	2018-07-24	2018-09-26	318	4	
177	Nguyễn Văn Trường	1976	Facebooker	2018-02-09	Pretrial detention	331		
178	Nguyễn Văn Tuấn	1984	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(79)	12	3
179	Nguyễn Văn Túc	1964	Political activist	2017-09-01	2018-09-14	(79)	13	5
180	Nguyễn Văn Tuyển	1974	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	123	12	
181	Nguyễn Văn Viễn	1971	Political activist	2019-01-13	2019-11-11	113	11	
182	Nguyễn Viết Dũng	1976	Social activist	2017-09-27	2018-08-15	(88)	6	5
183	Nguyễn Xuân Tĩnh	1972	Political activist	Unknown	2022-03-15	109	9	3
184	Phạm Chí Dũng	1966	Independent Jour- nalist	2019-11-21	2021-01-05	117	15	3
185	Phạm Đoan Trang	1978	Blogger	2020-10-06	2021-12-14	(88) + 117	9	
186	Phạm Đình Quý	1981	Anti-corruption activist	2020-09-25	Pretrial detention	156		
187	Phạm Long Đại	1996	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(88)	6	1
188	Phạm Thanh	1987	Political activist	2018-06-11	2019-05-21	178	15.5	
189	Phạm Chí Thành	1952	Blogger	2020-05-21	2021-07-09	117	5.5	5
190	Phạm Hồ	1949	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	3	2
191	Phạm Thị Phụng	1945	Political activist	2010-04-21	2011-09-21	(79)	11	
192	Phạm Văn Điệp	1965	Civil rights Facebook- er	2019-06-29	2019-11-26	117	9	5

193	Phạm Văn Trội	1972	Political activist	2017-07-30	2018-04-05	(79)	7	1
194	Phạm Xuân Thân	1958	Political activist	1996-06-12	1996	(84)	Life	
195	Phan Bùi Bảo Thy	1971	Journalist	2021-02-06	2022-04-07	331	1 Sus	
196	Phan Công Hải	1996	Social activist,	2019-11-19	2020-04-28	117	5	3
197	Phan Hữu Điệp Anh	1961	Facebooker	2021-07-19	Pretrial detention	331		
198	Phan Kim Khánh	1993	Civil rights blogger	2017-03-21	2017-10-25	(88)	6	4
199	Phan Thị Thanh Hồng	1969	Facebooker	2020-06-21	Pretrial detention	318		
200	Phan Trung (aka Thích Nhật Huệ)	1976	Political activist	2016-11-16	2018-10-05	(79)	8	3
201	Phan Văn Thu	1948	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	Life	
202	Phang A Vang	1988	H'mong Christian	2012-10-16	Unknown	(87)	15	
203	Phùng Thanh Tuyền	1983	Facebooker	2021-06-30	Pretrial detention	331		
204	Phùng Thị Nga	1981	Facebooker	2021-10-04	Pretrial detention	331		
205	Puih Bop (Ama Phun)	1959	Montagnard Christian	2016-09	2017-04-07	(87)	9	
206	Quách Duy	1982	Facebooker	2020-09-18	2021-4-15	331	4.5	
207	Rah Lan Hip	1981	Montagnard Christian	2019-05-15	2019-08-09	116	7	3
208	Rah Lan Rah	1977	Montagnard Christian	2020	Unknown	(87)	6	3
209	Rmah Bloanh	N/A	Montagnard Christian	2014	Unknown	(97)	8	3.5
210	Rmah Hlach (A Ma Blut)	1968	Montagnard Christian	2009-07-22	2010-01-14	(87)	12	3
211	Rmah Khil	N/A	Montagnard Christian	2014	2014-09	(87)	9	3.5
212	Rơ Lan Kly (Ama Blan)	1962	Montagnard Christian	2016-9	2017-04-07	(87)	8	
213	Ro Mah Pla	1968	Montagnard Christian	2013	Unknown	(87)	9	3.5
214	Ro Ma Daih (Ama Pôn)	1989	Montagnard Christian	2016-9	2017-04-07	(87)	10	
215	Ro Mah Them	1992	First Christian Church	2020	Unknown	(87)	5	3
216	Run	1971	Hà mòn Christian	2013	2013	(87)	9	3.5
217	Runh	1979	Hà mòn Christian	2012-04-23	2013-05-28	(87)	10	3
218	Siu Bler	1962	Evangelical pastor	2004-08-27	Unknown	(87)	17	3
219	Siu Chon	1975	First Christian Church	2020	Unknown	(87)	6	3
220	Siu Dik	1970	Montagnard Christian	2016	2016-08-30	(87)	8	3.5
221	Siu Doang	1987	Montagnard Christian	2016	2016-08-30	(87)	8	3.5
222	Siu Hlom	1967	Montagnard Christian	2010-08-28	2011-04-05	(87)	12	3
223	Sùng A Dơ	1996	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
224	Sùng A Sính	1982	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	Life	
225	Sùng A Sinh	1986	Political activist	Unknown	2020-03-18	109	8	2
226	Tạ Khu	1947	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-06	2013-02-04	(79)	16	5
227	Tạ Tấn Lộc	1975	Political activist	2017-02-16	2017-12-27	(79)	14	3
228	Thao A Vang	1986	H'mong Christian	2012-10-16	Unknown	(87)	20	
229	Thin	1979	Hà mòn Christian	Unknown	2016-04-26	(87)	6	3
230	Tôn Nữ Thê Trang	1962	Political activist	Unknown	2022-03-15	92	12	3
231	Trần Anh Kim	1949	Political activist	2015-09-21	2016-12-16	(79)	13	5
232	Trần Đức Thạch	1952	Writer	2020-04-23	2020-12-15	109	12	3
233	Trần Hoàng Huấn	1988	Facebooker	2021-08-10	2022-05-05	117	8	3
234	Trần Hoàng Minh	1990	Facebooker	2020-09-01	2021-07-20	331	5	

235	Trần Hoàng Phúc	1994	Facebooker	2017-06-29	2018-01-31	(88)	6	4
236	Trần Huỳnh Duy Thức	1966	Civil rights blogger	2009-05-24	2010-01-20	(79)	16	5
237	Trần Long Phi	1998	Political activist	2018-07-07	2019-06-24	109	8	
238	Trần Minh Lợi	1968	Facebooker	2016-03-22	2017-03-27	(290)	4.5	
239	Trần Ngọc Sơn	1965	Facebooker	2021-05-20	2021-12-29	331	2	3/4
240	Trần Nguyên Chuân	1967	Political activist	2020-09-01	2021-3-19	109	6.6	
241	Trần Phi Dũng	1966	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-12	2013-02-04	(79)	13	5
242	Trần Quân	1984	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-12	2013-02-04	(79)	13	5
243	Trần Quốc Khánh	1960	Facebooker	2021-03-10	2021-10-28	117	6.5	2
244	Trần Thanh Giang	1971	Hoa Hao Buddhist	2019-04-23	2019-11-27	117	8	
245	Trần Thị Ngọc Xuân	1969	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	13	3
246	Trần Thị Tuyết Diệu	1988	Journalist	2020-08-21	2021-04-23	117	8	
247	Trần Thị Xuân	1976	Political activist	2017-10-17	2018-04-12	(79)	9	5
248	Trần Văn Long	1955	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	10	3
249	Trần Văn Bang	1961	Facebooker	2022-01-03	Pretrial detention	117		
250	Trần Văn Quyến	1999	Political activist	2019-01-23	2019-11-11	113	10	
251	Trần Văn Tứ	1992	Facebooker	2020	Pretrial detention	331		
252	Trịnh Bá Phương	1985	Land right activist	2020-06-24	2021-12-15	117	10	5
253	Trịnh Bá Tư	1989	Land right activist	2020-06-24	2021-05-05	117	8	3
254	Trịnh Văn Hải	1988	Land petitioner	2020-01-09	2020-09-14	330	3	
255	Trịnh Viết Bằng	1959	Anti-corruption activist	2019-05-14	Pretrial detention	331		
256	Trương Châu Hữu Danh	1982	Journalist	2020-12-16	2021-10-28	331	4	
257	Trương Duy Nhất	1964	Independent journalist	2019-01-28	2020-03-09	355	10	
258	Trương Hữu Lộc	1963	Political activist	2018-06-11	2019-06-28	118	8	
259	Trương Minh Đức	1960	Political activist	2017-07-30	2018-04-05	(79)	12	3
260	Trương Văn Dũng	1988	Facebooker	2022-05-21	Pretrial detention	(88)		
261	Từ Công Nghĩa	1993	Political activist	2016-11-05	2018-10-05	(79)	10	3
262	Từ Thiện Lương	1950	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-10	2013-02-04	(79)	16	5
263	Vang A De	1990	H'mong Christian	2012-10-16	Unknown	(87)	20	
264	Vang A Phu	1977	H'mong Christian	2012-10-16	Unknown	(87)	20	
265	Văng Bá cảnh	1948	Political activist	Unknown	2022-04-19	109	5	
266	Võ Hoàng Thơ	1985	Facebooker	2021-10-06	Pretrial detention	331		
267	Võ Ngọc Cư	1951	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-06	2013-02-04	(79)	16	5
268	Võ Thành Lê	1955	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	16	5
269	Võ Thường Trung	1976	Facebooker	2019-04-25	2019-11-26	118	3	
270	Võ Tiết	1952	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-05	2013-02-04	(79)	16	5
271	Vũ Quang Thuận	1966	Facebooker	2017-03-02	2018-01-31	(88)	8	
172	Vũ Thị Dung	1965	Facebooker	2018-10-13	2019-05-10	117	6	
273	Vũ Thị Kim Hoàng	1978	Facebooker	2022-01-05	Pretrial detention	331		
274	Vũ Thị Kim Phượng	1970	Political activist	Unknown	2021-03-11	109	13	5
275	Vũ Tiến Chi	1966	Facebooker	2020-06-24	2021-03-30	117	10	3
276	Vương Tấn Sơn	1953	Ân Đàn Đại Đạo Cult	2012-02-12	2013-02-04	(79)	17	5

277	Vương Thanh Thuận	1990	Hoa Hao Buddhist	2017-05-18	2018-01-23	(88)	7	3
278	Vương Văn Thả	1969	Hoa Hao Buddhist	2017-05-18	2018-01-23	(88)	12	3
279	Y Hon Ênuôi	1988	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	4	2
280	Y Hriam Kpa	1976	Montagnard Christian	2015-07-30	2016-01	(87)	7	
281	Y Kur Bdap	1971	Montagnard Christian	2004-04-24	2005-11-17	(87)	17	5
282	Y Lao Mlo	1987	Montagnard Christian	2015-07-15	Unknown	(87)	8	
283	Y Min Ksor	N/A	Evangelist	2018	2019-01-30	(87)	9	3.5
284	Y Muk Nie	1964	Montagnard Christian	2018-04-10	Pretrial detention	(87)		
285	Y Phương Ding Riêh	1978	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	8	3
286	Y Pum Bya	1964	Montagnard Christian	2018	2019-01-30	(87)	14	3.5
287	Y Pum Nie	1964	Montagnard Christian	2018-04-10	Pretrial detention	116		
288	Y Túp Knul	1970	Political activist	Unknown	2022-04-18	109	9	3
289	Y Woo Nie (former prisoner)	1970	Montagnard Christian	2021-09-20	2022-05-20	331	4	
290	Y Yich	1960	Evangelical pastor	2013-05-13	2013-11-14	(87)	12	

Những điều khoản của Bộ luật Hình sự dùng để kết án những người hoạt động nhân quyền

Luật Hình Sự 2015

Điều 109. Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều 113. Tội khủng bố nhằm chống chính quyền nhân dân

Điều 116. Tội phá hoại chính sách đoàn kết

Điều 117. Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều 118. Tội phá rối an ninh

Điều 123. Tội giết người

Điều 142. Tội hiếp dâm người dưới 16 tuổi

Điều 155. Tội làm nhục người khác

Điều 156. Tội vu khống

Điều 200. Tội trốn thuế

Điều 295. Tội vi phạm quy định về an toàn lao động, vệ sinh lao động, về an toàn ở những nơi đông người

Điều 318. Tội gây rối trật tự công cộng

Điều 330. Tội chống người thi hành công vụ

Điều 331. Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân

Điều 349. Tội tổ chức, môi giới cho người khác trốn đi nước ngoài hoặc ở lại nước ngoài trái phép

Điều 355. Tội lạm dụng chức vụ, quyền hạn chiếm đoạt tài sản

Luật Hình Sự 1999 (trong ngoặc đơn)

Điều (79). Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân

Điều (84). Tội khủng bố

Điều (87). Tội phá hoại chính sách đoàn kết

Điều (88). Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam

Điều (245). Tội gây rối trật tự công cộng

Điều (257). Tội chống người thi hành công vụ

Điều (276). Tội xúc phạm Quốc kỳ, Quốc huy

Điều (290). Tội làm môi giới hối lộ

PHỤ LỤC III

GIẢI THƯỞNG NHÂN QUYỀN VIỆT NAM 2021

Giải Nhân Quyền Việt Nam do Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam (MLNQVN) thành lập từ năm 2002 nhằm tuyên dương thành tích tranh đấu bất bạo động cho lý tưởng nhân quyền tại Việt Nam. Giải Nhân Quyền Việt Nam còn nhằm bày tỏ sự liên đới của người Việt khắp nơi đối với những cá nhân và đoàn thể đã và đang dấn thân bảo vệ quyền làm người của người dân Việt Nam. Từ ngày thành lập đến nay, MLNQ đã tuyên dương những nhà đấu tranh hàng đầu cho nhân quyền tại Việt Nam, gồm:

- 2002 *Hoà thượng Thích Quảng Độ và Linh mục Nguyễn Văn Lý*
- 2003 *Quý Ông Nguyễn Vũ Bình, Lê Chí Quang, Nguyễn Khắc Toàn, và Bác sĩ Phạm Hồng Sơn*
- 2004 *Ông Phạm Quế Dương và Bác sĩ Nguyễn Đan Quế*
- 2005 *Ông Lê Quang Liêm, Linh mục Phan Văn Lợi, và Thượng Tọa Thích Tuệ Sỹ*
- 2006 *Ông Đỗ Nam Hải và Ông Nguyễn Chính Kết*
- 2007 *Ông Hoàng Minh Chính, Luật sư Lê Thị Công Nhân, và Luật sư Nguyễn Văn Đài*
- 2008 *Thượng Tọa Thích Thiện Minh, Nhà báo Điếu Cày Nguyễn Văn Hải, và Bán Nguyệt San Tự Do Ngôn Luận*
- 2009 *Nhà văn Trần Khải Thanh Thủy và Mục sư Nguyễn công Chính*
- 2010 *Ký giả Trương Minh Đức và nhà hoạt động công đoàn Đoàn Huy Chương*
- 2011 *TS Cù Huy Hà Vũ và nhà hoạt động công đoàn Đỗ Thị Minh Hạnh*
- 2012 *Cô Phạm Thanh Nghiên, nhà báo Tạ Phong Tần, và Cô Huỳnh Thục Vy*
- 2013 *LS Lê Quốc Quân, Ông Trần Huỳnh Duy Thức, và Ông Nguyễn Hoàng Quốc Hùng*
- 2014 *Dòng Chúa Cứu Thế Việt Nam, Ông Nguyễn Bắc Truyển, và hai nhạc sĩ Võ Minh Trí (Việt Khang) và Trần Vũ Anh Bình.*
- 2015 *Hòa Thượng Thích Không Tánh, Bà Hồ Thị Bích Khương, và Bà Bùi Thị Minh Hằng*
- 2016 *Mạng lưới Blogger Việt Nam, Luật sư Võ An Đôn, Trần Ngọc Anh và Cán Thị Thêu*
- 2017 *Hội Anh Em Dân Chủ, Blogger Anh Ba Sàm Nguyễn Hữu Vinh, Blogger Nguyễn Ngọc Như Quỳnh, và Mục sư Y Yích*
- 2018 *Ông Hoàng Đức Bình, Bà Trần Thị Nga, và Blogger Phạm Đoan Trang*
- 2019 *Mục sư Nguyễn Trung Tôn, Cô Nguyễn Đặng Minh Mẫn, và Luật sư Lê Công Định*
- 2020 *Hội Nhà Báo Độc Lập Việt Nam, Ông Nguyễn Năng Tĩnh, và Ông Nguyễn Văn Hóa*
- 2021 *Gia đình bà Cán Thị Thêu, cô Đinh Thị Thu Thủy, và ông Nguyễn Văn Túc*

GIA ĐÌNH BÀ CẦN THỊ THÊU

Là nạn nhân của chính sách cướp đất của nhà cầm quyền CSVN, gia đình bà Cần Thị Thêu đã trở thành những nhà hoạt động đấu tranh cho quyền con người.

Vào năm 2007 – 2008 chính quyền tỉnh Hà Tây bắt đầu kế hoạch cưỡng chế thu hồi đất của nông dân để giao cho các nhà đầu tư thực hiện dự án khu đô thị mới. Nông dân bị cướp mất đất đai là phương tiện sinh sống duy nhất mà không được đền bù thỏa đáng. Là một cư dân phường Dương Nội, quận Hà Đông, Hà Nội, bà Cần Thị Thêu đã đứng lên tập hợp những nạn nhân của quyết định thu hồi đất trái phép này để đòi hỏi quyền lợi chính đáng và yêu cầu chính quyền phải đối thoại với

người dân. Nhưng chính quyền đã bất chấp công lý và luật pháp từ chối những đòi hỏi chính đáng của họ

Trong những năm 2010 và 2014, chính quyền tiến hành việc cướp đất phường Dương Nội với hàng nghìn công an, binh lính và côn đồ. Nhiều dân oan bị đánh đập dã man và bắt giam, trong đó có Bà Cần Thị Thêu và chồng là Ông Trịnh Bá Khiêm. Tháng 9, 2014, bà Thêu bị kết án 15 tháng tù giam và ông Trịnh Bá Khiêm bị 18 tháng với cáo buộc “chống người thi hành công vụ.” (điều 330 luật Hình Sự)

Ra tù vào tháng 7, 2015, bà Thêu vẫn không từ bỏ con đường đấu tranh cho dân oan trước áp bức của cường quyền. Cùng với đồng bào dân oan và những người đấu tranh cho nhân quyền, bà tham gia các vụ khiếu kiện và biểu tình chống cướp đất, chống các phiên tòa bất công, và chống việc chính quyền dung dưỡng nhà máy thép Formosa gây ô nhiễm môi trường sống của nhân dân các tỉnh Miền Trung. Vì thế bà luôn bị công an truy lùng, hành hung và bắt giữ nhiều lần.

Ngày 10-6-2016, bà Cần Thị Thêu bị bắt giam lần nữa và bị truy tố với cáo buộc “gây rối an ninh trật tự.” (điều 318 luật Hình Sự) và bị kết án 20 tháng tù giam. Ngày 10-2-2018, ra khỏi tù lần thứ hai, Bà Cần Thị Thêu, lại tiếp tục lên tiếng đấu tranh cho công bằng xã hội, đặc biệt bà và hai con trai là Trịnh Bá Phương và Trịnh Bá Tư, đã năng nổ trong việc vận động cho người dân Đồng Tâm sau cuộc đột kích chết người của lực lượng an ninh vào tháng 1 năm 2019.

Bà Thêu cùng hai con trai bị bắt ngày 24-6-2020. Ngày 5-5-2021 tòa án tỉnh Hòa Bình tuyên xử Bà Thêu và con trai Trịnh Bá Tư mỗi người 8 năm tù giam và 3 năm quản chế với cáo buộc “Làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống phá nhà nước”. Trước phiên tòa này, cả hai mẹ con đều tỏ thái độ kiên cường bất khuất và khẳng khái ứng đối, bác bỏ những cáo buộc phi lý của tòa. Để xác định lý lịch của mình trước tòa án, cả hai đều tuyên bố: “*Tên tôi là nạn nhân cộng sản.*”

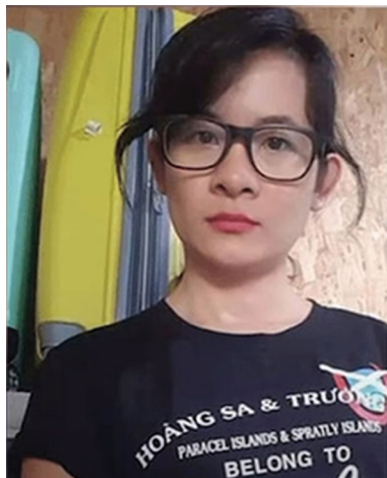
Ngày 15-6-2021, chính quyền CSVN cho hay họ đã kết thúc hồ sơ điều tra Ông Trịnh Bá Phương và cô Nguyễn Thị Tâm, một người đấu tranh cho dân oan khác, và sẽ truy tố họ với cáo buộc “tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” theo điều 117 luật Hình Sự 2015, với khung hình phạt từ 10 đến 20 năm tù giam.

Trong thời gian bị giam cầm, bà Thêu cũng như hai con trai của bà bị hăm dọa, ngược đãi và tra tấn để ép họ phải nhận tội. Các điều tra viên công an Hà Nội còn đe dọa bắt người thân trong gia đình để buộc ông Trịnh Bá Phương phải nhận tội.

Ngoài bản thân bà và 2 người con trai Trịnh Bá Phương và Trịnh Bá Tư, các thành viên khác trong gia đình gồm chồng của bà là ông Trịnh Bá Khiêm, cô con dâu Đỗ Thị Thu, con gái Trịnh Thị Thảo cũng đều là những chiến sĩ nhân quyền dũng cảm và là chỗ dựa tinh thần lẫn vật chất cho ba mẹ con bà Thêu đang ở trong tù.

Chính tình yêu thương người đồng cảnh ngộ, căm phẫn trước những bất công xã hội và ý thức về những quyền căn bản mà mọi người phải được hưởng đã khiến cả gia đình bà Cần Thị Thêu sẵn sàng hy sinh và can đảm đứng lên thách thức với bạo lực và chuốc lấy những án phạt bất công và khắc nghiệt.

CÔ ĐÌNH THỊ THU THỦY

Cô Đình Thị Thu Thủy sinh năm 1982 tại Sóc Trăng, cư ngụ tại TP Ngã Bảy, tỉnh Hậu Giang.

Là một thực sĩ chuyên ngành bệnh học thủy sản, cô đã từng cộng tác với các tổ chức phi chính phủ, khởi xướng nhiều hoạt động bảo vệ và nâng cấp môi trường sống cho bà con nông dân trong một số địa phương thuộc đồng bằng sông Cửu Long. Cô tham gia nhóm facebook Cửu Long Xanh và Sức Sống Xanh, là những nhóm bảo vệ môi trường, để kêu gọi hạn chế sử dụng túi nhựa nilon, hạn chế thuốc trừ sâu phân bón trong sản xuất nông nghiệp, hướng ứng trồng rau, chăn nuôi gia súc sạch tự cung cấp.

Bên cạnh đó cô còn lên tiếng phản đối những vi phạm y tế công cộng của chính quyền địa phương như việc hàng trăm học sinh tiểu học tại thị xã Ngã Bảy ngộ độc sữa MILO năm 2017, và việc học sinh đến trường khi chưa có biện pháp bảo vệ an toàn trong đại dịch Covid-19 năm 2019.

Ngoài những hoạt động bảo vệ môi trường sống, Đình Thị Thu Thủy còn dẫn thân trong lý tưởng đấu tranh cho những quyền căn bản trong lãnh vực chính trị và chủ quyền quốc gia trước hiểm họa xâm lăng của Trung cộng. Cô đã biểu đạt quan điểm đó qua trang Facebook cá nhân và tham gia các buổi biểu tình ôn hòa tại Sài Gòn vào tháng 6 năm 2018 nhằm phản đối dự luật về đặc khu kinh tế, và phản đối hành động đàn áp và đối xử tàn nhẫn với các tù nhân.

Ngày 17 tháng 6, trong cuộc biểu tình tại công viên Tao Đàn cô bị đánh đập, giam giữ, thẩm vấn và xử phạt hành chính bởi Công an Phường Bến Nghé, quận 1.

Cô Thủy đã bị chính quyền địa phương đến nhà riêng sách nhiễu liên tục, thường triệu tập đến cơ quan địa phương để thẩm vấn về các bài viết, và các bình luận trên trang facebook cá nhân. Ngày 18-4-2020, hơn 50 công an tỉnh Hậu Giang vây quanh nhà riêng của cô và bắt cô đi trước sự hoảng sợ của đứa con trai chưa đầy 10 tuổi và cả gia đình. Sau 9 tháng bị giam giữ, trong phiên tòa ngày 20-1-2021, cô bị xử 7 năm tù giam với cáo buộc “tuyên truyền chống nhà nước” theo Điều 117 Bộ Luật Hình sự.

Theo cáo trạng của công an tỉnh Hậu Giang, cô Thủy đã có nhiều bài viết trên Facebook được nhiều bình luận và lượt chia sẻ, mang nội dung “chê nhạo, châm biếm, xúc phạm lãnh đạo đảng, nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, xuyên tạc ý nghĩa lịch sử, phi báng đất nước...”

Trước tòa, cô Thủy khẳng định hoạt động của cô chỉ mình nhằm mục đích chia sẻ để mọi người cùng nhận thức về các vấn đề môi trường, xã hội. Cô nói:

“Tất cả việc tôi làm đều xuất phát từ con tim của một người yêu nước, từ một tấm lòng của người mẹ. Tôi yêu quê hương, đất nước, từ lúc có con tôi yêu con tôi, càng thêm yêu đồng bào và quê hương, đất nước mình. Tôi chỉ muốn cho đất nước được tốt lên, môi trường xã hội và môi trường giáo dục được minh bạch, lành mạnh, các dòng sông quê tôi không bị đầu độc, bức tử, người dân không phải dùng thực phẩm bẩn...”

Ngày 3-2-2021 gia đình nhận được tin cô Thủy ngất xỉu trong trại giam, sau đó phải đem đi cấp cứu và điều trị tại bệnh viện tỉnh Hậu Giang. Vì hoàn cảnh khắc nghiệt của trại giam, và vì gia đình không được thăm nuôi kể từ ngày có đại dịch Covid 19, tình trạng sức khỏe của cô càng ngày càng suy giảm. Tuy nhiên, qua cuộc điện đàm với gia đình từ trại giam vào tháng 11 năm nay, cô tỏ ra vẫn lạc quan và cho rằng hoàn cảnh hiện tại chỉ là một thử thách trong cuộc đời.

ÔNG NGUYỄN VĂN TÚC

Ông Nguyễn Văn Túc, sinh năm 1964, quê quán tại thôn Cổ Dũng, Đông La, Đông Hưng, tỉnh Thái Bình. Năm 18 tuổi ông đi nghĩa vụ quân sự 3 năm, và sau đó về lại quê nhà sinh sống bằng nghề tự do.

Từ năm 2003, ông bắt đầu tiếp xúc với nhiều người có quan điểm bất đồng chính kiến, và nhiều lần lên tiếng chỉ trích chính sách trưng thu đất đai của chính quyền.

Trong năm 2007 và 2008, cùng với những người trong nhóm, ông tổ chức nhiều hình thức vận động quần chúng ôn hòa tại Hà Nội, Hải Phòng và Hải Dương để chống tham vọng bành trướng của Trung cộng và thái độ nhu nhược của chính quyền Việt Nam, chống quan chức tham nhũng, và yêu cầu đa nguyên đa đảng.

Ngày 10-9-2008, ông bị Công an Việt Nam bị bắt khẩn cấp và khởi tố với cáo buộc đã treo khẩu hiệu, rải truyền đơn, làm, tàng trữ và tán phát nhiều tài liệu có nội dung chống Nhà nước CHXHCN Việt Nam. Ông bị kết án 4 năm tù giam và 3 năm quản chế.

Tháng 9 năm 2012, sau khi ra khỏi tù, ông trở về địa phương và tiếp tục các hoạt động đấu tranh nhân quyền, dân chủ và toàn vẹn lãnh thổ qua Internet và tham gia biểu tình ở Hà Nội. Tháng 2 năm 2014, ông tham gia Hội Anh Em Dân Chủ. Ít lâu sau ông được đề cử làm phó ban đại diện Hội Anh Em Dân Chủ Miền Bắc, nhiệm kỳ 2017-2019, rồi phó chủ tịch thứ nhất của Hội Anh Em Dân Chủ.

Ngày 01-09-2017, Công an tỉnh Thái Bình quyết định khởi tố, bắt tạm giam ông Túc với cáo buộc tội “Hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” theo Điều 79 Bộ luật hình sự.

Ngày 10-4-2018, Tòa án tỉnh Thái Bình xử sơ thẩm và tuyên án ông 13 năm tù giam và 5 năm quản chế với cáo buộc “Hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân” theo điều 79, của Bộ luật Hình sự Việt Nam. Tòa phúc thẩm Hà Nội sau đó giữ nguyên bản án của tòa sơ thẩm.

Trong cả hai phiên tòa, dù bị áp lực và hù dọa, ông vẫn khẳng khái không nhận tội, và đồng đặc tuyên bố:

“Tôi đấu tranh cho sự tiến bộ xã hội, tôi mong muốn xã hội vận động theo hướng tích cực. Tôi không muốn lặp lại những sai lầm mà Đảng Cộng sản đã mắc phải để gây nên hận thù dân tộc kéo dài và nhiều mâu thuẫn không giải quyết được...”

“Tôi đấu tranh và tôi chấp nhận hậu quả để mong rằng lớp con cháu sau này nhận ra sai lầm của Đảng Cộng sản để thay đổi. Tôi không vô cảm.”

Mặc dù có một số tình tiết có thể giúp làm nhẹ bản án như việc ông từng đi bộ đội, thân nhân, và bệnh tật, nhưng ông Túc đã dặn luật sư không xin xỏ hay nhắc đến gia cảnh.

Hiện ông Nguyễn Văn Túc đang bị giam tại trại giam số 6, Tỉnh Nghệ An. Trong tù ông đã nhiều lần cùng một số TNLT khác tổ chức tuyệt thực để phản đối việc đối xử vô nhân đạo của cai tù đối với TNLT. Hiện nay sức khỏe của Nguyễn Văn Túc suy yếu do biến chứng bệnh tim mạch cổ hữu và các bệnh khác do tình trạng giam cầm như bệnh trĩ, bệnh biến thoái cột sống.

Mạng Lưới Nhân Quyền Việt Nam được thành lập vào năm 1997, quy tụ một số cá nhân và đoàn thể dẫn thân trong lãnh vực tranh đấu và bảo vệ nhân quyền và tự do mà mọi người dân Việt Nam đều có quyền hưởng như đã được quy định trong Tuyên Ngôn Quốc Tế Nhân Quyền và các văn kiện quốc tế nhân quyền khác.

Liên Lạc
MẠNG LƯỚI NHÂN QUYỀN VIỆT NAM
8971 Colchester Ave, Westminster, CA 92683
Tel.: (714) 657-9488
<http://www.vietnamhumanrights.net>
<https://www.facebook.com/mlnqvn>
Email: vnhrnet@vietnamhumanrights.net